

**Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
Research Institute of Agricultural and Food Economics
BRATISLAVA**

PhDr. Stanislav BUCHTA, PhD. - Mgr. Zuzana RENTKOVÁ

**Hodnotenie implementácie SOP Poľnohospodárstvo
a rozvoj vidieka, s dôrazom na vidiecku ekonomiku**

**Bratislava
2007**

Lektoroval: J. Beňadik
Schválil: doc. Ing. Gejza Blaas, CSc.

Text neprešiel jazykovou korektúrou a za odbornosť zodpovedajú autori.

© VÚEPP Bratislava
Všetky práva vyhradené
ISBN 978-80-8058-464-1
EAN 978808058464-1

Abstrakt

Práca analyzuje schválené projekty programu SOP PaRV do júna 2006. Zaoberá sa regionálnou distribúciou počtu projektov a finančného rozloženia verejných zdrojov v priestorovom kontexte pri jednotlivých opatreniach, na základe dostupných indikátorov. Analyzuje očakávaný dopad opatrení implementácie na vidiecku ekonomiku v regionálnom spektre. Práca vychádza zo sekundárnej analýzy dát celoplošného charakteru s využitím regionálnej komparatívnej analýzy vybraných štatistických ukazovateľov. Okrem schválených projektov sa zaoberá aj vyradenými projektmi, rozdielmi medzi schváleným a očakávaným počtom projektov, podnikateľskou regionálnou absorpčnosťou a porovnáva SOP PaRV s programom Sapard a Plánom rozvoja vidieka. Až tri štvrtiny všetkých projektov a tiež nakontrahovaných finančných prostriedkov pochádzajú z opatrení týkajúcich sa investícií do poľnohospodárskych podnikov a zlepšenia spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov. Práca poukazuje na vysokú diferenciáciu rozloženia schválených finančných prostriedkov vo vertikálnej optike a znižujúce sa disparity v horizontálnom spektre. SOP PaRV tak z priestorového hľadiska neutralizuje diferencie medzi západom a východom, ale naďalej zvyšuje diferenciáciu v podiele verejných zdrojov medzi juhom a severom. Táto práca vyúsťuje do konkrétnych návrhov a odporúčaní na zastavenie regionálnej polarizácie a zlepšovanie socio-ekonomického potenciálu vidieckych oblastí.

Kľúčové slová:

Sektorový operačný program, Sapard, Plán rozvoja vidieka, projektové opatrenia, verejné výdavky, priestorová diferenciácia, rozvoj vidieka

Zoznam skratiek

ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
EAFRD	European agricultural fund for rural development (Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka)
ITMS	IT monitorovací systém
LPIS	Land parcel identification system
MP SR	Ministerstvo pôdohospodárstva
NRP	Národný rozvojový plán
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistiques (akronym pre štatistické územné jednotky pre potreby regionálnej štatistiky, na poskytovanie porovnateľných údajov regionálnej štatistiky v rámci Európskeho štatistického systému a na analytické účely. Vyhláška ŠÚ SR č. 438/2004 Z.z.)
OECD	Organization for economic co-operation and development (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj)
OS	obchodná spoločnosť
PD	poľnohospodárske družstvo
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra
PRV	Plán rozvoja vidieka
SAPARD	Special accession programme for agriculture and rural development (Špeciálny prístupový program pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka)
SHR	súkromne hospodáriaci roľník
SOP PaRV	Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka
SZČO	samostatne zárobkovo činná osoba
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky

OBSAH

ÚVOD	6
1. CIEĽ ÚLOHY A METODICKÝ POSTUP	7
2. ANALÝZA IMPLEMENTÁCIE SOP PARV – SCHVÁLENÉ PROJEKTY DO ROKU 2006 (30. 6.)	8
2.1 Opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov	8
2.1.1 Štrukturálne charakteristiky projektov	8
2.1.2 Finančné charakteristiky	11
2.1.3 Vyradené projekty opatrenia 1.1	16
2.1.4 Podnikateľská regionálna absorpčnosť (miera účasti podnikateľských subjektov na projektoch opatrenia 1.1)	21
2.1.5 Rozdiely medzi schváleným a očakávaným počtom projektov	22
2.1.6 Potenciálne dopady	25
2.2 Opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov	25
2.2.1 Štrukturálne charakteristiky projektov	25
2.2.2 Finančné charakteristiky	28
2.3 Opatrenie 2.1.1 Ziskové investície v lesníctve	34
2.4 Opatrenie 2.1.2 Neziskové investície v lesníctve	38
2.5 Opatrenie 2.1 Lesníctvo spolu	41
2.6 Opatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia rybích výrobkov	43
2.7 Opatrenie 2.2.2 Akvakultúra	46
2.8 Opatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy	49
2.9 Opatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností	52
2.9.1 Štrukturálne charakteristiky projektov	52
2.9.2 Finančné charakteristiky	55
2.10 Opatrenie 2. 4 Vzdelávanie	59
2.11 Opatrenie 2. 5 Technická pomoc	60
2.12 Schválené projekty SOP - súhrn	61
2.13 Aktuálny stav implementácie SOP PaRV k 30.9.2006	71
2.14 Projektové opatrenia Sapardu, SOP a Plánu rozvoja vidieka	73
3. ZÁVERY PRÁCE	76
4. NÁVRHY A ODPORÚČANIA	83
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	86

ÚVOD

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka predstavuje rozpracovanie jednej z prioritných osí Národného rozvojového plánu Slovenskej republiky (NRP) na obdobie rokov 2004-2006 (multifunkčné poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka). Teritoriálne sa vzťahuje na oblasti spadajúce pod Cieľ 1 (územie SR okrem Bratislavského kraja).

Uvedený programový dokument stanovil nasledovné priority a opatrenia:

Priorita 1 : Podpora produktívneho poľnohospodárstva

Opatrenie 1.1: Investície do poľnohospodárskych podnikov (k 30.6.2006 bolo schválených 858 projektov)

Opatrenie 1.2: Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov (k 30.6.2006 bolo schválených 149 projektov)

Priorita 2 : Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka

Opatrenie 2.1: Udržateľné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva

Podopatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie (investície prinášajúce čistý zisk) - k 30.6.2006 bolo schválených 47 projektov

Podopatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície (Investície neprinášajúce čistý zisk) - k 30.6.2006 bolo schválených 76 projektov

Opatrenie 2.2: Rybné hospodárstvo

Podopatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb - k 30.6.2006 bolo schválených 7 projektov

Podopatrenie 2.2.2 Akvakultúra - k 30.6.2006 bolo schválených 14 projektov

Opatrenie 2.3: Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí

Podopatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy - k 30.6.2006 bolo schválených 81 projektov

Podopatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností - k 30.6.2006 bolo schválených 73 projektov

Opatrenie 2.4: Vzdelávanie - k 30.6.2006 bolo schválených 42 projektov

Opatrenie 2.5: Technická pomoc - k 30.6.2006 bolo schválených 17 projektov

Mnohé opatrenia zo Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (ďalej len SOP PaRV) sú zhodné s opatreniami v programe Sapard, resp. s Plánom rozvoja vidieka. Medzi nové opatrenia SOP PaRV v porovnaní s programom SAPARD patrí opatrenie rybné hospodárstvo a podopatrenie verejnoprospešné investície pod opatrením lesné hospodárstvo. SOP PaRV je jeden z hlavných nástrojov podpory rozvoja vidieka po vstupe SR do EÚ a má aj širší záber ako program SAPARD. K 30. 6. 2006 bolo v rámci SOP PaRV schválených 1364 projektov, z toho bolo 588 ukončených, k 31.12. 2005 bolo schválených 1210 projektov, z toho bolo 384 ukončených. Ku koncu roka 2004 bolo v rámci SOP PaRV schválených 857 projektov. Analýzy ukazujú, že z priestorového hľadiska problémy

s implementáciou projektov programu Sapard a SOP PaRV sú akútnejšie v ekonomicky zaostalejších oblastiach.

Objem schválených prostriedkov z verejných zdrojov činil k 30. 6. 2006 7 980 676 tis. Sk (z toho z ES 5 495 899 tis. Sk). Zostatok schváleného limitu na programové obdobie 2004-2006 činil 1 739 526 tis. Sk. Podiel objemu schválených verejných zdrojov tak k uvedenému termínu predstavoval 82 %.

1. CIEĽ ÚLOHY A METODICKÝ POSTUP

Cieľ úlohy bol stanovený nasledovne:

- zhodnotenie a zovšeobecnenie regionálnej distribúcie (na úrovni NUTS II až IV) schválených projektov SOP PaRV podľa jednotlivých opatrení (a kumulatívne spolu) vrátane regionálnej finančnej alokácie
- na základe dostupných indikátorov analyzovať pre vybrané opatrenia očakávaný dopad implementácie na vidiecku ekonomiku v regionálnom spektre

Úloha bola založená na sekundárnej analýze „tvrdých dát“ celoplošného charakteru agregovaných až na úroveň NUTS IV. Primárnym zdrojom dát boli údaje a štatistiky Pôdohospodárskej platobnej agentúry, komparované s vopred vybranými regionálnymi údajmi.

Úloha vychádzala:

- z regionálne diferencovanej analýzy (na úrovni NUTS II až NUTS IV) rozloženia projektov (schválených) SOP PaRV
- z regionálne členenej (na úrovni NUTS II až NUTS IV) finančnej alokácie projektov (schválených) projektov SOP PaRV
- analýzy vstupných a výstupných indikátorov vybraných opatrení zo systému ITMS
- z kvantitatívnej analýzy štatistických údajov celoplošného charakteru agregovaných na úroveň NUTS II až NUTS IV. Zdrojom údajov je Pôdohospodárska platobná agentúra a dostupné regionálne diferencované štatistiky ŠÚ SR. Týmto spôsobom sú získané podkladové dáta pre navrhnuté regionálne porovnanie. Z celoplošnej regionálnej štruktúry je možné konštruovať ďalšie možné priestorové agregácie (podľa regionalizácie OECD, špecifickej regionálnej typológie, predpokladané dopady na regionálnu vidiecku ekonomiku, atď.).

V práci sa pri regionálnej analýze využívala dichotomická priestorová agregácia, ktorú sme použili i pri hodnotení projektov programu Sapard:

- v **horizontálnom priestorovom pohľade**, bola vytvorená západná a východná regionálna agregácia. V tejto horizontálnej dichotómii sa vychádzalo z územných jednotiek na úrovni NUTS III. Do regionálnej agregácie **západ** boli začlenené kraje Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Trenčiansky a Žilinský. Do regiónu **východ** sme začlenili kraje Banskobystrický, Prešovský a Košický.

- *Vo vertikálnom priestorovom zohľadnení* sa stanovili severné a južné regionálne agregácie. Vychádzalo sa z úrovne regiónov NUTS IV. Do regionálnej **agregácie juh** boli zaradené okresy: Bratislava I-V, Malacky, Pezinok, Senec, Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica, Trnava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Prievidza, Trenčín, Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany, Zlaté Moravce, Banská Štiavnica, Krupina, Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Gelnica, Košice I-IV, Košice-okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Trebišov. Do územnej **agregácie sever** boli zaradené okresy: Bánovce nad Bebravou, Ilava, Považská Bystrica, Púchov, Bytča, Čadca, Dolný Kubín, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Mikuláš, Martin, Námestovo, Ružomberok, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Žilina, Banská Bystrica, Brezno, Detva, Spišská Nová Ves, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou.

Okrem uvedených analytických postupov úloha využívala kvalitatívne metódy typu riadeného rozhovoru s vybranými beneficiarmi programu SOP PaRV.

V práci boli použité nasledujúce metódy:

- matematicko-štatistická analýza dát
- sekundárna analýza dostupných analytických podkladov z tejto problematiky, štatistických údajov Platobnej agentúry MP SR a ďalších podkladových materiálov
- regionálna komparatívna analýza vybraných štatistických ukazovateľov
- riadené rozhovory s expertmi PPA a beneficiarmi SOP PaRV

2. ANALÝZA IMPLEMENTÁCIE SOP PARV – SCHVÁLENÉ PROJEKTY DO ROKU 2006 (30.6.)

2. 1 Opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov

2. 1. 1 Štrukturálne charakteristiky projektov

Do 30. 6. 2006 bolo schválených 858 projektov opatrenia 1.1 do 775 podnikateľských subjektov. Najviac projektov sa schválilo do Nitrianskeho (255 projektov) a Trnavského (154 projektov) kraja. V Nitrianskom kraji tvorili projekty opatrenia 1.1 až 78 % všetkých projektov alokovaných do tohto kraja, to znamená, že toto opatrenia je v rámci kraja výrazne dominantné (podobne je tomu i v Trnavskom kraji, kde opatrenia 1.1 tvoria 76 % všetkých projektov z tohto kraja). Naopak najnižší podiel projektov tohto opatrenia bolo v Žilinskom kraji (43 %).

Ako už bolo naznačené zo schválených 858 projektov opatrenia 1.1 bolo najviac projektov (29,7 %) z Nitrianskeho kraja (každý tretí projekt v rámci tohto opatrenia bol z tohto kraja) a to najmä zásluhou projektov z okresov Levice (Mapa 1; 63 projektov), Nové Zámky (60 projektov),

Komárno (45 projektov) a Nitra (41 projektov). K najvyššiemu relatívnemu zvýšeniu počtu projektov (oproti Sapardu) došlo v Banskobystrickom a Košickom kraji a to najmä v ich južných okresoch.

Oproti rozloženiu opatrenia 1 zo Sapardu, kde na jeden podnikateľský subjekt pripadlo 1,7 projektov, boli projekty tohto analogického opatrenia 1.1 SOP PaRV z hľadiska počtu beneficentov rovnomernejšie rozložené (858 projektov bolo schválených do 775 podnikateľských subjektov, t. j. na jeden podnikateľský subjekt pripadlo 1,1 projektov), tzn. že tu nedochádzalo ku kumulácii viacerých projektov do jedného podnikateľského subjektu. Pri schvaľovaní projektov SOP PaRV sa zohľadňoval i relatívne vysoký počet záujemcov a tak sa tu prejavil i väčší podnikateľský priestorový rozptyl do územia.

Počty schválených projektov SOP PaRV - opatrenia 1.1 podľa krajov a právnej formy beneficentov (k 30. 6. 2006)

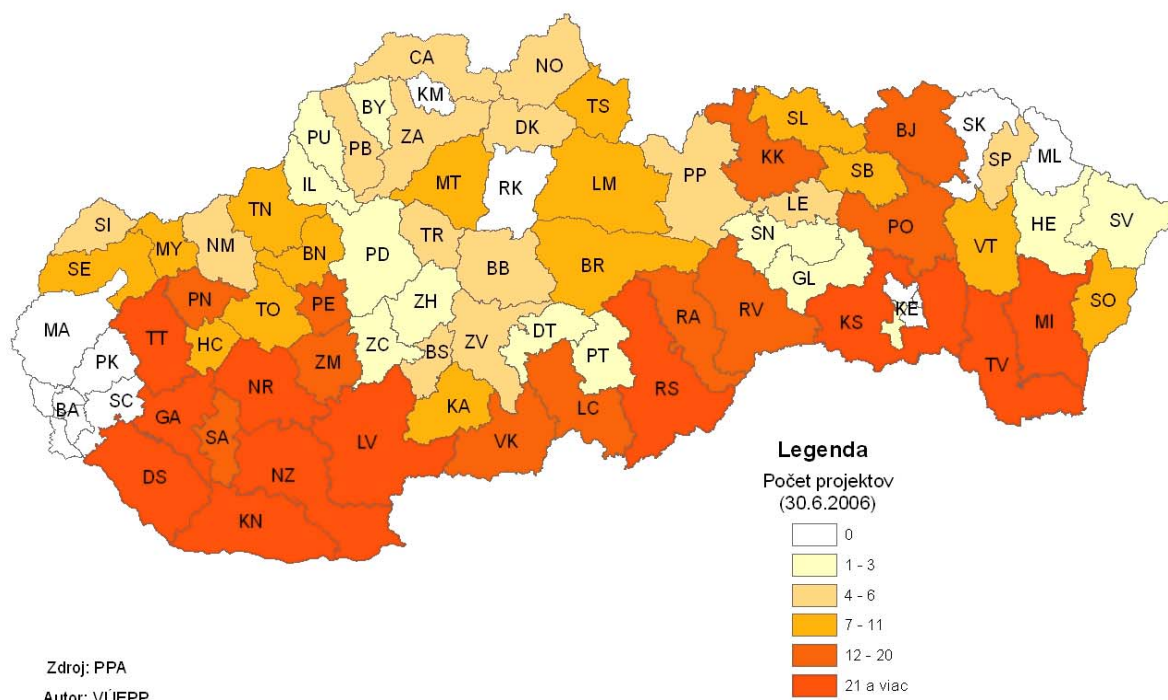
Tab. 1

Kraj (NUTS III)	Počet projektov	Právna forma beneficentov		
		PD	Obchodné spoločnosti	SHR
Banskobystrický	134	30	54	50
Košický	122	27	40	55
Nitriansky	255	54	90	111
Prešovský	82	28	37	17
Trenčiansky	58	21	21	16
Trnavský	154	55	72	27
Žilinský	53	31	15	7
SR spolu	858	246	329	283

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Mapa 1

**Rozloženie schválených projektov SOP
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych
podnikov) podľa okresov SR**

Zdroj: PPA
Autor: VÚEPP

*Priestorová agregácia počtu (%) projektov podľa právnej formy beneficietov Sapardu
(opatrenie 1) a SOP PaRV (opatrenie 1.1)*

Tab. 2

Priestorová agregácia	Sektorový operačný program PaRV (%)				Sapard (%)			
	Počet projektov	Právna forma			Počet projektov	Právna forma		
		Družstvá	Obchodné spoločnosti	SHR		Družstvá	Obchodné spoločnosti	SHR
Sever	20,3	30,5	19,8	12,0	15,4	22,4	12,1	8,7
Juh	79,7	69,5	80,2	88,0	84,6	77,6	87,9	91,3
Západ	60,6	65,5	60,2	56,9	78,1	82,8	77,4	67,4
Východ	39,4	34,5	39,8	43,1	21,9	17,2	22,6	32,6
SR spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Z 858 schválených projektov opatrenia 1.1 boli takmer dve tretiny (60,6 %) alokovaných do západných regiónov a 79,7 % do južných regiónov. Priestorová koncentrácia do južných regiónov bola opäť výraznejšia ako regionálne vychýlenie do západných regiónov. ***V porovnaní s regionálnym rozložením projektov opatrenia 1 v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 1.1 SOP do západných a južných regiónov nižšia a to vo všetkých právnych formách beneficiantov*** (viď Tab. 2). Oproti Sapardu došlo v SOP k podielovému zvýšeniu počtu projektov najmä v regionálnej agregácii východ (až o 17,5 percentuálnych bodov). ***Regionálna excentrickosť priestorového rozloženia projektov bola v SOP PaRV nižšia ako pri Saparde (najmä v horizontálnom priestorovom spektre, tzn. že podnikateľské subjekty z východných oblastí republiky tu boli početnejšie).***

Z pohľadu právnej formy najviac beneficiantov bolo obchodných spoločností (329, t. j. 38,3 %) a SHR (283, t. j. 33 %). Ide o relatívne rovnomerné rozloženie beneficiantov (viď. Tab. 3).

Právna forma počtu schválených projektov beneficiantov SOP a Sapard

Tab. 3

Program	Sapard - opatrenie 1			SOP PaRV – opatrenie 1.1		
Právna forma	PD	OS	SHR	PD	OS	SHR
Počet projektov	134	190	46	246	329	283
Podiel (%)	36,2	51,4	12,4	28,7	38,3	33,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Pri absolútnom náraste počtu projektov v SOP PaRV (oproti Sapardu) vo všetkých právnych formách došlo na druhej strane k výrazným zmenám v ich podielových proporciách. Znížil sa podiel projektov v obchodných spoločnostiach (o 13,1 percentuálnych bodov) a v poľnohospodárskych družstvách (o 7,5 percentuálnych bodov) a došlo k výraznému zvýšeniu podielu SHR (o 20,6 percentuálneho bodu). V SOP PaRV sa tak pri schvaľovanom procese prejavila výrazná akcelerácia projektov SHR (Tab. 3).

Výrazný absolútny nárast beneficiantov – SHR sa prejavil najmä v južných oblastiach. Najvyššia priestorová excentrickosť rozloženia projektov sa ukázala pri vertikálnom priestorovom pohľade práve u SHR, kde dlhodobo prevažuje dominancia súkromných roľníkov z poľnohospodársky produkčných južných oblastí (takmer 90 % beneficiantov - SHR bolo z južných oblastí). Analogická výrazne vysoká priestorová diferenciácia sa preukázala i u obchodných spoločností (80 % beneficiantov obchodných spoločností bolo z juhu). Naopak najmenšia priestorová diferenciácia bola u poľnohospodárskych družstiev, kde tieto rozdiely boli najnižšie (dve tretiny beneficiantov – PD bolo z južných regiónov a jedna tretina zo severu). Priestorová diferenciácia v spektre západ – východ bola podstatne nižšia. Vôbec najnižšia bola u SHR, kde tento pomer

činil 57 : 43. V opatrení 1.1 SOP PaRV tak došlo k výraznému zvýšeniu beneficentov SHR najmä z juhovýchodných oblastí.

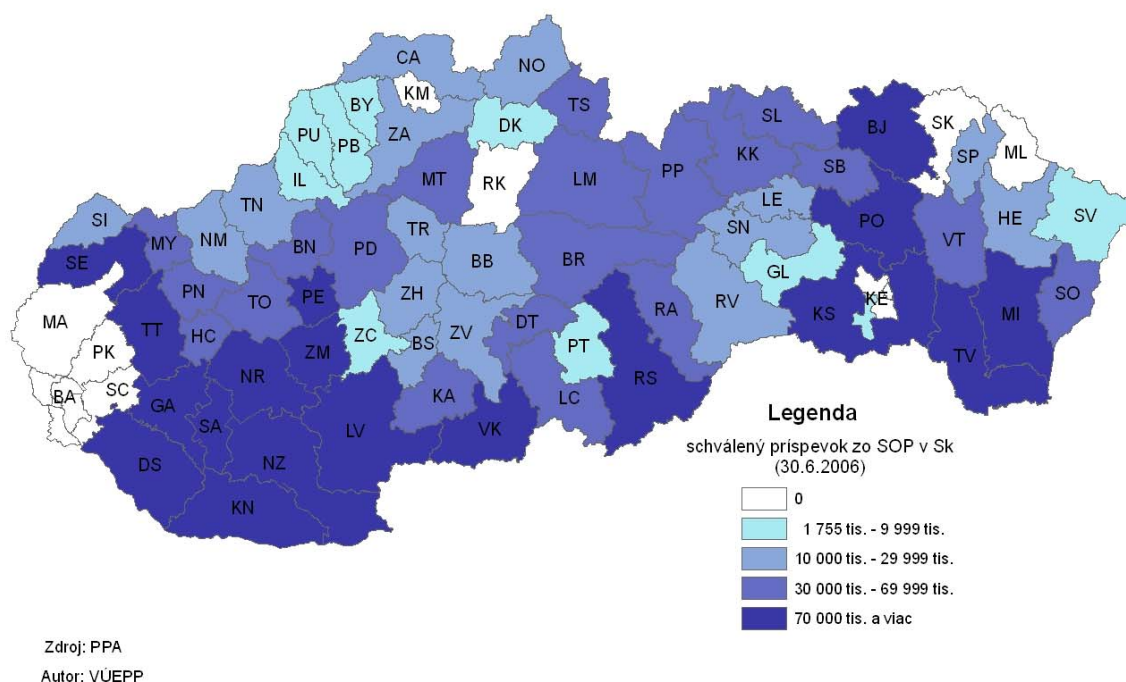
Výročná správa o implementácii Sektorového operačného programu PaRV za rok 2005 uvádza, že drvivá väčšina (88 %) projektov opatrenia 1.1 sa z hľadiska výstupu orientovalo na stroje, zariadenia a technológie. Tri štvrtiny (77,7 %) projektov sa koncentrovala do sektoru rastlinnej výroby, na oblasť ŽV sa orientovalo len 21,1 % projektov tohto opatrenia. Z cca jednej pätiny projektov, ktoré sa orientovali do oblasti ŽV sa 78 projektov (t. j. 10,5 % z celkového počtu schválených projektov) koncentrovalo na hovädzí dobytok. Nadpolovičná väčšina projektov (52,9 %) sa z hľadiska sektorového zamerania orientovala na obilniny, na krmoviny sa koncentrovalo 10,6 % projektov, na zeleninu 3,6 % projektov, atď. V každom treťom podporenom projekte (35,7 %) bola vlastníkom alebo spoluvlastníkom žena. Viac ako jedna tretina (41,5 %) projektov bolo alokovaných do znevýhodnených oblastí (z horských oblastí bolo len 13,7 % projektov).

2. 1. 2 Finančné charakteristiky

Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 1.1 v hodnote 4 216 445 tis. Sk, z toho 2 773 359 tis. Sk bolo z ES (schválené oprávnené náklady činili 7 923 884 tis. Sk). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 4 561 225 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 92 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 344 780 tis. Sk (8 %). Opatrenie 1.1 malo k 30. 6. 2006 zo všetkých opatrení SOP najvyšší podiel nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt v Saparde (stav k 30.3.2006) činili 4 180 869 Sk, priemerné verejné výdavky v SOP (stav k 30.6.2006) na jeden projekt boli 4 914 272 Sk (SOP je mal vyššie o 733,4 tis. Sk, t. j. o 18 %). V siedmich krajoch došlo k zvýšeniu priemerných verejných výdavkov na jeden projekt. K najvyššiemu zvýšeniu priemerných výdavkov na 1 projekt došlo v Prešovskom kraji (o 3,8 mil. Sk). K zníženiu (oproti Sapardu) verejných výdavkov na jeden projekt došlo len v Žilinskom kraji.

**Rozloženie schválenej finančnej pomoci (verejné zdroje) zo SOP
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych podnikov) podľa okresov SR**

V absolútnom vyjadrení došlo v každom kraji (pri porovnaní SOP a Sapardu) k niekoľkonásobnému zvýšeniu schválených financií. K najvyššiemu absolútnemu zvýšeniu schválených verejných zdrojov došlo v Prešovskom (7,9 násobnému), Košickom (6,4 násobnému) a Banskobystrickom (5,3 násobnému) kraji. Najvyššie absolútne zvýšenie (SOP oproti Sapardu) sa prejavilo v Nitrianskom (o 665,8 mil. Sk), Banskobystrickom (o 491,7 mil. Sk) a Prešovskom (o 478,4 mil. Sk) kraji. ***SOP PaRV mal oproti Sapardu v absolútnych hodnotách vo všetkých krajoch výrazne vyššie objemy schválených verejných výdavkov. Za reálneho predpokladu vyčerpania plánovaného limitu 4 561 mil. Sk budú rozdelené zdroje v SOP 3x vyššie ako analogické opatrenia v Saporde (v absolútnom vyjadrení ide o zvýšenie o 3 056 mil. Sk). V priebehu implementácie programu Sapard a SOP (t. j. za roky 2003 –2008) sa na investície do poľnohospodárskych podnikov rozdelí z verejných zdrojov 6 066 mil. Sk. Spolu zo súkromnými zdrojmi beneficentov činí tieto investičné výdavky 12,13 miliardy Sk.***

Vôbec najvyšší objem schválených verejných výdavkov v SOP bol tradične v Nitrianskom 1 208 mil. Sk (Mapa 2; t. j. 28,7 %), v Trnavskom 833 mil. Sk (t. j. 19,8 %) a v Banskobystrickom 606,9 mil. Sk (14,4 %) kraji (z celkového schváleného objemu 4 216 445 tis. Sk).

Porovnanie schválených verejných výdavkov SOP (k 30.6.2006) a Sapardu (k 31.3.2006) pri opatrení Investície do poľnohospodárskych podnikov

Tab. 4

Kraj	SOP k 30.6.2006		Sapard - k 31.3.2006		Komparácia SOP/Sapard			
	Schválené verejné zdroje SOP v tis. Sk	Počty projektov SOP	Počty projektov Sapardu	Schválené verejné zdroje Sapardu v tis. Sk	Rozdiel SOP-Sapard (tis. Sk)	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt Sapardu v Sk	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt SOP v Sk	Rozdiel priemerných verejných výdavkov na 1 projekt medzi SOP a Sapard v Sk
Banskobystrický	606 890	134	28	115 175	491 715	4 113 393	4 529 030	415 637
Košický	544 787	122	25	84 868	459 919	3 394 720	4 465 467	1 070 747
Nitriansky	1 208 022	255	123	542 272	665 750	4 408 715	4 737 341	328 626
Prešovský	547 860	82	24	69 438	478 422	2 893 250	6 681 220	3 787 970
Trenčiansky	287 874	58	43	168 557	119 317	3 919 930	4 963 345	1 043 415
Trnavský	832 830	154	101	467 394	365 436	4 627 663	5 407 987	780 324
Žilinský	188 183	53	16	57 409	130 774	3 588 063	3 550 623	-37 440
SR	4 216 445	858	360	1 505 113	2 711 332	4 180 869	4 914 272	733 402

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Priestorové agregácie schválených verejných zdrojov podľa právnej formy beneficiary SOP PaRV (opatrenie 1.1)

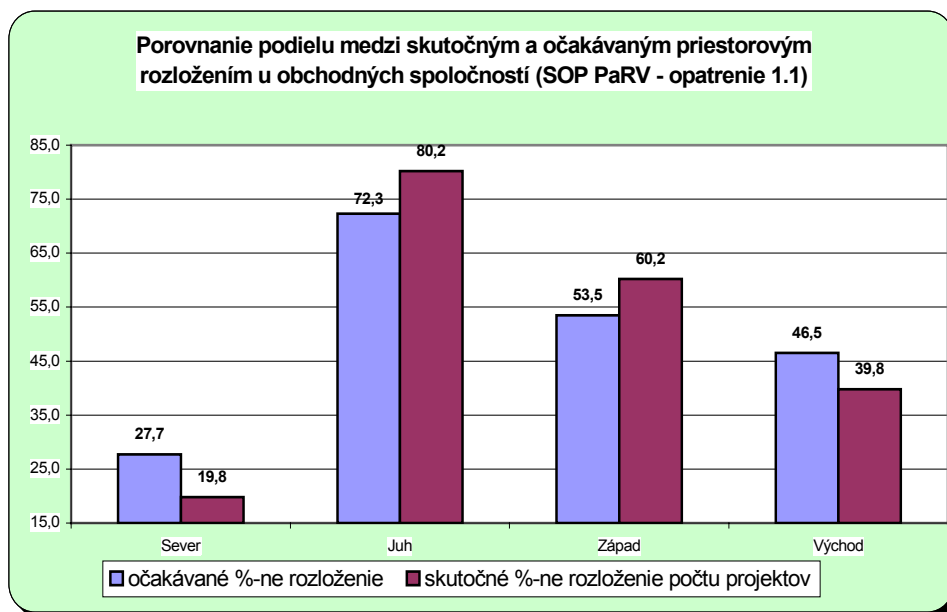
Tab. 5

Priestorová agregácia	Schválené verejné zdroje zo SOP (tis. Sk)				Schválené verejné zdroje zo SOP (%)			
	Spolu	PD	OS	SHR	Spolu	PD	OS	SHR
Sever	905 114	322 715	434 664	147 735	21,5	27,3	19,8	17,6
Juh	3 311 331	859 058	1 762 920	689 353	78,5	72,7	80,2	82,4
Západ	2 516 909	731 056	1 354 142	431 711	59,7	61,9	61,6	51,6
Východ	1 699 536	450 717	843 442	405 377	40,3	38,1	38,4	48,4

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Nadpolovičná väčšina (2 198 mil. Sk, t. j. 52,1 %) verejných zdrojov opatrenia 1.1 sa schválila do obchodných spoločností, viac ako jedna štvrtina (1 182 mil. Sk, t. j. 28 %) do poľnohospodárskych družstiev a jedna pätina (837 mil. Sk, t. j. 19,9 %) súkromne hospodáriacim roľníkom resp. samostatne zárobkovo činným osobám. Do južných oblastí sa schválilo 3 311 mil. Sk (t. j. 79 %), do západných 2 517 mil. Sk (t. j. 60 %). Podielové proporcie schválených verejných zdrojov podľa právnych foriem (Tab. 5) v horizontálnej a vertikálnej priestorovej agregácii boli analogické s podielovým rozložením počtu projektov (porovnaj Tab. 2). Aj tu sa prejavila výrazne vyššia diferenciácia v severojužnom ako západovýchodnom priestorovom spektre.

Graf 1

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Beneficienti zo **severu** (5,20 mil. Sk) oproti juhu (4,84 mil. Sk) a z **východu** (5,03 mil. Sk) oproti západu (4,84 mil. Sk) regiónov mali najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt. To naznačuje, že tu dochádzalo k istému kompenzačnému efektu vysokej koncentrácie absolútnych hodnôt verejných finančných zdrojov do južných a západných oblastí. Do severných a východných regiónov sa alokuje menej projektov i finančných prostriedkov, ale priemerné verejné výdavky na jeden projekt tu boli vyššie (Tab. 6)

*Priemerné výdavky na jeden projekt z verejných zdrojov v Sk podľa právnych foriem
a priestorových agregácií (SOP opatrenie 1.1)*

Tab. 6

Priestorová agregácia	Priemerné výdavky (v Sk) na jeden projekt podľa agregácií			
	Spolu	PD	OS	SHR
Sever	5 201 805	4 302 865	6 687 145	4 345 140
Juh	4 841 128	5 023 730	6 677 727	2 768 488
Západ	4 840 210	4 540 718	6 839 103	2 681 436
Východ	5 028 213	5 302 554	6 438 489	3 322 762

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Pri porovnaní priemerných výdavkov na jeden projekt podľa právnych foriem sa ukázala výrazná prevaha priemerných hodnôt pri obchodných spoločnostiach (Graf 1), naopak súkromní roľníci vykazovali najnižšie priemerné výdavky na jeden projekt. To do istej miery korešponduje s ekonomickou silou podnikateľského subjektu, pretože verejné výdavky v tomto opatrení predstavujú polovicu oprávnených nákladov na príslušný projekt. Nutnosť kofinancovania, relatívne značná časová oneskorenosť úhrady nákladov apod. sa tu prejavili i v rozdielnej priemernej výške verejných príspevkov na jeden projekt podľa právnych subjektov.

Schválený príspevok na opatrenia 1.1 na 1ha p. p. (podľa LPIS)

Tab. 7

Agregácia	Schválený príspevok na opatrenia 1.1/ha (Sk)
Sever	1 645
Juh	2 648
Západ	2 602
Východ	2 040
SR spolu	2 342

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Do 30.6. 2006 činili schválené verejné výdavky opatrenia 1.1 v prepočte na jeden ha poľnohospodárskej pôdy 2 342 Sk. Najvyššie boli v priestorovej agregácii juh 2 648 Sk/ha, čo bolo o 61 % viac ako na boli verejné výdavky na sever (Tab. 7). Priemerné výdavky na jeden ha p. p. boli na juhu a na západe takmer rovnaké, naopak najnižšie boli v severných oblastiach Slovenska. Priemerné výdavky na západe boli vyššie o 28 % ako na východe, čo dokazuje že lineárna priestorová diferenciácie v rozložení schválených financií bola výrazne nižšia ako diferenciácia vo vertikálnej línii sever – juh. Z pohľadu jednotlivých krajov (Tab. 8) najvyššie schválené verejné výdavky boli v Trnavskom (3 218 Sk/ha) a Nitrianskom (3 004 Sk/ha) kraji

naopak najnižšie boli v Žilinskom (1 113 Sk/ha). Diferenciácia medzi najvyššími a najnižšími výdavkami je veľká a naznačuje nielen dominanciu dvoch najproduktívnejších (Trnavský a Nitriansky) krajov, ale aj trend k regionálnej polarizácii.

Schválený príspevok na opatrenia 1.1 na jeden ha p. p. (podľa LPIS) podľa krajov

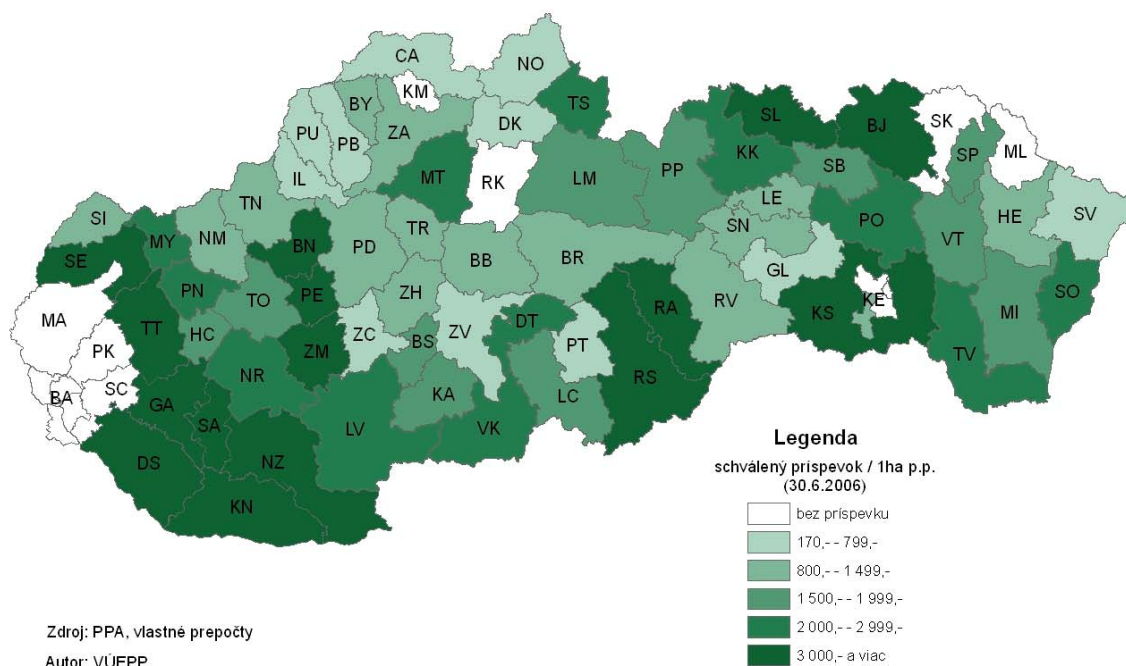
Tab. 8

Kraj	Schválený príspevok na opatrenie 1.1/ha (Sk)
Banskobystrický	2 021
Košický	2 072
Prešovský	2 029
Nitriansky	3 004
Trenčiansky	2 096
Trnavský	3 218
Žilinský	1 113
SR spolu	2 342

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Mapa 3

Rozloženie schválenej finančnej pomoci zo SOP v prepočte na 1 ha poľnohospodárskej pôdy (Opatrenie 1.1)

2.1.3 Vyradené projekty opatrenia 1.1

Do polovice roka 2006 bolo v opatrení 1. 1 (Investície do poľnohospodárskych podnikov) schválených 858 projektov a 776 projektov bolo vyradených. Najfrekvencovanejší dôvod vyradenia bolo z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, nekompletnosť žiadosti o poskytnutie NFP, odstúpenie PPA od zmluvy, nevhodnosť žiadateľa, atď. Vzhľadom k výraznej regionálnej excentrickosti schválených projektov bolo dôležité posúdiť, či vyradené projekty neboli z minoritných regiónov, t. j. z oblastí, v ktorých bolo málo nakontrahovaných projektov, resp. či vyradené projekty boli analogicky priestorovo rozvrstvené ako schválené projekty. Preto sa analýza zaoberala aj priestorovým rozložením vyradených projektov opatrenia 1.1. Z celkového počtu 887 vyradených projektov SOP PaRV bolo 87,5 % projektov opatrenia 1.1, tzn. že dopyt o tento typ projektov bol zo strany podnikateľských subjektov obrovský a výrazne presahoval pridelené finančné prostriedky.

Najviac vyradených projektov (Tab. 9, Mapa 4) bolo z Nitrianskeho (25,6 %), Trnavského (19,7 %) a Banskobystrického (14,7 %) kraja. Tieto kraje mali i najvyššie počty schválených projektov. Najviac vyradených projektov mali SHR (najmä v Nitrianskom kraji - 36,3 %) a obchodné spoločnosti (najmä v Trnavskom kraji - 22,1 %). Projektová dominancia Nitrianskeho kraja je vidieť z toho, že každý tretí schválený projekt a každý štvrtý vyradený projekt pochádzal z tohto

kraja. V tomto regióne projektový záujem podnikateľských subjektov o investície do poľnohospodárstva bol obrovský.

Počet (podiel) vyradených projektov opatrenia 1.1 podľa krajov a právnej formy

Tab. 9

Kraj	Počet vyradených projektov (abs.)	Právna forma (abs.)			Počet vyradených projektov (%)	Právna forma (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Banskobystrický	114	23	42	49	14,7	9,3	16,0	18,4
Košický	62	10	23	29	8,0	4,1	8,7	10,9
Prešovský	88	25	39	24	11,3	10,2	14,8	9,0
Nitriansky	199	51	51	97	25,6	20,7	19,4	36,3
Trenčiansky	86	35	30	21	11,1	14,2	11,4	7,9
Trnavský	153	59	58	36	19,7	24,0	22,1	13,5
Žilinský	74	43	20	11	9,5	17,5	7,6	4,1
SR spolu	776	246	263	267	100,0	31,7	33,9	34,4

Zdroj PPA, vlastné prepočty

Priestorová agregácia vyradených projektov (počet a podiel) opatrenia 1.1 podľa právnych foriem

Tab. 10

Priestorová agregácia (abs.)	Počet vyradených projektov (abs.)	Právna forma (abs.)			Počet vyradených projektov (%)	Právna forma (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Sever	221	86	77	58	28,5	35,0	29,3	21,7
Juh	555	160	186	209	71,5	65,0	70,7	78,3
Západ	512	188	159	165	66,0	76,4	60,5	61,8
Východ	264	58	104	102	34,0	23,6	39,5	38,2
SR spolu	776	246	263	267	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj PPA, vlastné prepočty

*Počet (podiel) prijatých (schválených a vyradených) projektov opatrenia 1.1
podľa krajov a právnej formy*

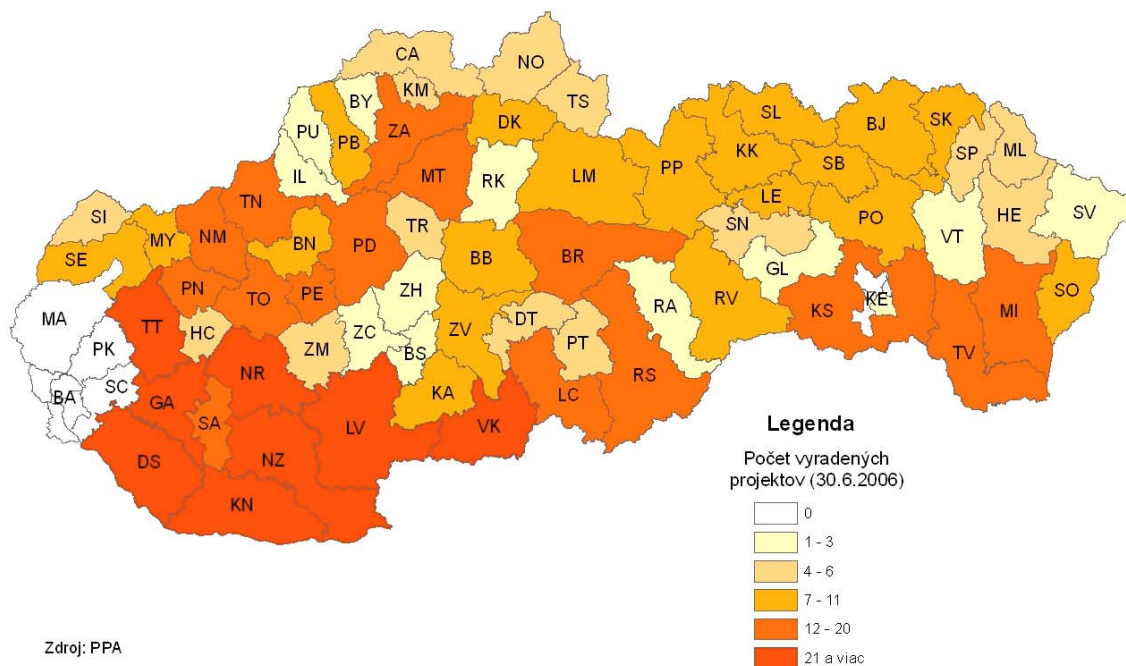
Kraj	Počet prijatých (schválených a vyradených) projektov (abs.)	Právna forma (abs.)			Počet prijatých (schválených a vyradených) projektov (%)	Právna forma (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Banskobystrický	248	53	96	99	15,2	10,8	16,2	18,0
Košický	184	37	63	84	11,3	7,5	10,6	15,3
Prešovský	170	53	76	41	10,4	10,8	12,8	7,5
Nitriansky	454	105	141	208	27,8	21,3	23,8	37,8
Trenčiansky	144	56	51	37	8,8	11,4	8,6	6,7
Trnavský	307	114	130	63	18,8	23,2	22,0	11,5
Žilinský	127	74	35	18	7,8	15,0	5,9	3,3
SR spolu	1634	492	592	550	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab. 11

Zdroj PPA, vlastné prepočty

Mapa 4

**Rozloženie vyradených projektov SOP
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych
podnikov) podľa okresov SR**

*Priestorová agregácia prijatých (schválených a vyradených) projektov (počet a podiel)
opatrenia 1.1 podľa právnych foriem*

Tab. 12

Priestorová agregácia (abs.)	Počet prijatých projektov (abs.)	Právna forma (abs.)			Počet prijatých projektov (%)	Právna forma (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Sever	395	161	142	92	24,2	32,7	24,0	16,7
Juh	1239	331	450	458	75,8	67,3	76,0	83,3
Západ	1032	349	357	326	63,2	70,9	60,3	59,3
Východ	602	143	235	224	36,8	29,1	39,7	40,7
SR spolu	1634	492	592	550	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj PPA, vlastné prepočty

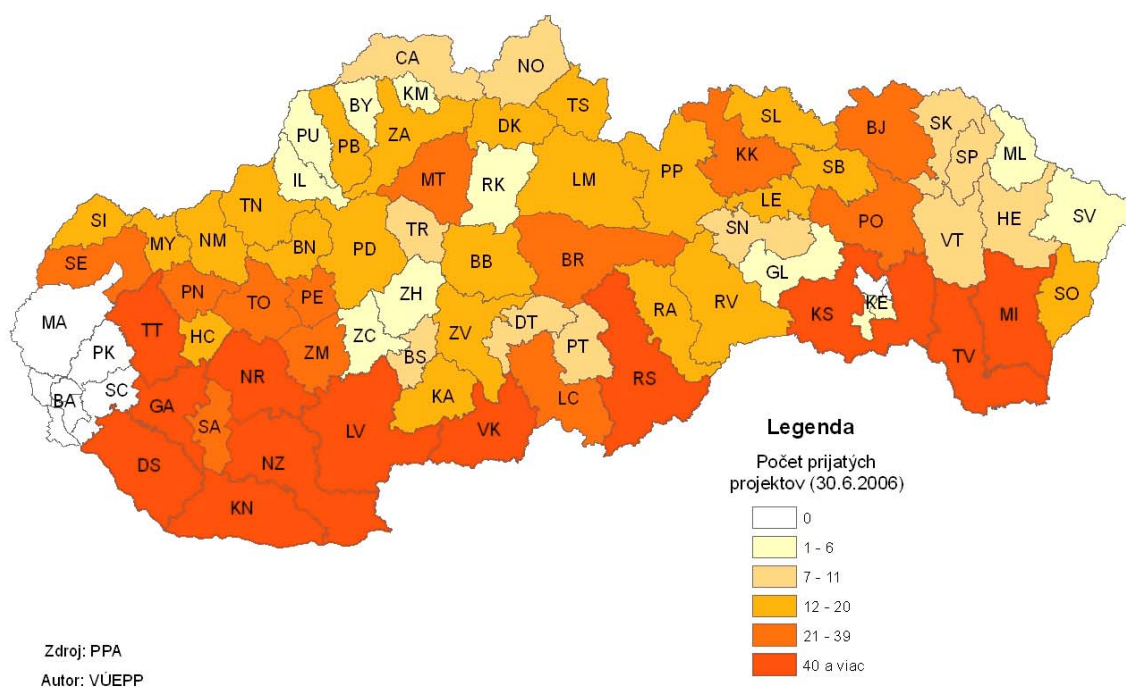
Zo 776 vyradených projektov z opatrenia 1.1 boli dve tretiny (66 %) alokované na západ a takmer tri štvrtiny (71,5 %) na juh. Ide o takmer totožné rozdelenie ako pri schválených

projektoch (61 % na západ a 80 % na juh). V obidvoch prípadoch prevládala priestorová vychýlenosť do južných regiónov. Najvýraznejšia južná vychýlenosť sa prejavila najmä u vyradených projektov SHR.

Prijaté projekty opatrenia 1.1 (Tab. 12, Mapa 5) sa zhodne najviac kumulovali do južných (76 %) a západných (63 %) regiónov Slovenska. Vysoké percento vyradených i schválených projektov v produkčných regiónoch SR naznačuje nielen vysokú absorbnú kapacitu podnikateľských subjektov, ale aj veľmi dobrú projektovú pripravenosť podnikateľských subjektov v týchto regiónoch. Preto v novom programovom období sa musí ďalej počítať s nerovnomernou distribúciou projektov a s vysokým zásobníkom projektov najmä v týchto produkčných oblastiach Slovenska.

Mapa 5

**Rozloženie schválených a vyradených projektov SOP
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych podnikov) podľa okresov SR**

Najvyšší podiel schválených projektov z prijatých projektov mal Košický kraj. Prvenstvo tohto kraja bolo zapríčinené predovšetkým úspešnými južnými okresmi (aj napriek najvyššiemu podielu projektov, ktoré boli v štádiu spracovania). Vysoký podiel schválených projektov

z regionálnej agregácie „východ“ (Tab. 13) bol spôsobený predovšetkým vysokou úspešnosťou južných okresov Banskobystrického a Košického kraja. Pri analýze úspešnosti schválených projektov podľa regionálnych agregácií sa pri opatrení 1.1 prejavil výrazne nízky podiel schválených projektov zo severu, ktoré mali najvyššie podiely vyradených projektov. Nízka úspešnosť pri ich schvaľovaní tu bola podmienená nielen nižšími absolútnymi počtami prijatých projektov ale i nižšou kvalitou týchto projektov.

Podiel schválených projektov zo sumy schválených a vyradených

Tab. 13

Regionálne agregácie	Podiel schválených projektov zo sumy schválených a vyradených (%)
Sever	44,1
Juh	55,2
Západ	50,4
Východ	56,1

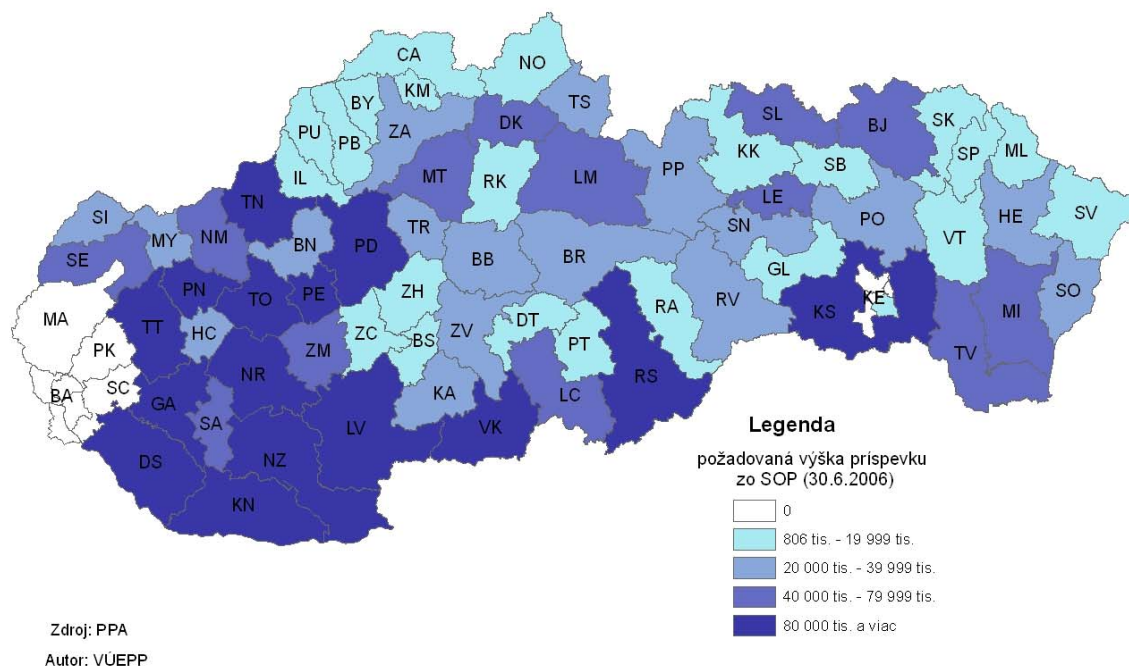
Zdroj: PPA, vlastné prepočty

K sledovanému termínu požadovaná výška príspevku (získaná individuálnou sumáciou požadovanej výšky príspevku z verejných zdrojov všetkých 776 vyradených projektov) u vyradených projektov činila 3 974,6 mil. Sk, z toho polovicu tohto príspevku (48,9 %) požadovali obchodné spoločnosti, tretinu (33,3 %) poľnohospodárske družstvá a necelú pätinu (17,8 %) SHR.

Z pohľadu výšky požadovaného príspevku na opatrenie 1.1 bol dominantný Trnavský a Nitriansky kraj. Tieto dva kraje na seba viazali viac ako polovicu požadovaného príspevku vyradených projektov opatrenia 1.1 (Mapa 6).

Mapa 6

**Rozloženie požadovanej výšky príspevku zo SOP u vyradených projektov
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych podnikov) podľa okresov SR**

*Priestorová agregácia požadovaného príspevku u vyradených projektov (absolútne a podiel)
opatrenia 1.1 podľa právnych foriem*

Priestorová agregácia (abs.)	Požadovaná výška príspevku spolu (tis. Sk)	Požadovaná výška príspevku podľa právnych foriem (tis. Sk)			Požadovaná výška príspevku spolu (%)	Požadovaná výška príspevku podľa právnych foriem (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Sever	838 847	365 604	370 939	102 304	21,1	27,6	19,1	14,4
Juh	3 140 757	959 243	1 573 991	607 522	78,9	72,4	80,9	85,6
Západ	2 882 071	1 031 011	1 410 792	440 268	72,4	77,8	72,5	62,0
Východ	1 097 533	293 836	534 139	269 558	27,6	22,2	27,5	38,0
SR spolu	3 979 604	1 324 847	1 944 930	709 826	100,0	100,0	100,0	100,0

Tab. 14

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Až 79 % požadovaného príspevku u vyradených projektov by smerovalo do južných oblastí a 72 % by sa rozdelilo na západ. Táto regionálna excentrickosť požadovaných verejných zdrojov je dokonca vyššia (najmä v západných regiónoch) ako u schválených verejných zdrojov (porovnaj s

Tab. 5). Priemerné verejné výdavky na jeden projekt opatrenia 1.1 u vyradených projektov činili 5,128 mil. Sk oproti 4,914 mil. Sk u schválených opatrení.

Prezentovaná analýza potvrdila fakt nerovnomerného priestorového rozloženia aj u vyradených projektov. Táto regionálna excentrickosť bola dokonca vyššia ako pri schválených projektoch.

Priestorová agregácia schváleného a požadovaného príspevku projektov (absolútne a podiel) opatrenia 1.1 podľa právnych foriem

Tab. 15

Priestorová agregácia (abs.)	Schválená a požadovaná výška príspevku spolu (tis. Sk)	Schválená a požadovaná výška príspevku podľa právnych foriem (tis. Sk)			Schválená a požadovaná výška príspevku spolu (%)	Schválená a požadovaná výška príspevku podľa právnych foriem (%)		
		PD	OS	SHR		PD	OS	SHR
Sever	1 743 961	688 319	805 603	250 039	21,3	27,5	19,4	16,2
Juh	6 452 088	1 818 301	3 336 911	1 296 875	78,7	72,5	80,6	83,8
Západ	5 398 980	1 762 067	2 764 934	871 979	65,9	70,3	66,7	56,4
Východ	2 797 069	744 553	1 377 581	674 935	34,1	29,7	33,3	43,6
SR spolu	8 196 049	2 506 620	4 142 515	1 546 914	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

2. 1. 4 Podnikateľská regionálna absorpcnosť (miera účasti podnikateľských subjektov na projektoch opatrenia 1.1)

Najviac obchodných spoločností (z celkového počtu obchodných spoločností v príslušnom kraji) malo schválené projekty opatrenia 1.1 v Trnavskom (37,6 %) a v Nitrianskom (35,9 %) kraji. To znamenalo, že k 30.6. 2006 každá tretia obchodná spoločnosť z Trnavského a každá piata z Nitrianskeho kraja mala schválený projekt v rámci opatrenia 1.1. Naopak najnižšiu frekvenciu projektovej účasti mali obchodné spoločnosti z Trenčianskeho (22,7 %) a Prešovského (22,9 %) kraja. Analogické rozloženie sa prejavilo i u poľnohospodárskych družstiev (najvyššia miera projektového zapojenia bola opäť v Trnavskom a Nitrianskom kraji) a najnižšia v Prešovskom kraji. Miera zapojenia sa do projektov prezentovaného opatrenia bola pri družstvách mierne vyššia ako pri obchodných spoločnostiach (Tab. 16).

Miera zapojenia sa obchodných spoločností a PD v projektoch SOP PaRV (opatrenie 1.1) v %

Tab. 16

Kraj	Počet obch. spol. v regióne	Počet beneficiantov (obch. spol.) opatrenia 1.1 SOP PaRV	Miera účasti OS v projektoch SOP - opatrenia 1.1 (%)	Počet PD v regióne	Počet beneficiantov (PD) opatrenia 1.1 SOP PaRV	Miera účasti PD v projektoch SOP – opatrenia 1.1 (%)
Trnavský	157	59	37,6	93	48	51,6
Trenčiansky	75	17	22,7	58	19	32,8
Nitriansky	206	74	35,9	105	49	58,3
Žilinský	42	11	26,2	84	27	32,1
Banskobystrický	149	45	30,2	98	29	29,6
Prešovský	140	32	22,9	104	26	25,0
Košický	127	39	30,7	71	25	35,2
SR spolu	896	277	30,9	613	223	36,4

Zdroj: Štrukturálne zisťovanie fariem 2003, ŠÚ SR, PPA, vlastné prepočty

Najvyššia projektová participácia obchodných spoločností na úrovni okresov sa objavila v okresoch Partizánske (66,7 %), Bardejov (58,3 %), Senica (57,1 %), Zlaté Moravce (50 %), atď. U družstiev to bolo v okresoch Žarnovica (100 %), Tvrdošín (75 %), Martin (66,7 %), Zlaté Moravce (60 %), atď.

2.1.5 Rozdiely medzi schváleným a očakávaným počtom projektov

Rozdiely medzi počtom očakávaných projektov a skutočne schváleným počtom projektov metodicky vychádzajú z predpokladu proporčného rovnovážneho vzťahu medzi reálnym rozložením podnikateľských subjektov a schválenými projektmi (za predpokladu, že bude platiť realita „jeden podnik, jeden projekt“). Rozdiely medzi očakávaným a skutočným rozdelením boli spôsobené celým radom činiteľov, ako napr. rozdielnosťou hospodárskych výsledkov podnikateľských subjektov v regiónoch, diferenciáciou v koncentrácii výroby, veľkosti podnikov, diferencovanou štruktúrou výroby, atď. Najviac úspešných projektov bolo v regiónoch, ktoré sú hospodársky najvyspelejšie najmä preto, že boli schopné splniť požadované kritériá. Naznačené porovnanie podľa regiónov (krajov a regionálnymi agregáciami) ukázalo, že tieto rozdiely nie sú extrémne vysoké. V rámci obchodných spoločností najväčšie rozdiely medzi schválenými a očakávanými projektmi (Tab. 18) sa prejavili v Trnavskom a Nitrianskom kraji, kde bolo oproti očakávanej distribúcii schválených viac projektov a v Prešovskom kraji (oproti očakávanému rozloženiu tu bolo schválených menej projektov).

Diferenciácia medzi schválenými a očakávanými projektmi bola v rámci poľnohospodárskych družstiev vyššia (Tab. 17). Najväčšie rozdiely medzi schválenými a očakávanými projektmi sa

ukázali opäť v Trnavskom a Nitrianskom kraji (oproti očakávanej distribúcii tu bolo schválených viac projektov) a Prešovskom a Banskobystrickom (oproti očakávaniu tu bolo menej projektov) kraji.

*Rozdiely v distribúcii medzi schválenými a očakávanými projektmi na úrovni NUTS III
(poľnohospodárske družstvá)*

Tab. 17

Kraj	Družstvá v SR		Schválené projekty		Očakávané projekty		Rozdiel	
	počet	proporčné rozdelenie (%)	počet	proporčné rozdelenie (%)	počet	proporčné rozdelenie (%)	absol.	v perc. bodoch
Trnavský	93	15,2	55	22,4	37	15,2	18	7,2
Trenčiansky	58	9,5	21	8,5	23	9,5	-2	-0,9
Nitriansky	105	17,1	54	22,0	42	17,1	12	4,8
Žilinský	84	13,7	31	12,6	34	13,7	-3	-1,1
Banskobystrický	98	16,0	30	12,2	39	16,0	-9	-3,8
Prešovský	104	17,0	28	11,4	42	17,0	-14	-5,6
Košický	71	11,6	27	11,0	28	11,6	-1	-0,6

Zdroj: Štrukturálne zisťovanie fariem 2003, ŠÚ SR, PPA, vlastné prepočty

*Rozdiely v distribúcii medzi schválenými a očakávanými projektmi na úrovni NUTS III
(obchodné spoločnosti)*

Tab. 18

Kraj	Obchodné spoločnosti v SR		Schválené projekty		Očakávané projekty		Rozdiel	
	počet	proporčné rozdelenie (%)	počet	proporčné rozdelenie (%)	počet	proporčné rozdelenie (%)	absol.	v perc. bodoch
Trnavský	157	17,5	72	21,9	58	17,5	14	4,4
Trenčiansky	75	8,4	21	6,4	28	8,4	-7	-2,0
Nitriansky	206	23,0	90	27,4	76	23,0	14	4,4
Žilinský	42	4,7	15	4,6	15	4,7	0	-0,1
Banskobystrický	149	16,6	54	16,4	55	16,6	-1	-0,2
Prešovský	140	15,6	37	11,2	51	15,6	-14	-4,4
Košický	127	14,2	40	12,2	47	14,2	-7	-2,0

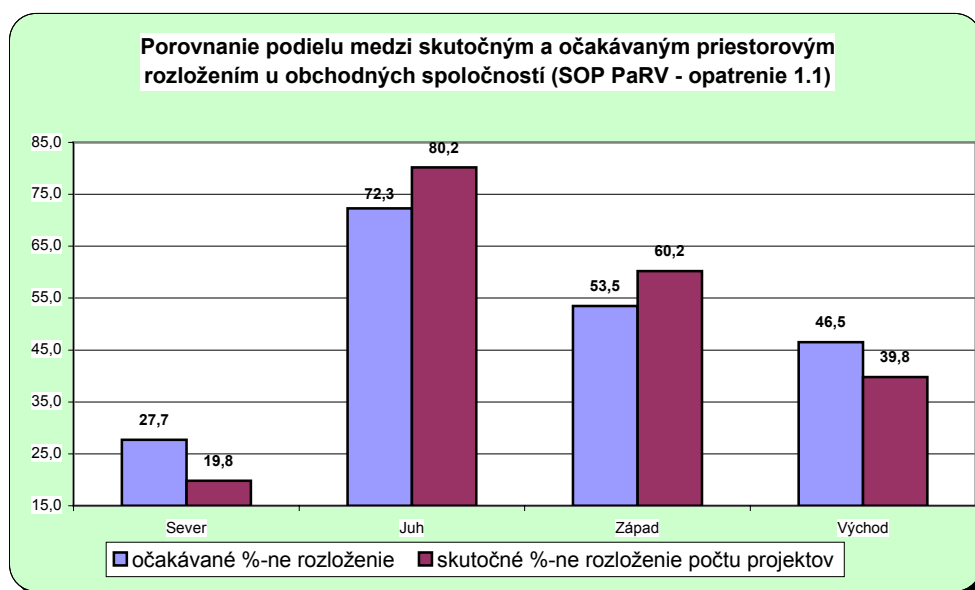
Zdroj: Štrukturálne zisťovanie fariem 2003, ŠÚ SR, PPA, vlastné prepočty

Pri porovnaní rozdielov medzi skutočným a očakávaným proporcionálnym priestorovým agregovaným rozložením projektov opatrenia 1.1 u obchodných spoločností

a u poľnohospodárskych družstiev (Grafy 2 a 3) sa ukázalo, že tieto rozdiely u obchodných spoločností nie sú príliš vysoké, na rozdiel od poľnohospodárskych družstiev, kde došlo k vyšším rozdielom na západe i východe. U obidvoch právnych foriem hodnoty očakávaného rozloženia projektov boli na východe i severe nižšie ako podiely schválených počtov projektov a naopak očakávané podiely počty projektov na západe a juhu boli vyššie ako skutočné podielové hodnoty schválených projektov.

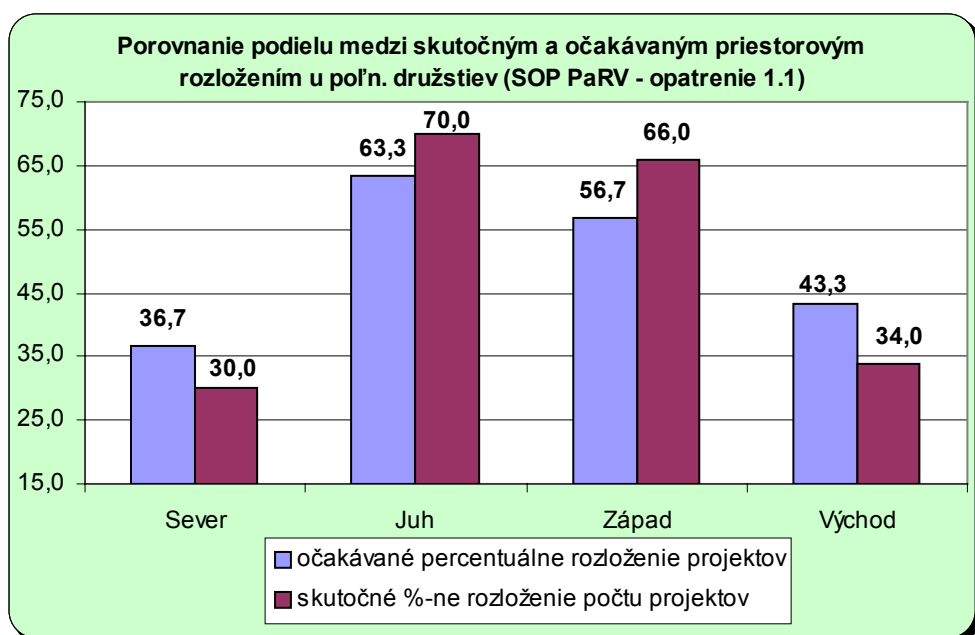
Graf 2

Zdroj: ŠÚ SR, PPA, vlastné prepočty

Graf 3

Zdroj: ŠÚ SR, PPA, vlastné prepočty

2.1.6 Potenciálne dopady

K 30.6. 2006 činili schválené verejné výdavky zo SOP PaRV opatrenia 1.1 4 216 mil. Sk a oprávnené náklady 7 924 mil. Sk (oprávnené náklady boli v obchodných spoločnostiach 4 180 mil. Sk, v PD 2 199 mil. Sk a u SHR 1 545 mil. Sk). Do RV išli približne tri štvrtiny projektov, do ŽV necelá jedna pätina. Výrazná väčšina (88 %) projektov sa orientovala na nové stroje a technológie, necelá desatina projektov sa koncentrovala na výstavbu resp rekonštrukciu stavieb a budov. Základným cieľom všetkých projektov bolo zvyšovanie produktivity práce a efektívnosti výroby. Rozhovory s beneficiťmi opatrenia 1.1 a expertmi PPA smerovali k záverom, že investície do nových technológií povedú skôr k znižovaniu stavov pracovných síl (náhrada zastaralých technológií novými, uplatňovanie pokrokových inovácií, atď.). Z celkového počtu beneficiťov analyzovaného opatrenia bolo 275 SHR, u ktorých nepredpokladáme nárast zamestnanosti. U zvyšných 500 beneficiťov – právnických osôb predpokladáme vznik nových pracovných miest, ale súčasne aj pod vplyvom nových technológií i zánik terajších pracovných miest. Pri kvantifikácii dopadu analyzovaného opatrenia vychádzame z predpokladu, že bude mať z hľadiska zamestnanosti skôr stabilizačný ako rozvojový charakter, s možným veľmi miernym poklesom pracovných síl v dotknutých podnikateľských subjektoch. Všeobecne však dochádza k zníženiu vysokého pracovného zaťaženia pracovníkov a obmedzeniu ich ťažkej fyzickej práce.

U dotknutých beneficiťov sa toto opatrenie prejavilo znížením výrobných nákladov, rastom produktivity práce a efektívnosti produkcie a predovšetkým zvyšovaním ich podnikateľskej konkurencieschopnosti.

Z pohľadu regionálnej politiky nedochádza k výraznej pomoci zaostávajúcim regiónom, ale pri implementácii SOP PaRV pokračovala ďalšia podnikateľská územná diferenciácia. Meritorným cieľom analyzovaného opatrenia je predovšetkým zvyšovanie podnikateľskej konkurencieschopnosti pri zachovaní ochrany životného prostredia. V tomto zmysle agrárny sektor nebude zásadným spôsobom prispievať k vyrovnávaniu regionálnych rozdielov vidieckych oblastí. Tento stav je ale do istej miery v rozpore so špecifickým cieľom SOP PaRV *zlepšiť kvalitu života vidieckej populácie prostredníctvom rastu životnej úrovne a vytvárať primerané sociálne prostredie*. Dochádza tak v podstate ku kopírovaniu doterajšej regionálnej nevyváženosti rozloženia podnikateľských subjektov. Je nutné zdôrazniť, že z hľadiska pôsobenia dopadov ide o aspekty obtiažne hodnotiteľné pre krátkosť pôsobenia príslušného opatrenia.

2.2 Opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov

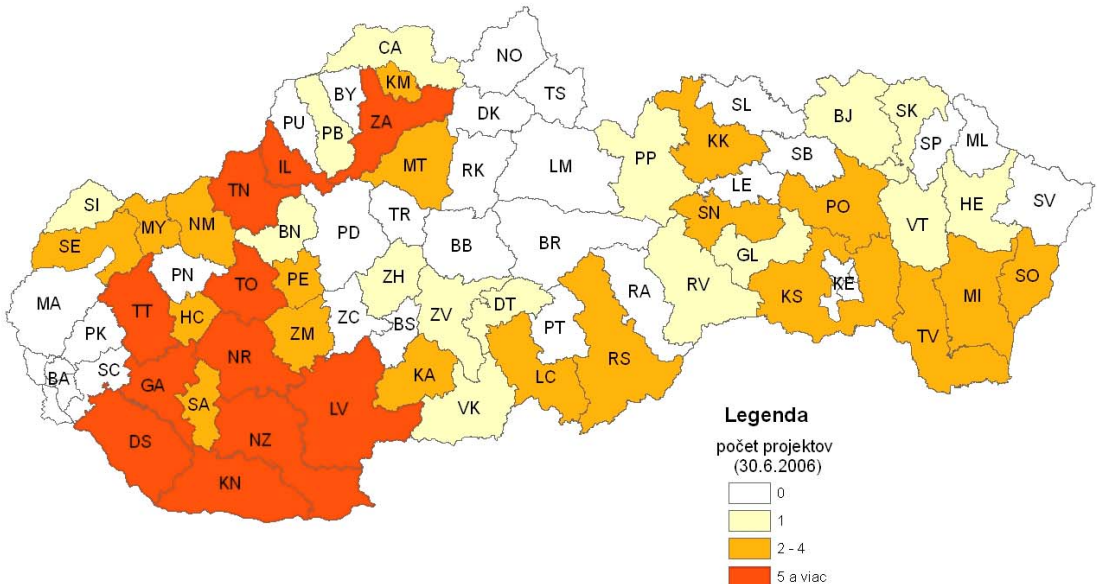
2.2.1 Štrukturálne charakteristiky projektov

K 30.6. 2006 bolo schválených 149 projektov do 118 podnikateľských subjektov. Na jedného beneficienta pripadlo 1,3 projektu (v programe Sapard pri tomto opatrení pripadlo 2,7 projektov na jedného beneficienta). V SOP sa oproti Sapardu výrazne znížila koncentrácia viacerých projektov do jedného podnikateľského subjektu. V regionálnom pohľade bola táto koncentrácia výrazne diferencovaná. V Banskobystrickom, Prešovskom, Trnavskom, Trenčianskom a Košickom kraji bola táto koncentrácia viacerých projektov do jedného podnikateľského subjektu minimálna. V Žilinskom (na jedného beneficienta pripadlo 2,2 projektov) a Nitrianskom (1,5) kraji bola uvedená koncentrácia vysoká. V Žilinskom kraji bola táto koncentrácia predovšetkým v okresoch Žilina (6 projektov bolo schválených do 2 podnikateľských subjektov) a Kysucké Nové Mesto (3 projekty do jedného podnikateľského subjektu). V Nitrianskom kraji bola vysoká koncentrácia v okresoch Nitra (17 projektov sa rozdelilo do 8-tich podnikateľských subjektov) a Topoľčany (6 projektov sa schválilo 3 beneficientom). S výnimkou projektov z okresu Topoľčany však ale išlo o relatívne menšie finančné objemy z verejných zdrojov). Inými slovami povedané išlo o koncentráciu viacerých malých projektov do jedného subjektu.

Z celkového počtu 149 projektov ich bolo najviac (32,9 %) v Nitrianskom (každý tretí projekt v rámci tohto opatrenia bol z tohto kraja) a v Trnavskom (18,1 %) kraji (každý piaty projekt bol z Trnavského kraja). Najviac schválených projektov (Mapa 7) bolo v okresoch Nitra (17) Galanta (8), Trnava (8), Komárno(8), Levice (8), atď. Najvyššia regionálna koncentrácia počtu projektov sa jednoznačne presadila do regiónov juhozápadného Slovenska. Vzhľadom k neukončenosti kontrahovania projektov v rámci SOP je predčasné hodnotiť rozdiely medzi kraji.

Mapa 7

Rozloženie schválených projektov SOP (Opatrenie 1.2 - Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov) podľa okresov SR

Zdroj: PPA
Autor: VÚEPP

Pri porovnaní so Sapardom sa ukázalo, že k polovici roka 2006 prevýšili počty projektov SOP nad Sapardom len v Nitrianskom, Košickom a Trenčianskom kraji. Drvivú väčšinu (82,5 %) beneficentov SOP tvorili obchodné spoločnosti (v Saporde to bolo dokonca až 91,2 %), SHR a živnostníkov bolo 13,4 %, (v Saporde to bolo 8,3 %), družstva činili len 4 % (v Saporde 0,5%). Podľa Výročnej správy o implementácii SOP PaRV nadpolovičná väčšina (57 %) projektov podľa sektorového zamerania projektu smerovala do živočíšnej výroby (najviac na mäso a mliečne produkty), 43 % do rastlinnej výroby (najviac na obilniny, ovocie a zeleninu a víno a alkohol). Podľa hlavného cieľa investície smerovalo najviac projektov (44 %) do zlepšovania (racionalizácie) výrobných postupov, 14 % na aplikovanie nových technológií, vedenie výroby s súladom s trhovými trendmi, 13% na zlepšovanie a monitorovanie kvality, atď. Viac ako v jednej tretine projektov bola vlastníkom alebo spoluvlastníkom žena. Necelá polovica (46,4 %) projektov bola alokovaná do znevýhodnených oblastí.

Počty schválených projektov SOP PaRV – opatrenie 1.2 podľa krajov a právnej formy beneficentov (k 30.4. 2006)

Tab. 19

Kraj	Počet projektov	Právna forma		
		Družstvá	Obch. spol.	SHR
Banskobystrický	13	0	13	0
Košický	15	2	11	2
Prešovský	10	0	9	1
Nitriansky	49	0	46	3
Trenčiansky	22	2	15	5
Trnavský	27	1	20	6
Žilinský	13	1	9	3
SR spolu	149	6	123	20

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Priestorová agregácia počtu (%) projektov podľa právnej formy beneficentov SOP PaRV (opatrenie 1.2) a Sapardu (opatrenie 2)

Tab. 20

Priestorová agregácia	Sektorový operačný program PaRV (%)				Sapard (%)			
	Počet projektov	Právna forma			Počet projektov	Právna forma		
		Družstvá	Obch. spol.	SHR		Družstvá	Obch. spol.	SHR
Sever	22,8	50,0	19,5	35,0	39,2	0,0	39,8	35,3
Juh	77,2	50,0	80,5	65,0	60,8	0,0	60,2	64,7
Západ	74,5	66,7	73,2	85,0	65,2	100,0	62,9	88,2
Východ	25,5	33,3	26,8	15,0	34,8	0,0	37,1	11,8
SR spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Z uvedeného počtu projektov opatrenia 1.2 boli tri štvrtiny alokované na juh (77,2 %) a takmer rovnaký podiel i na západ (74,5 %). V porovnaní s regionálnym rozložením opatrenia 2 v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 1.2 SOP do juhozápadných oblastí SR vyššia a to predovšetkým u obchodných spoločností (Tab. 20). Oproti Sapardu došlo v SOP k podielovému zvýšeniu počtu projektov najmä v regionálnej agregácii juh (o 16,4 percentuálnych bodov). Regionálna excentrickosť priestorového rozloženia projektov bola pri opatrení 1.2 SOP PaRV vyššia ako pri analogickom opatrení v Saporde (došlo k výraznej kumulácii projektov do juhozápadných okresov SR).

Právna forma počtu schválených projektov beneficiary SOP PaRV a Sapard

Tab. 21

Program	SOP PaRV - opatrenie 1.2			Sapard – opatrenie 2		
Právna forma	PD	OS	SHR	PD	OS	SHR
Počet projektov	6	123	20	1	186	17
Podiel (%)	4,0	82,6	13,4	0,5	91,2	8,3

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Výrazne dominantným beneficiary analyzovaného opatrenia boli obchodné spoločnosti (v SOP i Saparde). V SOP boli vyššie proporcie individuálnych podnikateľov (SHR, SZČO). Podiel projektov družstiev je v oboch programoch zanedbateľný (Tab. 21). Je nutné však dodať, že ide o priebežné hodnotenie vzhľadom k tomu, že k uvedenému termínu bolo zakontrahovaných len 79 % verejných zdrojov zo schváleného limitu, tzn. že konečný počet schválených projektov by mal byť vyšší.

Opatrenie 1.2 bolo typické vysokým podielom projektov v štádiu spracovania (každý druhý projekt). Najvyššie podiely takýchto nespracovaných projektov boli v Žilinskom (59,4 % z prijatých projektov) a Trnavskom (52,2 %) kraji. Podiel schválených projektov tu bol k 30.6. 2006 všeobecne značne nízky (40,6 %), k 30.9.2006 sa zvýšil na 45 %. Najvyšší podiel schválených projektov z prijatých bol v Trenčianskom (47,8 %), najnižší v Košickom (33,3 %) kraji (Tab. 22).

Počty prijatých, schválených a vyradených projektov opatrenia 1.2 podľa krajov k 30.6.2006

Tab. 22

Kraj	Počet schválených projektov	Počet vyradených projektov	Počet prijatých projektov spolu	Schválené projekty z prijatých (%)
Trnavský	27	6	69	39,1
Trenčiansky	22	2	46	47,8
Nitriansky	49	15	114	43,0
Žilinský	13	0	32	40,6
Banskobystrický	13	6	34	38,2
Prešovský	10	4	27	37,0
Košický	15	12	45	33,3
SR spolu	149	45	367	40,6

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

2.2.2 Finančné charakteristiky

Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 1.2 v hodnote 1 875 922 tis. Sk, z toho 1 313 145 tis. Sk bolo z ES (schválené oprávnené náklady činili 3 775 329 tis. Sk). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 2 364 249 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 79 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 488 327 tis. Sk. Opatrenie 1.2 malo k 30. 6. 2006 zo všetkých opatrení SOP jeden z najnižších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006. *(Táto skutočnosť sa však už k 30.9.2006 zmenila a objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 94 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 143 384 tis. Sk).*

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt v Saparde (stav k 30.3.2006) činili 7 186 315 Sk, priemerné verejné výdavky v SOP (stav k 30.6.2006) na jeden projekt boli 12 590 081 Sk (SOP je mal vyššie o 5 404 tis. Sk, t. j. o 75 %). Priemer na jedného beneficianta v SOP pri opatrení 1.2 činil 15 897 641 Sk.

Vo všetkých krajoch (s výnimkou Žilinského) došlo k zvýšeniu priemerných verejných výdavkov na jeden projekt (Tab. 23). K najvyššiemu zvýšeniu došlo v Prešovskom (o 12,88 mil. Sk) a Nitrianskom (o 10,34 mil. Sk) kraji. K zníženiu (podobne ako pri opatrení 1.1 SOP a opatrení 1 Sapard) priemerných verejných výdavkov na jeden projekt došlo len v Žilinskom kraji (o 1,27 mil. Sk). V absolútnom vyjadrení verejné výdavky na schválené projekty SOP už prevýšili absolútnu úroveň nakontrahovaných verejných zdrojov v Saparde (boli vyššie o 439 mil. Sk, t. j. o 30,5 % ako analogické opatrenie v Saparde). Najvyšší objem schválených verejných výdavkov v SOP bol tradične v Nitrianskom 748,6 mil. Sk (t. j. 39,9 %) a v Trnavskom 279,9 mil. Sk (t. j. 14,9 %), tzn. že tieto dva kraje zatiaľ získali nadpolovičnú väčšinu (54,8 %) verejných zdrojov z tohto opatrenia.

Porovnanie absolútnych a priemerných verejných výdavkov v SOP (opatrenie 1.2) a v programe Sapard (opatrenie 2)

Tab. č 23

Kraj	SOP k 30.4. 2006		Sapard k 31.3.2006		Komparácia SOP/Sapard			
	Počet projektov k 30.4.2006	Schválené projekty z verejných zdrojov v tis. Sk	Počet projektov k 31.3.2006	Schválené projekty z verejných zdrojov v tis. Sk	Rozdiel SOP-Sapard (tis. Sk)	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt Sapardu v Sk	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt SOP v Sk	Rozdiel priemerných verejných výdavkov na 1 projekt medzi SOP a Sapard v Sk

Banskobystrický	13	220 282	23	224 329	-4 047	9 753 435	16 944 769	7 191 334
Košice	15	122 726	13	94 325	28 401	7 255 769	8 181 733	925 964
Nitra	49	748 602	35	172 884	575 718	4 939 543	15 277 592	10 338 049
Prešov	10	203 021	36	267 307	-64 286	7 425 194	20 302 100	12 876 906
Trenčín	22	236 020	16	146 709	89 311	9 169 313	10 728 182	1 558 869
Trnava	27	279 890	51	367 860	-87 970	7 212 941	10 366 296	3 153 355
Žilina	13	65 381	26	163 849	-98 468	6 301 885	5 029 308	-1 272 577
SR spolu	149	1 875 922	200	1 437 263	438 659	7 186 315	12 590 081	5 403 766

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Vyčerpaním plánovaného limitu 2 364 mil. Sk budú rozdelené verejné zdroje v SOP 1,6 x vyšší ako analogické opatrenie v Saparde (v absolútnom vyjadrení pôjde o zvýšenie o 927 mil. Sk). V priebehu implementácie Sapardu a SOP (roky 2003 – 2008) sa na zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov rozdelí z verejných zdrojov 3 802 mil. Sk. Spolu so súkromnými zdrojmi beneficietov (oprávnené náklady spolu) činia tieto celkové výdavky 7,60 miliardy Sk.

Projekty opatrenia 1.2 sa rozdelili do 45 okresov. Najvyšší absolútny objem schválených verejných zdrojov zo SOP (nad 50 mil. Sk) bol v týchto okresoch (Mapa 8):

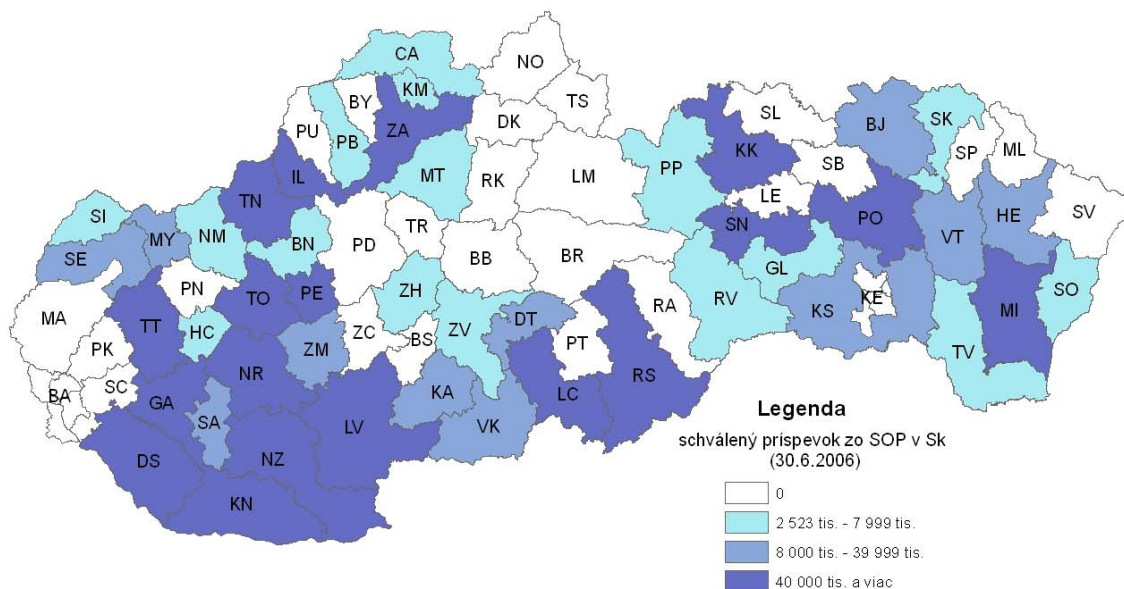
Tab. 24

Okres	Projekty spolu	Počet subjektov	Schválený príspevok zo SOP celkom v tis. Sk	Priemerné výdavky zo SOP na 1 projekt v Sk	Priemerné výdavky zo SOP na 1 beneficieta v Sk
Komárno	8	6	332 575	41 571 922	55 429 229
Levice	8	7	138 034	17 254 266	19 719 161
Topoľčany	6	3	107 011	17 835 167	35 670 333
Rimavská Sobota	4	3	99 161	24 790 189	33 053 585
Ilava	6	3	96 204	16 034 000	32 068 000
Trnava	8	8	94 446	11 805 730	11 805 730
Galanta	8	7	92 063	11 507 911	13 151 899
Dunajská Streda	6	6	75 251	12 541 833	12 541 833
Nové Zámky	6	5	71 849	11 974 782	14 369 738
Prešov	3	3	59 809	19 936 297	19 936 297
Partizánske	3	3	53 659	17 886 396	17 886 396
Trenčín	7	6	52 099	7 442 731	8 683 186

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Mapa 8

**Rozloženie schválenej finančnej pomoci (verejné zdroje) zo SOP
(Opatrenie 1.2 - Zlepšenie spracovania a predajnosti
poľnohospodárskych produktov) podľa okresov SR**

Zdroj: PPA
Autor: VUEPP

Do týchto okresov sa schválili dve tretiny (67,8 %) z celkového objemu schválených verejných prostriedkov. Najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt sa schválili v okrese Komárno (41,6 mil. Sk, t. j. 3,3 krát viac ako je priemer na jeden projekt za celé opatrenie 1.2), Humenné (39,9 mil. Sk, t. j. 3,2 krát viac), Detva 36,4 mil. Sk (2,9 krát viac), atď. Do tohoto poradia okresov sa tak dostávajú okresy s vysokou absolútnou sumou s viacero projektmi (napr. Komárno s 8 projektmi) a okresy do ktorých sa schválil len jeden, resp. dva projekty (ako napr. Humenné, Detva s jedným projektom), ale s relatívne vysokou čiastkou.

Výrazná väčšina verejných zdrojov (1 526 mil. Sk, t. j. 81,4 %) opatrenia 1.2 sa schválila do obchodných spoločností (pri opatrení 1.1 to bolo 52,5 %), 306 mil. Sk (16,3 %) individuálnym podnikateľom (SHR, SZČO) a len 44 mil. Sk (2,3 %) sa rozdelilo do poľnohospodárskych družstiev (Tab. 25).

Rozdelenie verejných zdrojov v tis Sk a v % (opatrenie 1.2) podľa právnych foriem

Tab. 25

Právna forma	Družstvá	OS	SHR
Schválený príspevok zo SOP v tis. Sk	44 057	1 525 999	305 866
Podiel verejných zdrojov podľa právnych foriem	2,3	81,4	16,3

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Priestorové agregácie schválených verejných zdrojov podľa právnej formy beneficiary SOP PaRV (opatrenie 1.2)

Tab. 26

Priestorová agregácia	Schválený príspevok zo SOP v tis. Sk	Schválený príspevok zo SOP (%)	Schválené verejné zdroje zo SOP v tis. Sk			Schválené verejné zdroje zo SOP (%)		
			Družstvá	OS	SHR	Družstvá	OS	SHR
Sever	454 031	24,2	36 970	358 818	58 243	83,9	23,5	19,0
Juh	1 421 891	75,8	7 087	1 167 182	247 623	16,1	76,5	81,0
Západ	1 329 894	70,9	38 298	996 137	295 459	86,9	65,3	96,6
Východ	546 028	29,1	5759	529 862	10 407	13,1	34,7	3,4

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Do južných oblastí (Tab. 26) sa schválilo 1 422 mil. Sk (t. j. 75,8 %), do západných 1 330 mil. Sk (t. j. 70,9 %). Podielové proporcie verejných zdrojov v naznačených agregáciach sú oproti rozdeleniu počtu projektov v naznačených agregáciach mierne nižšie v juhozápadnej majorite. Pri proporcionálnom porovnaní rozdelenia verejných zdrojov opatrenia 1.2 v SOP a analogického opatrenia č. 2 v Saparde sa ukázalo v SOP výraznejšie vychýlenie do juhozápadných regiónov. Oproti Sapardu sa verejné zdroje v tomto opatrení výraznejšie kumulovali do juhozápadných regiónov. Vzhľadom k neukončenosti čerpania sa však toto podielové rozloženie môže zmeniť.

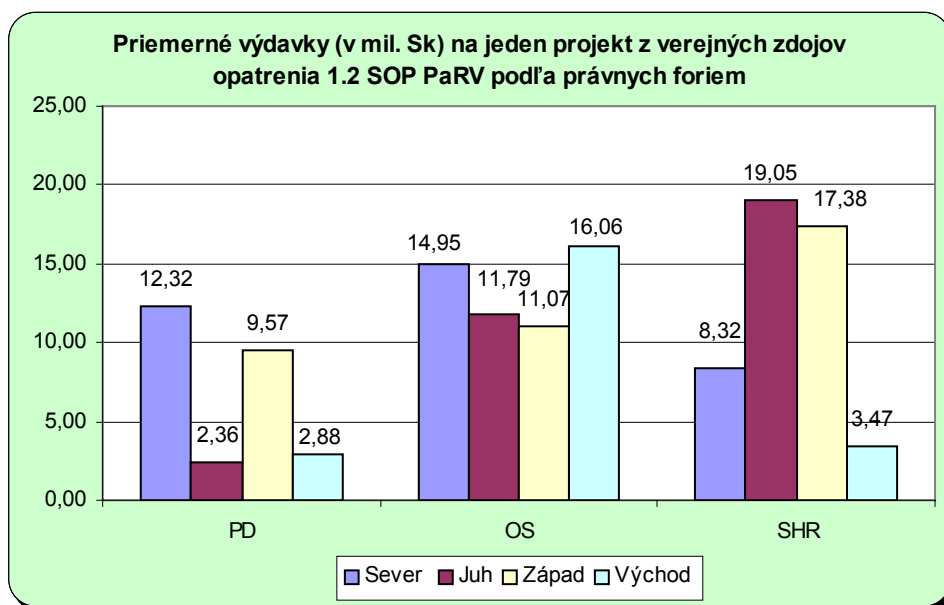
Proporcionálne rozdelenie verejných zdrojov opatrenia 1.2 v SOP a opatrenia 2 v Saparde v %

Tab. 27

Priestorová agregácia	Schválený príspevok zo SOP op.1.2 (%)	Schválený príspevok zo Sapardu (op.2) v %
Sever	24,2	38,9
Juh	75,8	61,1
Západ	70,9	59,9
Východ	29,1	40,1

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Graf 4

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Všeobecne platí, že v SOP priemerné verejné výdavky na jeden projekt pri opatrení 1.2 (priemer činil 12,59 mil. Sk) boli o 7,68 mil. Sk (2,6 krát) vyššie ako priemer za opatrenie 1.1 (4,94 mil. Sk). Beneficienti z východných (14,37 mil. Sk) a severných (13,35 mil. Sk) regiónov mali najvyššie priemerné výdavky z verejných zdrojov na jeden projekt. Podobne tak ako pri opatrení 1.1 tu dochádza ku kompenzačnému efektu vysokej distribúcie absolútnych verejných finančných zdrojov do južných a západných oblastí. Do severných a východných oblastí sa alokuje menej verejných zdrojov, ale priemerné výdavky na jeden projekt tu boli vyššie ako v južných a západných regiónoch (Tab. 28).

Priemerné výdavky na jeden projekt z verejných zdrojov v Sk podľa právnych foriem a priestorových agregácií (SOP opatrenie 1.2)

Tab. 28

Priestorová agregácia	Priemerné výdavky na jeden projekt v Sk	Priemerné verejné výdavky na jeden projekt v Sk
-----------------------	---	---

		Družstvá	OS	SHR
Sever	13 353 843	12 323 333	14 950 750	8 320 429
Juh	12 364 270	2 362 333	11 789 717	19 047 923
Západ	11 981 018	9 574 500	11 068 189	17 379 941
Východ	14 369 158	2 879 500	16 056 424	3 469 000

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Pri porovnaní priemerných výdavkov na jeden projekt podľa právnych foriem sa podobne ako pri opatrení 1.1 ukázala značná prevaha priemerných hodnôt u obchodných spoločností. Obchodným spoločnostiam konkurovali len podnikatelia – fyzické osoby (SHR, SZČO) v južných a západných oblastiach (Graf 4, Tab. 28). Tieto hodnoty dokumentujú dominanciu obchodných spoločností v tejto oblasti a naopak zastúpenie družstiev je v tomto opatrení minimálne a nevýznamné.

Schválený príspevok z verejných zdrojov na jeden ha p.p. podľa regionálnej agregácie opatrenia 1.2 (podľa LPIS)

Tab. 29

Agregácia	Schválený príspevok na opatrenia 1.2/ha (Sk)
Sever	825
Juh	1 137
Západ	1 375
Východ	655
SR spolu	1 042

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

*Schválený príspevok z verejných zdrojov na jeden ha p. p. podľa krajov opatrenia 1.2
(podľa LPIS)*

Tab. 30

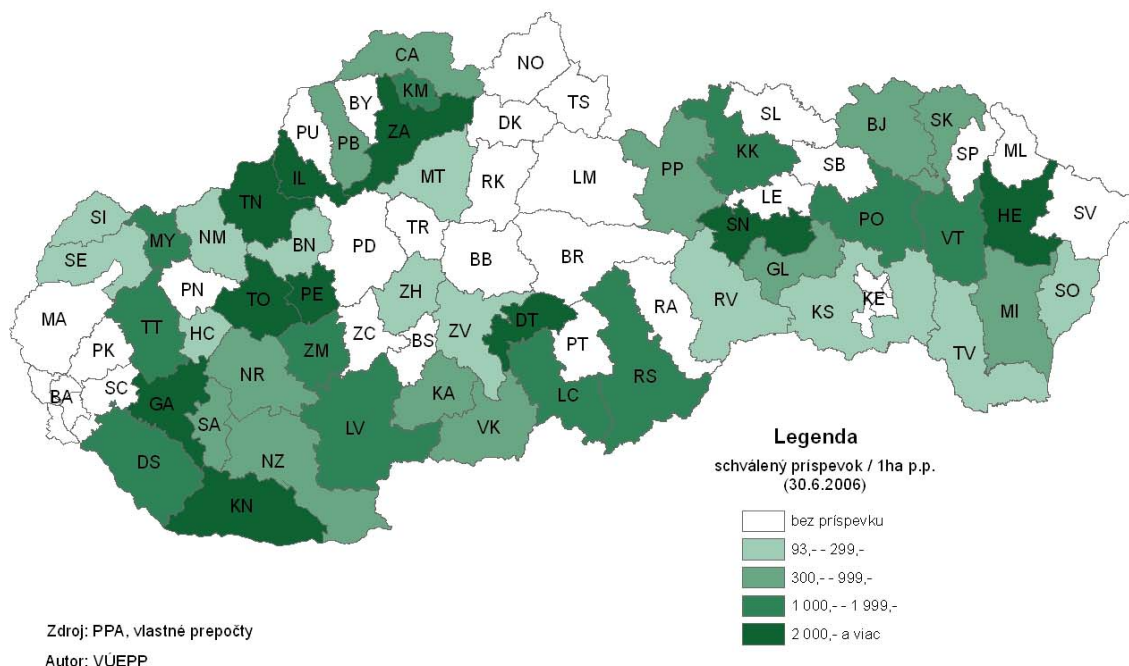
Kraj	Schválený príspevok na opatrenie 1.2/ha (Sk)
Banskobystrický	734
Košický	467
Prešovský	752
Nitriansky	1 861
Trenčiansky	1 719
Trnavský	1 081
Žilinský	387
SR spolu	1 042

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Do 30.6. 2006 činili schválené verejné výdavky opatrenia 1.2 v prepočte na jeden ha poľnohospodárskej pôdy 1 042 Sk. Najvyššie boli v priestorovej agregácii západ 1 375 Sk/ha, čo bolo viac ako dvojnásobne vyššie ako verejné výdavky smerujúce na východ (Tab. 29). Priemerné výdavky na jeden ha p. p. boli najnižšie na východe Slovenska. Lineárna priestorová diferenciácie (v rovine západ – východ) v rozložení schválených verejných financií bola výrazne vyššia ako diferenciácia vo vertikálnej línii sever – juh. Z pohľadu jednotlivých krajov (Tab. 30) najvyššie schválené verejné výdavky boli v Nitrianskom (1 861 Sk/ha) kraji naopak najnižšie boli opäť v Žilinskom (387 Sk/ha). Diferenciácia medzi najvyššími a najnižšími výdavkami je pri tomto opatrení ešte vyššia ako pri opatrení 1.1 a potvrdzuje tak naznačený trend k priestorovej polarizácii i pri tomto opatrenia.

Mapa 9

Rozloženie schválenej finančnej pomoci zo SOP v prepočte na 1 ha poľnohospodárskej pôdy (Opatrenie 1.2)

2.3 Opatrenie 2. 1. 1 Ziskové investície v lesníctve

Do 30.4.2006 bolo schválených 47 projektov tohto opatrenia do 43 podnikateľských subjektov (na jeden projekt pripadlo 1,1 beneficianta). Takmer polovica projektov (46,8 %) sa schválila do obchodných spoločností a viac ako jedna tretina (36.2 %) podnikateľom – fyzickým osobám. Najviac projektov sa schválilo do Žilinského (15 projektov) a Banskobystrického (11 projektov) kraja. Najnižší počet projektov sa schválil do Nitrianskeho (1 projekt) kraja.

Počty schválených projektov SOP PaRV-opatrenie 2.1.1 podľa krajov a právnej formy beneficiantov

Tab. 31

Kraj	Počet projektov	Právna forma			Schválený prís. zo SOP (tis. Sk)	Schválené ON (tis. Sk)	Počet subjektov
		OS	SZČO	Iná			
Banskobystrický	11	7	4	0	37 712	75 424	9
Košický	8	4	2	2	14 616	29 232	7

Priestorová agregácia	Počet projektov (%)	Právna forma		
		OS	SZČO	Iná
Sever	59,6	40,9	64,7	100,0
Juh	40,4	59,1	35,3	0,0
Západ	46,8	36,4	52,9	62,5
Východ	53,2	63,6	47,1	37,5

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Prevažná väčšina projektov (44) bola zameraná na obstaranie mechanizácie, strojov, zariadení a technológií.

Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.1.1 činil 153,75 mil. Sk, oprávnené náklady boli 307,51 mil. Sk.¹ Najvyšší objem schválených verejných výdavkov bol v tomto opatrení v Žilinskom (69,1 mil. Sk) a Banskobystrickom (37,7 mil. Sk). Tieto dva kraje tvorili viac ako dve tretiny (69,5 %) z celkového objemu schválených verejných financií tohoto opatrenia. Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 165 533 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k 30.6.2006 93 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 11 779 tis. Sk (7 %). Opatrenie 2.1.1 malo k 30. 6. 2006 zo všetkých opatrení SOP druhý najvyšší podiel nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt činili 3,3 mil. Sk (Tab. 33). Najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt získali obchodné spoločnosti (4,1 mil. Sk) a beneficianti zo Žilinského kraja (4,6 mil. Sk)

Priemerné verejné výdavky na jeden projekt v Sk podľa právnych foriem

Tab. 33

Kraj	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt v Sk			
	Spolu	OS	SZČO	Iný
Banskobystrický	3 428 383	4 511 473	1 532 974	0
Košický	1 826 975	1 658 200	2 452 179	1 539 321
Prešovský	1 842 536	1 431 833	2 979 206	801 305
Nitriansky	1 433 000	1 432 821	0	0
Trenčiansky	3 299 841	5 927 616	3 185 324	786 584
Žilinský	4 609 291	7 037 154	3 949 999	2 101 201
SR spolu	3 271 371	4 135 565	3 000 900	1 469 590

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

¹ Z pohľadu kofinancovania ziskové a neziskové lesy majú iný podiel financovania z verejných zdrojov.

Nadpolovičná väčšina (91 mil. Sk, t. j. 59,2 %) verejných zdrojov opatrenia 2.1.1 sa schválila do obchodných spoločností, cca jedna tretina (51 mil. Sk, t. j. 33,2 %) individuálnym podnikateľom – fyzickým osobám.

*Priestorové agregácie schválených financií z verejných zdrojov podľa právnej formy
beneficientov SOP PaRV (opatrenie 2.1.1)*

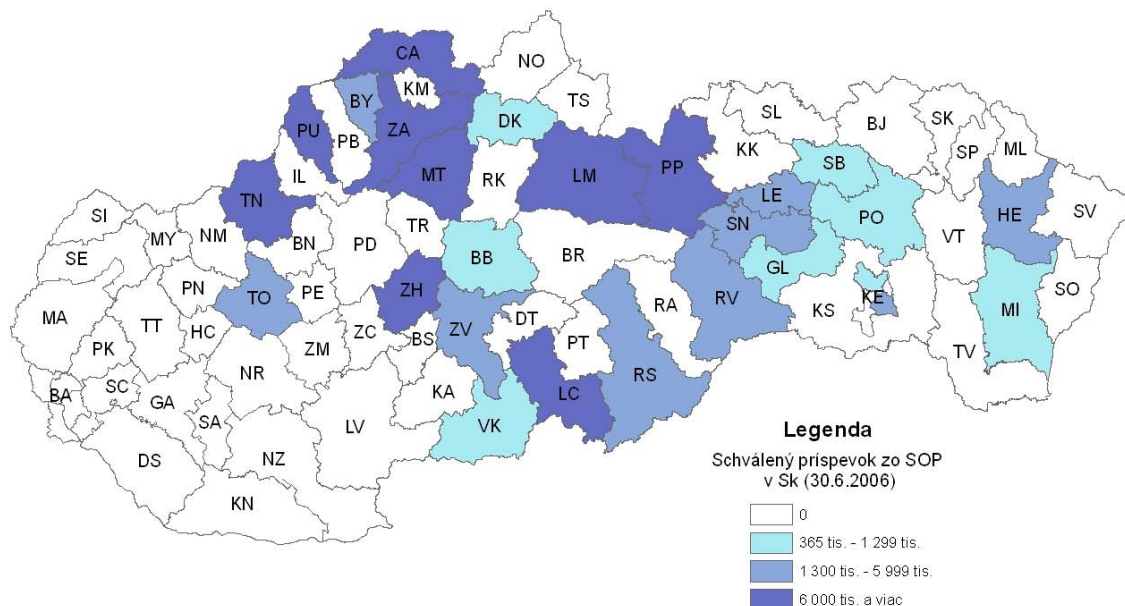
Tab. 34

Agregácia	Schválené verejné zdroje v tis. Sk	Priemerné verejné výdavky na jeden projekt v Sk	Schválené verejné zdroje v %	Zdroje schválené zo SOP (%)		
				OS	SHR (SZČO)	Iné
Sever	91 616	3 272 001	59,6	43,8	78,4	100,0
Juh	62 138	3 270 443	40,4	56,2	21,6	0,0
Západ	90 371	4 107 783	58,8	53,3	66,7	67,0
Východ	63 383	2 535 329	41,2	46,7	33,3	33,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Do severných oblastí sa schválilo 91,6 mil. Sk (t. j. 60 %; Mapa 11), do západných 90,4 mil. Sk (t. j. 59 %). Podielové proporcie schválených verejných zdrojov podľa právnych foriem (Tab. 34) v horizontálnej a vertikálnej priestorovej agregácii boli analogické s podielovým rozložením počtu projektov (porovnaj Tab. 32). Do západných oblastí išlo menej projektov ako do východných, ale vo finančnom vyjadrení išlo viac na západ, tzn. že do západných regiónov sa schválili projekty s vyššími finančnými čiastkami.

Rozloženie schválenej finančnej pomoci (verejné zdroje) zo SOP
(Opatrenie 2.1.1 - Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa,
ťažby a primárneho spracovania dreva a predaja surového dreva a inej lesnej produkcie)
podľa okresov SR

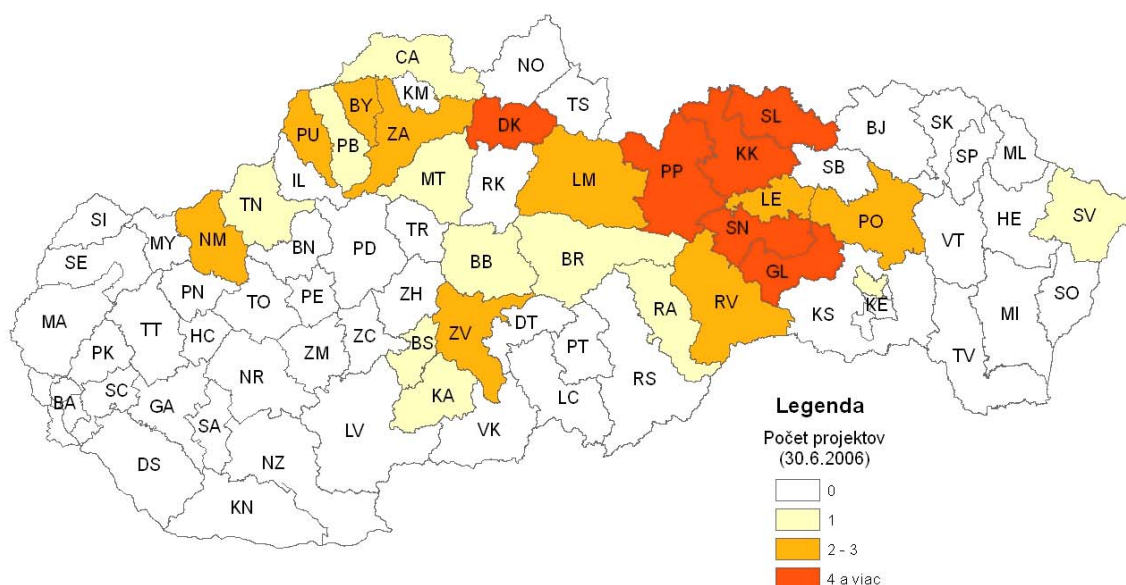
Zdroj: PPA

Autor: VUEPP

2.4 Opatrenie 2.1.2 Neziskové investície v lesníctve

V rámci podopatrenia 2.1.2 bolo schválených 76 projektov tohto opatrenia do 62 podnikateľských subjektov (na jeden projekt pripadlo 1,2 beneficianta). Viac ako dve tretiny projektov (67,1 %) sa schválila do tzv. iných právnych foriem (napr. urbariát, pozemkové spoločenstvá, obce, mestá, atď.) a viac ako jedna pätina (22,4 %) do obchodných spoločností. Projekty sa rozdelili len do piatich krajov, najviac projektov sa schválilo do Prešovského (32 projektov) a Žilinského (19 projektov) kraja (Tab. 35). Do týchto dvoch krajov sa schválilo viac ako dve tretiny (67,1 %) všetkých projektov tohto opatrenia.

**Rozloženie schválených projektov SOP
(Opatrenie 2.1.2 - Lesy neziskové) podľa okresov SR**

Zdroj: PPA
Autor: VÚEPP

Mapa 12

Zo 76 projektov opatrenia 2.1.2 bola prevážna väčšina (80,3 %) alokovaná do severných oblastí a dvojtretinová väčšina (67,1 %) do východných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola analogická ako pri opatrení 2.1.1 (Tab.36). Z hľadiska počtu schválených projektov sa prejavil pri tomto opatrení väčší záujem ako o ziskové investície. Všetky schválené projekty tohto opatrenia sa alokovali do znevýhodnených oblastí.

Počty schválených projektov SOP PaRV-opatrenie 2.1.2 podľa krajov a právnej formy beneficiary

Tab. 35

Kraj	Počet projektov	Právna forma				Schvál. prís. zo SOP (tis. Sk)	Schválené ON (tis. Sk)	Počet subjektov
		OS	Družstvá	SHR (SZČO)	Iná			
Banskobystrický	7	6	0	0	1	63 188,06	66 513,75	7
Košický	12	5	1	0	6	27 752,45	29 213,11	10
Prešovský	32	4	2	2	24	95 923,93	100 972,57	23
Trenčiansky	6	0	0	3	3	19 073,15	20 076,99	5
Žilinský	19	2	0	0	17	46 506,38	49 014,37	17
SR spolu	76	17	3	5	51	252 443,98	265 790,79	62

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Priestorová agregácia rozloženia počtu projektov (%) podľa právnej formy beneficiary (opatrenie 2.1.2)

Tab. 36

Priestorová agregácia	Podiel projektov (%)	Právna forma (%)			
		OS	Družstvá	SHR (SZČO)	Iná
Sever	80,3	52,9	66,7	40,0	94,1
Juh	19,7	47,1	33,3	60,0	5,9
Západ	32,9	11,8	0,0	60,0	39,2
Východ	67,1	88,2	100,0	40,0	60,8
SR spolu	100,00	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.1.2 činil 252,4 mil. Sk, oprávnené náklady boli 265,8 mil. Sk. Najvyšší objem schválených verejných výdavkov bol v tomto opatrení v Prešovskom (95,9 mil. Sk) a Banskobystrickom (63,2 mil. Sk). Tieto dva kraje tvorili takmer dve tretiny (63 %) z celkového objemu schválených verejných financií tohoto opatrenia (Mapa 13). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 309 732 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k 30.6.2006 82 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 57 288 tis. Sk (18 %).

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt činili 3,32 mil. Sk (Tab. 37). Výrazne najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt (8,39 mil. Sk) získali obchodné

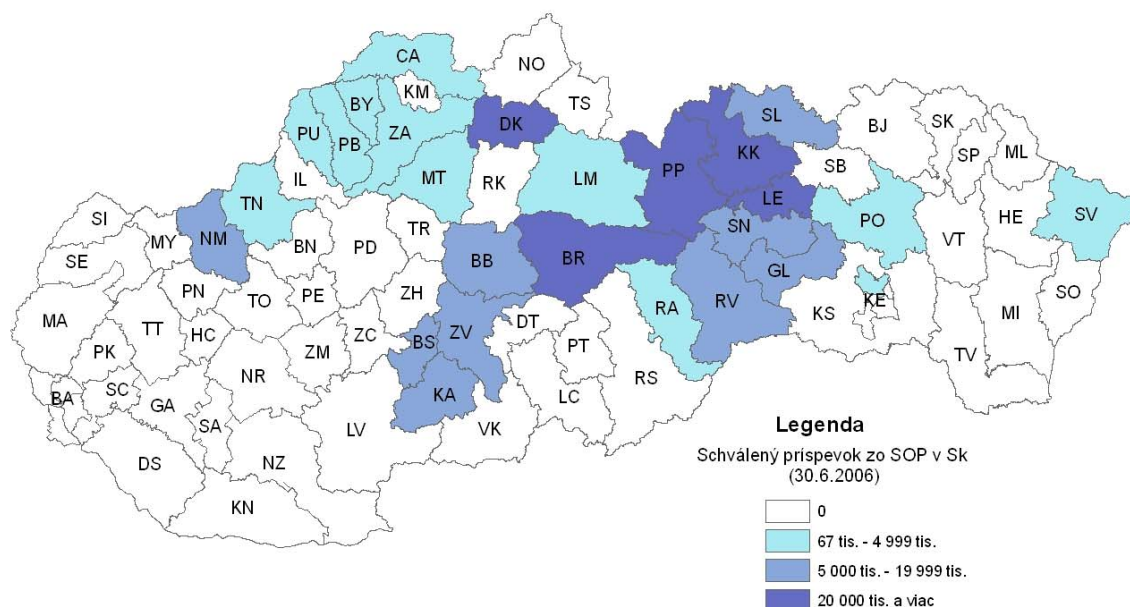
spoločnosti (2,8 krát vyššie ako individuálni podnikatelia – SZČO, 4,7 krát viac ako družstvá, atď.).

Nadpolovičná väčšina verejných zdrojov (142,6 mil. Sk, t. j. 56,5 %) uvedeného opatrenia sa schválila do obchodných spoločností, viac ako jedna tretina (89,7 mil. Sk, t. j. 35,5%) do tzv. iných právnych foriem, zvyšné právne formy beneficentov boli zanedbateľné.

Do severných oblastí sa schválilo 184,7 mil. Sk (t. j. 73,2 %), do východných 186,9 mil. Sk (t. j. 74 %). Ide o opačné proporcie aké boli v opatreniach 1.1 a 1.2 a sú takmer totožné ako opatrenie 2.1.1. U najmenej početných beneficentov (družstvá a SHR) boli proporcie schválených verejných zdrojov opačné (väčšina financií sa rozdelila na juh resp. na západ) u najviac početných beneficentov (obchodné spoločnosti, iné právne formy) išlo o majoritné rozloženie do severných a východných oblastí.

Mapa 13

**Rozloženie schválenej finančnej pomoci (verejné zdroje) zo SOP
(Opatrenie 2.1.2. - Lesy neziskové) podľa okresov SR**

Zdroj: PPA
Autor: VÚEPP

Verejné výdavky opatrenia 2.1.2 podľa právnych foriem

Tab. 37

Právna forma	Spolu	OS	Družstvá	SHR (SZČO)	Iná
Schválený verejný príspevok zo SOP v tis. Sk	252 443,98	142 630,71	5 341,92	14 792,39	89 678,96
Priemerný príspevok na 1 projekt zo SOP v Sk	3 321 631	8 390 042	1 780 641	2 958 478	1 758 411

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

*Priestorové agregácie schválených verejných zdrojov podľa právnej formy beneficiary SOP
PaRV (opatrenie 2.1.2)*

Tab. 38

Agregácia	Schvál. prís. zo SOP (tis. Sk) – spolu	Schválený prís. zo SOP (tis. Sk)	Schvál. prís. zo SOP spolu (%)	Schválený prís. zo SOP (%)
-----------	--	----------------------------------	--------------------------------	----------------------------

		Družstvá	OS	SHR	Iná		Družstvá	OS	SHR	Iná
Sever	184 711	1 842	96 129	1 149	85 590	73,2	34,5	67,4	7,8	95,4
Juh	67 733	3 500	46 501	13 643	4 088	26,8	65,5	32,6	92,2	4,6
Západ	65 580	0	2 744	13 643	49 192	26,0	0,0	1,9	92,2	54,9
Východ	186 864	5 342	139 887	1 149	40 487	74,0	100,0	98,1	7,8	45,1

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Beneficienti z južných (4,52 mil. Sk) a východných (3,66 mil. Sk) oblastí mali najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt. Mimoriadne vysoké priemerné výdavky na jeden projekt sa objavili u obchodných spoločností na severe (10,68 mil. Sk) a na východe 9,33 mil. Sk (Tab.39).

Priemerné verejné výdavky na jeden projekt pri opatrení 2.1.2 podľa právnych foriem v Sk

Tab. 39

Agregácia	Priem. verejné výdavky na 1 projekt v Sk	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt v Sk podľa právnych foriem			
		OS	Družstvá	SHR	Iná
Sever	3 028 048	10 681 038	921 088	574 481	1 783 135
Juh	4 515 535	5 812 670	3 499 747	4 547 808	1 362 828
Západ	2 623 181	1 371 848	0	4 547 808	2 459 620
Východ	3 664 009	9 325 801	1 780 641	574 481	1 306 018
Spolu SR	3 321 631	8 390 041	1 780 641	2 958 477	1 758 411

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

2.5 Opatrenie 2.1 Lesníctvo spolu

Pri kumulácii ziskových a neziskových opatrení v lesníctve bolo ku koncu júna 2006 schválených 123 projektov do 105 podnikateľských subjektov (na jeden projekt pripadlo 1,2 beneficienta). Takmer polovica projektov (48 %) sa schválila do tzv. iných právnych foriem, 32 % do obchodných spoločností a 18 % individuálnym podnikateľom. Najviac projektov sa schválilo do Prešovského (38) a Žilinského (34) kraja. Zo 123 projektov boli tri štvrtiny (72,4 %) alokované na sever a 62 % na východ (Tab. 40, Mapa 14). Z hľadiska počtu schválených projektov o verejno-prospešné investície sa prejavil väčší záujem o neziskové investície. V tejto kategórii bol dvojnásobne vyšší objem plánovaného limitu verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006. Rozdiel v priemerných verejných nákladoch na jeden projekt je však zanedbateľný (neziskové projekty boli v priemere o 50,3 tis. Sk vyššie ako ziskové).

Počty schválených projektov (lesníctvo spolu) podľa právnych foriem v priestorových agregáciach

Tab. 40

Priestorová agregácia	Počet projektov	Počet projektov (%)	Právna forma (%)				Schválený príspevok zo SOP (tis. Sk)	Schválený príspevok zo SOP (%)	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt v Sk
			OS	Družstvá	SHR (SZČO)	Iná			
Sever	89	72,4	18	2	13	56	276 327	68,0	3 302 312
Juh	34	27,6	21	1	9	3	129 872	32,0	3 302 725
Západ	47	38,2	10	0	12	25	155 951	38,4	3 318 101
Východ	76	61,8	29	3	10	34	250 247	61,6	3 292 733
SR spolu	123	100	39	3	22	59	406 198	100,0	3 302 426

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Mana 14

Zo všeobecného majoritného priestorového rozdelenia sa vychýlila distribúcia projektov u obchodných spoločností, kde došlo k mierne väčšinovej kumulácii do južných oblastí (53,9 %). Schválený objem verejných zdrojov činil k 30.6.2006 406 198 tis. Sk. Nadpolovičná väčšina (233,6 mil. Sk, t. j. 57,5 %) sa schválila do obchodných spoločností, jedna pätina (101,4 mil. Sk, t. j. 25 %) do iných právnych foriem, jedna šestina (65,8 mil. Sk, t. j. 16,2 %) individuálnym podnikateľom, atď. Najvyšší objem verejných zdrojov sa pridelil obchodným spoločnostiam, i keď ich počet nepresiahol jednu tretinu (39 projektov, t. j. 31,7 %) všetkých projektov. To potvrdzuje i to, že tieto subjekty získali v priemere na jeden projekt i najvyššie finančné čiastky. Najvyšší objem schválených verejných zdrojov bol v Žilinskom (115,6 mil. Sk), Prešovskom (106,9 mil. Sk) a Banskobystrickom (100,9 mil. Sk) kraji. Do týchto troch krajov sa schválilo 79,6 % verejných zdrojov opatrenia 2.1.1 a 2.1.2. Do severných oblastí (Mapa 15) sa alokovalo 276,3 mil. Sk (68,0 %), do východných 250,3 mil. Sk (t. j. 61,6 %). Táto väčšinová priestorová distribúcia verejných zdrojov bola typická pre všetky právne formy.

Limit verejných výdavkov činil 475 265 tis. Sk, objem schválených verejných výdavkov činil k uvedenému termínu 85 % a zostáva tak nakontrahovať 69 066 tis. Sk. Priemerné verejné výdavky na jeden projekt činili 3,30 mil. Sk. Z tohto prímeru sa však vymykali beneficianti - obchodné spoločnosti, u ktorých boli priemerné výdavky na jeden projekt 5,99 mil. Sk a projekty z Banskobystrického kraja (5,61 mil. Sk).

Mapa 15

2.6 Opatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia rybích výrobkov

V rámci podopatrenia 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia rybích výrobkov, financované z FIG bolo k uvedenému dátumu schválených 7 projektov. Viac ako tri štvrtiny projektov (85,7 %) sa schválila do obchodných spoločností. Projekty sa rozdelili len do piatich krajov, najviac projektov smerovalo do Žilinského (3 projekty) kraja (Tab. 41, Mapa 16).

Počty schválených projektov opatrenia 2.2.1 podľa právnych foriem a krajov

Tab. 41

Kraj	Počet projektov	Právna forma		Schvál. prís. zo SOP (tis.Sk)	Schválené ON (tis.Sk)
		OS	SZČO		
Košický	1	1	0	4 658	9 316
Prešovský	1	1	0	4 588	9 176
Nitriansky	1	0	1	3 846	7 692
Trenčiansky	1	1	0	9 835	19 670
Žilinský	3	3	0	13 090	26 180
SR spolu	7	6	1	36 017	72 034

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Mapa 16

Z uvedených projektov podopatrenia 2.2.1 bola mierna väčšina (57,1 %) alokovaná do severných oblastí a takmer trojštvrťinová väčšina (71,4 %) do západných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola excentrická len v západovýchodnom spektre (Tab. 42).

Rozdelenie (počty, verejné zdroje, priemerné výdavky) schválených projektov opatrenia 2.2.1 podľa priestorovej agregácie

Tab. 42

Priestorová agregácia	Počet projektov	Právna forma		Počet projektov (podiel v %)	Schválený príspevok zo SOP (tis. Sk)	Schválený príspevok zo SOP (podiel v %)
		OS	SZČO			
Sever	4	4	0	57,1	17 678	49,1
Juh	3	2	1	42,9	18 339	50,9
Západ	5	4	1	71,4	26 771	74,3

Východ	2	2	0	28,6	9 246	25,7
SR spolu	7	6	1	100,0	36 017	100,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Schválený objem verejných financií na podopatrienie 2.2.1 činil 36,0 mil. Sk, oprávnené náklady boli 72,0 mil. Sk.

Priemerné schválené výdavky na jeden projekt v Sk podľa priestorovej agregácie a právnych foriem

Tab. 43

Priestorová agregácia	Priemerné výdavky na jeden projekt v Sk		
	Počet projektov celkom	OS	SZČO
Sever	4 419 438	4 419 438	0
Juh	6 113 000	7 246 500	3 846 000
Západ	5 354 151	5 731 188	3 846 000
Východ	4 623 000	4 623 000	0
SR spolu	5 145 250	5 361 792	3 846 000

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Priemerné schválené verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt činili 5,1 mil. Sk (Tab. 43). Najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt (5,4 mil. Sk) získali obchodné spoločnosti (1,4 krát vyššie ako individuálni podnikatelia – SZČO). Až 32,2 mil. Sk schválených verejných zdrojov (89,3 %) uvedeného opatrenia sa schválila do obchodných spoločností.

Objem schválených verejných zdrojov do severných (17,7 mil. Sk, t. j. 49,1 %) a južných (18,3 mil. Sk, t. j. 50,9 %) oblastí bol relatívne rovnomerný. Výrazne diferencované však bola distribúcia v horizontálnom priestorovom spektre (Mapa 17). Do západných oblastí sa rozdelilo 26,8 mil. Sk, t. j. 74,3 %, na východ prišlo len 9,2 mil. Sk, t. j. 25,7 %. Beneficienti zo západných (5,35 mil. Sk) a južných oblastí (6,11 mil. Sk) mali najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt. Mimoriadne vysoké priemerné výdavky na jeden projekt (Tab. 43) sa objavili pri obchodných spoločnostiach na juhu (7,25 mil. Sk). Vzhľadom k malému počtu schválených projektov je nutné brať uvedené proporcie s určitou rezervou.

2.7 Opatrenie 2.2.2 Akvakultúra

Do 30.6.2006 bolo schválených 14 projektov tohto podopatrenia do 9 podnikateľských subjektov (na jeden projekt pripadlo 1,6 beneficienta). Výrazná väčšina projektov (85,7 %) sa schválila do obchodných spoločností a jedna sedmina (14,3 %) podnikateľom – fyzickým osobám. Projekty sa rozdelili len do štyroch krajov, z toho najviac sa schválilo do Trnavského (6 projektov) a Košického (5 projektov) kraja (Mapa 18). Tieto dva kraje získali viac ako tri štvrtiny všetkých projektov tohto podopatrenia (Tab. 44).

Mana 18

Počty schválených projektov opatrenia 2.2.2 podľa právnych foriem a krajov

Tab. 44

Kraj	Počet projektov	Právna forma		Schválený príspevok zo SOP (tis.Sk)	Schválené ON (tis.Sk)	Počet subjektov	Priemerné výdavky zo SOP na 1 projekt
		OS	SZČO				
Košický	5	5	0	6 553	13 106	3	1 310 618
Trnavský	6	5	1	37 328	74 657	4	6 221 410
Nitriansky	1	0	1	9 990	19 980	1	9 990 000
Žilinský	2	2	0	1 829	3 657	1	914 293
SR spolu	14	12	2	55 700	111 400	9	3 978 581

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Počty schválených projektov opatrenia 2.2.2 podľa priestorovej agregácie a právnych foriem

Tab. 45

Priestorová agregácia	Absolútne počty			Relatívne počty (%)		
	Počet projektov	OS	SZČO	Počet projektov	OS	SZČO

Sever	2	2	0	14,3	16,7	0,0
Juh	12	10	2	85,7	83,3	100,0
Západ	9	7	2	64,3	58,3	100,0
Východ	5	5	0	35,7	41,7	0,0
SR spolu	14	12	2	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Výrazná väčšina (85,7 %) projektov bola alokovaná do južných oblastí a dvojtretinová väčšina (64,3 %) do západných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola analogická ako pri opatreniach 1.1 a 1.2. Toto majoritné rozloženie schválených projektov bolo identické vo všetkých právnych formách.

Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.2.2 činil 55,7 mil. Sk, oprávnené náklady boli 111,4 mil. Sk. Najvyšší objem schválených verejných výdavkov bol v tomto opatrení v Trnavskom (37,3 mil. Sk) kraji (Mapa 19). Projekty z tohoto kraja tvorili viac ako dve tretiny (67,0 %) z celkového objemu schválených verejných financií tohoto opatrenia (Tab. 45). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 59 575 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k 30.6.2006 93 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 3 875 tis. Sk (7 %). Patrí k opatreniam, ktoré vykazovali jeden z najvyšších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt činili 4 mil. Sk. Najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt získali individuálni podnikatelia - fyzické osoby (7,9 mil. Sk) a beneficianti z Nitrianskeho kraja (10 mil. Sk).

Mana 19

Priemerné výdavky na jeden projekt zo SOP podľa krajov a právnych foriem v Sk

Tab. 46

Kraj	Priemerné výdavky na 1 projekt zo SOP v Sk	Priemerné výdavky podľa právnych foriem v Sk	
		OS	SZČO
Košický	1 310 618	1 310 618	0
Trnavský	6 221 410	5 241 716	5 878 162
Nitriansky	9 990 000	0	9 990 000
Žilinský	914 293	914 293	0

SR spolu	3 978 581	3 319 331	7 934 081
----------	-----------	-----------	-----------

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Takmer tri štvrtiny (39,8 mil. Sk, t. j. 71,5 %) verejných zdrojov opatrenia 2.2.2 sa schválili do obchodných spoločností, zvyšná štvrtina (15,9 mil. Sk, t. j. 28,52 %) len dvom individuálnym podnikateľom – fyzickým osobám.

Do južných oblastí sa schválilo 53,9 mil. Sk (t. j. 96,7 %), do západných 49,1 mil. Sk (t. j. 88,2 %). Podielové proporcie schválených verejných zdrojov podľa právnych foriem (Tab. 47) v horizontálnej a vertikálnej priestorovej agregácii boli výrazne excentrické na juh a západ (ešte výraznejšie ako u podielového rozloženia počtu projektov (porovnaj Tab. 45). Pri tomto podopatrení sa prejavila v rozložení financií najvyššia priestorová excentrickosť, ktorá vyplýva z reálneho rozloženia ekonomicky životaschopných producentov.

Priestorové agregácie schválených verejných zdrojov podľa právnej formy beneficiary (podopatrenie 2.2.2)

Tab. 47

Priestorová agregácia	Príspevok zo SOP spolu v tis. Sk	Schválený príspevok zo SOP celkom v tis. Sk		Príspevok zo SOP spolu (%)	Schválený príspevok zo SOP (%)	
		OS	SZČO		OS	SZČO
Sever	1829	1 829	0	3,28	4,6	0,0
Juh	53872	38 003	15 868	96,72	95,4	100,0
Západ	49147	33 279	15 868	88,24	83,5	100,0
Východ	6553	6 553	0	11,76	16,5	0,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

2.8 Opatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy

V rámci opatrenia 2.3.1 bolo schválených 81 projektov, z toho dve tretiny (54 projektov, t. j. 66,7 %) bolo alokovaných do regionálnej agregácie východ a zvyšok (27 projektov, t. j. 33,3 %) na západ. Tri štvrtiny (60 projektov, t. j. 74,1 %) z nich bolo rozdelených do južných regiónov a 21 projektov (t. j. 25,9 %) do severných regiónov. Dochádza tu k väčšinovej priestorovej koncentrácii na juh a východ. Schválené projekty sa rozložili do 43 okresov SR (Mapa 20). Najviac ich bolo schválených v Banskobystrickom (26 projektov, t. j. 32,1 %) a Košickom (19 projektov, t. j. 23,5 %) kraji.

Počty projektov a schválené verejné zdroje opatrenia 2.3.1 podľa krajov

Tab. 48

Kraj	Počet projektov	Schválený príspevok zo SOP (tis. Sk)	Priemerné verejné výdavky na jeden projekt v Sk
Banskobystrický	26	164 655	6 332 892
Košický	19	125 614	6 611 257
Prešovský	9	56 176	6 241 820
Nitriansky	13	100 162	7 704 744
Trenčiansky	5	27 495	5 499 062
Trnavský	4	32 939	8 234 861
Žilinský	5	24 996	4 999 263
SR spolu	81	532 038	6 568 373

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Schválený príspevok zo SOP na uvedené projekty činili 532 038 tis. Sk (pomoc zo SOP je 100%-ná). Do južných regiónov bolo alokovaných 403,8 mil. Sk (t. j 75,9 %), do východných išlo 346,4 mil. Sk (t. j 65,1 %), tzn. že najviac finančných prostriedkov sa schválilo do južných a východných regiónov Slovenska (Tab. 49, Mapa 21). Objem schválených verejných zdrojov činil 53 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 476 222 (47 %). Toto opatrenie vykazuje jeden z najnižších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Mana 20

Rozdelenie (počty, verejné zdroje, priemerné výdavky) schválených projektov podľa priestorovej agregácie (opatrenia 2.3.1)

Tab. 49

Priestorová agregácia	Počet projektov	Počet projektov (%)	Schválený príspevok zo SOP (tis.Sk)	Schválený príspevok zo SOP v %	Priemerný príspevok zo SOP na jeden projekt v Sk
Sever	21	25,9	128 196	24,1	6 104 563
Juh	60	74,1	403 842	75,9	6 730 706
Západ	27	33,3	185 593	34,9	6 873 805
Východ	54	66,7	346 445	65,1	6 415 657
SR spolu	81	100,0	532 038	100,0	6 568 373

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Priemerné verejné výdavky na jeden projekt činili pri tomto opatrení 6,57 mil. Sk, čo predstavovalo v spektre všetkých opatrení SOP jednu z najnižších hodnôt. Najvyššie priemerné verejné výdavky na jeden projekt boli v Trnavskom (8,23 mil. Sk) a Nitrianskom (7,70 mil. Sk) kraji. Z pohľadu vymedzených regionálnych agregácií boli najvyššie priemerné verejné výdavky zo SOP v západných (6,87 mil. Sk) a južných (6,73 mil. Sk) regiónoch (Tab. 49).

Mana 21

2.9 Opatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností

2.9.1 Štrukturálne charakteristiky projektov

K 30.6. 2006 bolo schválených 73 projektov opatrenia 2.3.2 do 55 podnikateľských subjektov. Na jedného beneficienta pripadlo 1,3 projektu (v programe Sapard pri tomto opatrení pripadlo 1,4

projektov na jedného beneficianta). Najvyšší počet projektov na jedného beneficianta pripadol v okrese Krupina (na jedného beneficianta 4 projekty, a v okresoch Košice-okolie a Nové Mesto n. Váhom (1, 7 projektu na jedného beneficianta).

Z celkového počtu 73 projektov ich bolo najviac v Žilinskom (15, t. j. 20,6 %, to znamená, že každý piaty projekt v rámci tohto opatrenia bol z tohto kraja) a v Trnavskom (13, t. j. 17,8 %) kraji (Tab. 50). Regionálne vychýlenie do západných regiónov bolo pri tomto opatrení rovnaké ako vychýlenie do južných okresov. Počet projektov alokovaných do západných a južných regiónov bol dvojnásobne vyšší ako počet projektov na východe a severe. Uvedených 73 projektov sa umiestnilo len do 32 okresov SR (Mapa 22), tzn. že plošné pokrytie projektov opatrenia 2.3.2 bolo priestorovo nerovnomerné. Najviac schválených projektov bolo v okresoch Martin (7), Dunajská Streda (5), Košice-okolie (5), Nové Mesto n. Váhom (5), atď.

Počet projektov tohto opatrenia v SOP bol takmer 2x vyšší ako v Saporde (Sapard mal v tomto opatrení 4a len 38 projektov). Väčšinu (45,2 %) beneficientov tvorili obchodné spoločnosti (v Saporde to bolo 39,5 %), SHR a živnostníkov bolo 31,5 %, (v Saporde to bolo 34,2 %), družstvá

Mana 22

činili 21,9 % (v Saporde ich bolo 26,3 %). Podľa Výročnej správy o implementácii SOP PaRV 56 projektov sa koncentrovalo na agroturistiku. V takmer polovici (47,2 %) projektov bola vlastníkom alebo spoluvlastníkom žena. Takmer tri štvrtiny (53 projektov, t. j. 73,6 %) projektov bolo alokovaných do znevýhodnených oblastí, z toho 33 projektov do horských oblastí.

Počty schválených projektov SOP PaRV – opatrenie 2.3.2 podľa krajov a právnej formy beneficientov (k 30.6. 2006)

Tab. 50

Kraj	Počet projektov	Právna forma			
		Družstvá	Obch. spol.	SHR	Iná
Banskobystrický	11	4	6	1	0
Košický	10	0	8	2	0
Prešovský	4	0	0	4	0
Nitriansky	9	2	2	5	0
Trenčiansky	11	2	8	1	0
Trnavský	13	2	5	6	0
Žilinský	15	6	4	4	1
SR spolu	73	16	33	23	1

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Priestorová agregácia počtu (%) projektov podľa právnej formy beneficentov SOP PaRV (opatrenie 2.3.2) a Sapardu (opatrenie 4a)

Tab. 51

Priestorová agregácia	Sektorový operačný program PaRV (%)				Sapard (%)			
	Počet projektov	Právna forma			Počet projektov	Právna forma		
		Družstvá	Obch. spol.	SHR		Družstvá	Obch. spol.	SHR
Sever	34,3	43,7	27,3	34,8	31,6	30,0	20,0	46,2
Juh	65,7	56,3	72,3	65,2	68,4	70,0	80,0	53,8
Západ	65,7	75,0	57,6	69,6	68,4	90,0	86,7	30,8
Východ	34,3	25,0	42,4	30,4	31,6	10,0	13,3	69,2
SR spolu	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Z naznačeného počtu projektov opatrenia 2.3.2 boli dve tretiny alokované na juh (65,7 %) a rovnaký podiel i na západ (65,7 %). V porovnaní s regionálnym rozložením opatrenia 4a v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 2.3.2 SOP do juhozápadných oblastí SR rovnaká s výnimkou SHR, kde došlo k väčšinovému zoskupeniu projektov do východných oblastí.(Tab. 51).

Právna forma počtu schválených projektov beneficentov SOP PaRV (opatrenie 2.3.2) a Sapard (opatrenie 4a)

Tab. 52

Program	SOP PaRV – opatrenie 2.3.2			Sapard – opatrenie 4a		
Právna forma	PD	OS	SHR + iná	PD	OS	SHR
Počet projektov	16	33	23	10	15	13
Podiel (%)	21,9	45,2	32,9	26,3	39,5	34,2

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Majoritným beneficentom analyzovaného opatrenia boli obchodné spoločnosti (v SOP i Sapearde). V SOP boli vyššie proporcie obchodných spoločností, v Sapearde družstiev a individuálnych podnikateľov (Tab. 52).

V agregovanej priestorovej komparácii (sever-juh, západ-východ) sa ukázalo výraznejšie zastúpenie beneficentov zo západných a južných regiónov. V tomto regionálnom rozložení sa neprejavili komparatívne výhodnejšie geografické podmienky podnikateľských subjektov zo severných oblastí, ktoré majú priaznivé prírodné podmienky pre tento typ podnikania (počet

týchto podnikateľských subjektov z horských, severných regiónov považujeme za nízky a pomer sever-juh by mal byť podľa geografických podmienok skôr opačný oproti reálnemu rozloženiu). Tento stav však neodpovedá skutočnému stavu v diverzifikačných aktivitách poľnohospodárskych podnikoch.²

Projekty podnikateľských subjektov z východu a severu boli v diverzifikácii činností vo vidieckom priestore najmenej zastúpené. To bolo predovšetkým spôsobené nižšou ekonomickou výkonnosťou týchto podnikateľských subjektov, malou podnikateľskou flexibilitou a nedôverou manažmentu k diverzifikácii podnikateľských aktivít v poľnohospodárstve. V naznačených aktivitách bola relatívne vysoká aktivita (31,5 %) súkromných roľníkov a naopak nízke zastúpenie družstiev (21,9 %). V projektoch orientovaných na diverzifikačné aktivity sa všeobecne družstevné podniky menej angažovali ako obchodné spoločnosti a súkromní roľníci.

2.9.2 Finančné charakteristiky

Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 2.3.2 v hodnote 623 512,93 tis. Sk, z toho 436 459 tis. Sk bolo z ES (schválené oprávnené náklady činili 1 247 025,85 tis. Sk). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 794 651 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 78 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 171 138 tis. Sk (22 %). Opatrenie 2.3.2 malo k 30. 6. 2006 zo všetkých relevantných opatrení SOP jeden z najnižších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt opatrenia 4a v Saporde (stav k 30.3.2006) činili 5 616 711 Sk, priemerné verejné výdavky v SOP (stav k 30.6.2006) na jeden

² Podľa štrukturálneho zisťovania fariem z roku 2003 z celkového počtu 8,2 tis. fariem (právnické osoba a farmy registrovaných fyzických osôb) mala každá tretia farma (34,2 %) iné zárobkové činnosti. Diverzifikácia činností u fariem právnických osôb však bola takmer 3krát vyššia ako u fariem registrovaných fyzických osôb. Až 70,1 % fariem právnických osôb vykazovalo iné zárobkové činnosti, na rozdiel od fariem registrovaných fyzických osôb, kde to činilo len 25,1 %. Najvyššiu diverzifikáciu činností vykazovali farmy právnických osôb v Banskobystrickom kraji, kde 9 z desiatich fariem malo okrem poľnohospodárskej výroby aj iné zárobkové aktivity. Nadpriemerný podiel diverzifikácie mali právnické osoby i fyzické osoby v Prešovskom kraji. Registrované fyzické osoby v tomto regióne vykazovali dvojnásobok slovenského priemeru v tejto podnikateľskej kategórii. Vyšší podiel diverzifikácie sa prejavil skôr v menej produkčných regiónoch, v ktorých sa prejavuje ekonomická nutnosť doplnenia poľnohospodárskej výroby aj o iné zárobkové činnosti. V poľnohospodársky produkčných regiónoch nie je táto potreba tak intenzívna (napr. farmy registrovaných fyzických osôb v produkčnom Nitrianskom kraji mali vôbec najnižší podiel iných zárobkových činností v tejto právnej forme).

Vyššia ekonomická sila väčších korporatívnych podnikateľských subjektov sa prejavila i v tom, že u právnických osôb viac ako polovica (50,3 %) týchto činností sa týkala dvoch a viac aktivít, tzn. že počet iných zárobkových činností sa netýkal len jednej, ale viacero zárobkových aktivít. Naopak u individuálnych farmárov, ktorí vykazovali iné zárobkové činnosti bolo 76,1 % tých, ktorí mali len jednu takúto doplnkovú zárobkovú činnosť. Súčasná diverzifikácia poľnohospodárskych podnikateľských subjektov sa koncentruje najmä na doplnkové zárobkové činnosti súvisiace z poľnohospodárskou činnosťou. Zatiaľ veľmi málo je táto diverzifikácia postavená na podpore rozvojových faktorov, ktoré majú prevažne nepoľnohospodársky charakter.

projekt boli 8 541 273 Sk (SOP je mal vyššie o 2 825 tis. Sk, t. j. o 52 %). V piatich krajoch došlo k zvýšeniu priemerných verejných výdavkov na jeden projekt. K najvyššiemu zvýšeniu priemerných výdavkov na 1 projekt došlo v Nitrianskom kraji (o 9,9 mil. Sk). K zníženiu (oproti Sapardu) verejných výdavkov na jeden projekt došlo len v Prešovskom a Banskobystrickom kraji.

V absolútnom vyjadrení došlo v každom kraji s výnimkou Nitrianskeho kraja (pri porovnaní opatrenia 2.3.2 v SOP a 4a v Saporde) k zvýšeniu schválených financií (Tab. 53). K najvyššiemu absolútnemu zvýšeniu schválených verejných zdrojov došlo v Trenčianskom (14 násobnému), Košickom (11 násobnému) a Prešovskom (8 násobnému) kraji. Najvyššie absolútne zvýšenie (SOP oproti Sapardu) sa prejavilo predovšetkým v tých krajoch, ktoré mali v Saporde nízke počty projektov na diverzifikáciu. ***SOP PaRV mal oproti Sapardu v absolútnych hodnotách vo všetkých krajoch (s výnimkou Nitrianskeho) vyššie objemy schválených verejných výdavkov. Za reálneho predpokladu vyčerpania plánovaného limitu 794,7 mil. Sk budú rozdelené zdroje v SOP 3,7x vyššie ako analogické opatrenia v Saporde (v absolútnom vyjadrení ide o zvýšenie o 581 mil. Sk). V priebehu implementácie programu Sapard a SOP (t. j. za roky 2003 –2008) sa na diverzifikáciu poľnohospodárskych činností rozdelí z verejných zdrojov 1 008 mil. Sk. Spolu zo súkromnými zdrojmi beneficentov činí tieto výdavky na diverzifikáciu 2,024 miliardy Sk.***

Vôbec najvyšší objem schválených verejných výdavkov v SOP bol v Trnavskom 133,6 mil. Sk (t. j. 21,4 %) Žilinskom (122,5 mil. Sk, t. j. 19,6 %) a v Trenčianskom 118,3 mil. Sk (19 %) kraji (z celkového schváleného objemu 623 513 tis. Sk; Mapa 23).

*Porovnanie schválených verejných výdavkov SOP (k 30.6.2006) a Sapardu (k 31.3.2006) -
opatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností*

Tab. 53

Kraj	SOP k 30.6.2006		Sapard - k 31.3.2006		Komparácia SOP/Sapard			
	Schválené verejné zdroje SOP v tis. Sk	Počty projektov SOP	Počty projektov Sapardu	Schválené verejné zdroje Sapardu v tis. Sk	Rozdiel SOP- Sapard (tis. Sk)	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt Sapardu v Sk	Priemerné verejné výdavky na 1 projekt SOP v Sk	Rozdiel priemerných verejných výdavkov na 1 projekt medzi SOP a Sapard v Sk
Banskobystrický	68 217	11	7	47 746	20 471	6 820 857	6 201 501	-619 356
Košický	73 085	10	4	6 578	66 507	1 644 500	7 308 510	5 664 010
Nitriansky	36 543	9	8	63 292	-26 749	7 911 500	17 814 674	9 903 174
Prešovský	71 259	4	1	9 004	62 255	9 004 000	4 060 288	-4 943 712
Trenčiansky	118 344	11	2	8 551	109 793	4 275 500	10 758 566	6 483 066
Trnavský	133 586	13	9	42 786	90 800	4 754 000	10 275 832	5 521 832
Žilinský	122 480	15	6	26 703	95 777	4 450 500	8 165 333	3 714 833
SR	623 513	73	38	213 435	410 078	5 616 711	8 541 273	2 924 562

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

*Priestorové agregácie schválených verejných zdrojov podľa právnej formy beneficiary SOP
PaRV (opatrenie 2.3.2)*

Tab. 54

Priestorová agregácia	Schvál.prís.p. zo SOP (tis.Sk)	Schválené verejné zdroje zo SOP v tis.Sk				Schválené verejné zdroje zo SOP v %				
		PD	OS	SHR	Iná	Spolu	PD	OS	SHR	Iná
Sever	238 011,16	47 416	97 810	88 359	4 427	38,2	40,8	30,6	48,1	100,0
Juh	385 501,77	68 724	221 406	95 372	0	61,8	59,2	69,4	51,9	0,0
Západ	410 952,62	84 752	217 241	104 533	4 427	65,9	73,0	68,1	56,9	100,0
Východ	212 560,31	31 388	101 975	79 198	0	34,1	27,0	31,9	43,1	0,0
SR spolu	623 512,93	116 139	319 216	183 731	4 427	100,0	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Nadpolovičná väčšina (319,2 mil. Sk, t. j. 51,2 %) verejných zdrojov opatrenia 2.3.2 sa schválila do obchodných spoločností (116,1 mil. Sk, t. j. 18,6 %) do poľnohospodárskych družstiev a viac ako jedna štvrtina (183,7 mil. Sk, t. j. 29,5 %) súkromne hospodáriacim roľníkom resp.

samostatne zárobkovo činným osobám (Tab. 54). Do južných oblastí sa schválilo 385,5 mil. Sk (t. j. 61,8 %), do západných 410,9 mil. Sk (t. j. 65,9 %). V južných (získali 57,4 % zo všetkých prostriedkov alokovaných na juh) a západných regiónoch (získali 52,9 % zo všetkých prostriedkov alokovaných na západ) prevládal objem finančných prostriedkov z projektov, ktoré získali obchodné spoločnosti. Naopak v severných regiónoch prevládal objem financií z projektov, ktoré získali SHR. V menšinových priestorových agregáciách (t. j. východ a sever) nebola dominancia obchodných spoločností tak výrazná.

Podielové proporcie schválených verejných zdrojov podľa právnych foriem (Tab. 54) v horizontálnej a vertikálnej priestorovej agregácii boli analogické s podielovým rozložením počtu projektov (porovnaj Tab. 51).

Beneficienti zo **severu** (9,5 mil. Sk) oproti juhu (8,0 mil. Sk) mali najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt. To naznačuje, že tu dochádzalo k istému kompenzačnému efektu vyššej koncentrácie absolútnych hodnôt verejných finančných zdrojov do južných. Do severných sa alokovalo menej projektov i finančných prostriedkov, ale priemerné verejné výdavky na jeden projekt tu boli vyššie (Tab. 55). Uvedená priestorová kompenzácia bola typická najmä pre projekty fyzických osôb.

*Priemerné výdavky na jeden projekt z verejných zdrojov v Sk podľa právnych foriem
a priestorových agregácií (SOP opatrenie 2.3.2)*

Tab. 55

Priestorová agregácia	Priemerné výdavky (v Sk) na jeden projekt podľa agregácií				
	Spolu	PD	OS	SHR	Iná
Sever	9 520 446	6 773 653	10 867 742	11 044 864	4 427 000
Juh	8 031 287	7 635 956	9 225 268	6 358 116	0
Západ	8 561 513	7 062 632	11 433 746	6 533 304	4 427 000
Východ	8 502 412	7 846 898	7 283 924	11 313 968	0
SR spolu	8 541 273	7 258 698	9 673 215	7 988 289	4 427 000

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Pri porovnaní priemerných výdavkov na jeden projekt podľa právnych foriem sa ukázala výrazná prevaha priemerných hodnôt projektov obchodných spoločností oproti ostatným právnym formám. To opäť naznačuje, že táto právna forma je i v tomto opatrení dominantnou.

Schválený príspevok z verejných zdrojov na jeden ha p. p. podľa regionálnej agregácie opatrenia 2.3.2 (podľa LPIS)

Tab. 56

Agregácia	Schválený príspevok na opatrenia 2.3.2/ha (Sk)
Sever	433
Juh	308
Západ	425
Východ	255
SR spolu	346

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Do 30.6. 2006 činili schválené verejné výdavky opatrenia 2.3.2 v prepočte na jeden ha poľnohospodárskej pôdy 346 Sk. Najvyššie boli v priestorovej agregácii sever (433 Sk/ha) a západ (425 Sk/ha). Priemerné výdavky na jeden ha p. p. boli najnižšie na východe Slovenska (255 Sk/ha). Lineárna priestorová diferenciácie (v rovine západ – východ) v rozložení schválených verejných financií bola mierne vyššia ako diferenciácia vo vertikálnej línii sever – juh (Tab. 56). Pritom je nutné uviesť, že relatívne vysoký podiel diverzifikačných aktivít na západe sa prejavuje najmä v ich severných oblastiach (Trenčiansky a Žilinský kraj). Z pohľadu jednotlivých krajov (Tab. 57) najvyššie schválené verejné výdavky boli v Trenčianskom (862 Sk/ha) a Žilinskom (724 Sk/ha), naopak najnižšie boli v Nitrianskom (91 Sk/ha) kraji. Diferenciácia na úrovni krajov medzi najvyššími a najnižšími výdavkami bola pri tomto opatrení vôbec najvyššia (rozdiel bol takmer desaťnásobný) a potvrdzuje tendenciu zistenú zo štrukturálneho zisťovania fariem, že vyšší podiel diverzifikácie sa presadzuje skôr v menej produkčných regiónoch, v ktorých sa prejavuje ekonomická nutnosť doplnenia poľnohospodárskej výroby aj o iné zárobkové činnosti. V poľnohospodársky produkčných regiónoch nie je táto potreba tak intenzívna, čo dokumentuje i príklad Nitrianskeho kraja.

Schválený príspevok z verejných zdrojov na jeden ha p. p. podľa krajov opatrenia 2.3.2 (podľa LPIS)

Tab. 57

Kraj	Schválený príspevok na opatrenie 2.3.2/ha (Sk)
Banskobystrický	227
Košický	278
Prešovský	264
Nitriansky	91
Trenčiansky	862
Trnavský	516
Žilinský	724
SR spolu	346

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

2.10 Opatrenie 2. 4 Vzdelávanie

V rámci opatrenia 2.4 bolo schválených 42 projektov do 17 subjektov, na jeden subjekt pripadlo 2,5 projektov. Najviac týchto projektov bolo schválených v Banskobystrickom (18 projektov, t. j. 42,9 %) a Nitrianskom (9 projektov, t. j. 21,4 %) kraji (Tab. 58). Takmer dve tretiny (26 projektov, t. j. 61,9 %) bolo alokovaných do regionálnej agregácie východ a zvyšok (16 projektov, t. j. 38,1 %) na západ. Viac ako tri štvrtiny (34 projektov, t. j. 81 %) z nich bolo rozdelených do južných regiónov a 8 projektov (t. j. 19 %) do severných regiónov. Dochádza tu k väčšinovej priestorovej koncentrácii na juh a východ (Tab. 59).

Počty projektov a schválené verejné zdroje opatrenia 2.3.1 podľa krajov

Tab. 58

Kraj	Počet projektov	Schválený príspevok zo SOP (tis. Sk)	Priemerné verejné výdavky na jeden projekt v Sk
Banskobystrický	18	20 136,32	1 118 684
Košický	4	1 533,11	383 278
Prešovský	4	2 852,45	713 112
Nitriansky	9	12 387,96	1 376 440
Trnavský	3	1 186,50	395 500
Žilinský	4	3 928,65	982 163
SR spolu	42	42 024,99	1 000 595

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Výročná správa o implementácii Sektorového operačného programu PaRV za rok 2005 uvádza, že najviac (18) projektov opatrenia 2.4 sa z hľadiska výstupu orientovalo na oboznámenie sa s výrobnými postupmi kompatibilnými s udržiavaním a skvalitnením krajiny, ochrany ŽV, hygienických štandardov a welfare zvierat, a získanie skúseností potrebných na riadenie ekonomicky životaschopného podniku (14 projektov). Viac ako polovica (54,8 %) projektov bolo alokovaných do znevýhodnených oblastí.

Schválený príspevok zo SOP na uvedené projekty činili 42 025 tis. Sk z toho bolo z ES 31 159 tis. Sk (pomoc zo SOP je 100%- ná). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004-2006 činil 92 673 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k uvedenému termínu 45 % z plánovaného limitu a nevyčerpaných zostáva 50 648 tis. Sk. Opatrenie 2.4 malo k sledovanému termínu zo všetkých opatrení SOP najnižší podiel nakontrahovaných zdrojov. Do južných regiónov bolo alokovaných 35,2 mil. Sk (t. j. 83,9 %), do východných išlo 24,5 mil. Sk (t. j. 58,4

%), tzn. že najviac finančných prostriedkov sa schválilo do južných a východných regiónov Slovenska.

Priemerné verejné výdavky na jeden projekt činili pri tomto opatrení 1 mil. Sk. Najvyššie priemerné verejné výdavky na jeden projekt boli v Nitrianskom (1,38 mil. Sk) a Banskobystrickom (1,12 mil. Sk) kraji.

Rozdelenie (počty, verejné zdroje, priemerné výdavky) schválených projektov podľa priestorovej agregácie (opatrenia 2.4)

Tab. 59

Priestorová agregácia	Počet projektov	Počet projektov (%)	Schválený príspevok zo SOP (tis.Sk)	Schválený príspevok zo SOP v %	Priemerný príspevok zo SOP na jeden projekt v Sk
Sever	8	19,1	6 781,10	16,1	847 638
Juh	34	80,9	35 243,89	83,9	1 036 585
Západ	16	38,1	17 503,11	41,6	1 093 945
Východ	26	61,9	24 521,88	58,4	943 149
SR spolu	42	100,0	42 024,99	100,0	1 000 595

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

2. 11 Opatrenie 2. 5 Technická pomoc

V rámci opatrenia 2.5 bolo schválených 17 projektov. Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 2.5 v hodnote 192 818 tis. Sk, z toho 114 613 tis. Sk bolo z ES (pre porovnanie schválené verejné zdroje v Saporde činili 28 908 tis. Sk). Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 324 588 tis. Sk, tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 59 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 131 770 tis. Sk (41 %). Opatrenie 2.5 z hľadiska nakontrahovaných zdrojov vykazuje značné rezervy.

Priemerné verejné výdavky (príspevok EÚ + SR) na 1 projekt opatrenia č. 9 (Technická pomoc) v Saporde (stav k 31.12.2005) činili 1 512 474 Sk, priemerné verejné výdavky na jeden projekt opatrenia 2.5 v SOP (stav k 30.6.2006) boli 11 342 235 Sk.

2.12 Schválené projekty SOP - súhrn

Predkladaná správa sa pokúša o istú priebežnú evaluáciu koncentrujúcu sa predovšetkým na regionálne aspekty realizácie programu SOP PaRV a pokúša sa kriticky posudzovať prvé výsledky implementácie do polovice roka 2006.

Z celkového počtu desiatich opatrení malo deväť regionálny rozmer (ich implementácia sa realizovala v rôznych regiónoch SR). Do 30.6.2006 sa najviac schválených projektov skoncentrovalo do opatrenia 1 (858 projektov, t. j. 63,7 %) a opatrenia 2 (149 projektov, t. j. 11,1 %). Schválené projekty z týchto dvoch opatrení činili tri štvrtiny (74,8 %) z celkového počtu 1 347 schválených projektov, tzn. že z hľadiska počtu projektov priorit 1 (Podpora produktívneho poľnohospodárstva, t. j. opatrenie 1.1 a 1.2) tvorila tri štvrtiny všetkých projektov SOP. Najviac projektov (25,1 % - v Sáparde to činilo 23 %) sa koncentrovalo do Nitrianskeho kraja (Tab. 60), tzn. že každý štvrtý schválený projekt programu SOP PaRV (opatrenia 1.1 až 2.4) bol z Nitrianskeho kraja. V okresnom priereze pochádzalo najviac projektov z okresu Levice (80 projektov), Dunajská Streda (71 projektov), Nové Zámky (70 projektov), Nitra (69 projektov), atď. (Mapa 25). V prvej päťke okresov s najvyšším počtom projektov boli 4 okresy z Nitrianskeho kraja. Tento kraj má v počte schválených projektov dominantné postavenie.

Poradie počtu všetkých schválených projektov (opatrenie 1.1-2.4) podľa krajov a okresov

Tab. 60

Kraje	Počet projektov	Okresy s najvyšším počtom projektov	Počet projektov
Nitriansky	338	Levice	80
Banskobystrický	220	Dunajská Streda	71
Trnavský	207	Nové Zámky	70
Košický	196	Nitra	69
Prešovský	148	Komárno	57
Žilinský	129	Rimavská Sobota	56
Trenčiansky	109	Trebišov	49

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

*Regionálna distribúcia schválených projektov opatrení č. 1.1 až 2.4 (spolu)
programu SOP PaRV do 30.6.2006*

Tab. 61

Regionálna agregácia	Počet projektov spolu	Podiel z celk. počtu schválených projektov v %
SR – západ	783	58,1
SR – východ	564	41,9
SR – sever	357	26,5
SR – juh	990	73,5

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Viac ako polovica (58,1 %) projektov opatrení 1.1 až 2.4 (spolu) bolo alokovaných na západ a tri štvrtiny (73,5 %) na juh (Tab. 61). Najsilnejšie distribučné vychýlenie projektov na západ a juh sa preukázalo najmä pri opatreniach č.1.1, 1.2, 2.2.2 a 2.3.2.

Všeobecná regionálna majoritná vychýlenosť na západ a juh (Tab. 62) bola typická pre všetky opatrenia (s výnimkou opatrení 2.1, 2.3.1 a 2.4). Nedostatočná distribúcia projektov na východ zakladá vznik nerovnomerného priestorového rozloženia podnikov a nebezpečie trvalého regresného vývoja poľnohospodárskych podnikateľských subjektov v hospodársky znevýhodnených regiónoch s následnými dopadmi na priestorový hospodársky a sociálny vývoj. Program SOP PaRV (ale i Sapard) ukázal v rámci regionálneho vývoja v poľnohospodárstve v horizontálnej línii nízku absorpčnú schopnosť kapitálu pre podnikateľské subjekty z východných a severných oblastí.

Zvýšená distribúcia projektov do južných oblastí pôsobí pozitívne na zvyšovanie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikateľských štruktúr v hospodársky poddimenzovaných južných regiónoch. Schválené projekty programu SOP i Sapard sa regionálne rozložili tak, že neprispievali k vyrovnávaniu regionálnych rozdielov. Najmä v dominantných opatreniach 1 a 2 došlo k regionálnemu vychýleniu do regiónov západného a južného Slovenska. Najviac úspešných projektov mali podnikateľské subjekty, ktoré boli ekonomicky najvyspelejšie. Kritérium životaschopnosti vylučuje zo súťaže ekonomicky slabšie subjekty. Na druhej strane je

Majoritné regionálne rozloženie počtu schválených projektov programu SOP PaRV podľa jednotlivých opatrení

Tab. 62

Opatrenia	Počet schválených projektov	Regionálna koncentrácia západ-východ	Regionálna koncentrácia sever-juh
Opatrenie 1.1	858	Západ (60,6 %)	Juh (79,7 %)
Opatrenie 1.2	149	Západ (74,5 %)	Juh (77,2 %)
Opatrenie 2.1.1	47	Východ (53,2 %)	Sever (59,6 %)
Opatrenie 2.1.2	76	Východ (67,1 %)	Sever (80,3 %)
Opatrenie 2.2.1	7	Západ (71,4 %)	Sever (57,1 %)
Opatrenie 2.2.2	14	Západ (64,3 %)	Juh (85,7 %)
Opatrenie 2.3.1	81	Východ (66,7 %)	Juh (74,1 %)

Opatrenie 2.3.2	73	Západ (65,7 %)	Juh (65,7 %)
Opatrenie 2.4	42	Východ (61,9 %)	Juh (81 %)

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

ale racionálne a logické z hľadiska návratnosti a efektívnosti vložených prostriedkov podporovať subjekty, ktoré majú reálnu šancu zlepšovať svoju konkurenčnú pozíciu na trhu. SOP PaRV sa z hľadiska vymedzených priorít viac koncentruje na podporu produktívneho poľnohospodárstva a rozvoj podnikateľskej konkurencieschopnosti ako na podporu priestorového rozvoja vidieka a regionálneho vyrovnávania. SOP PaRV je vnútorne diferencovaný na dve priority. Opatrenia, ktoré sa vzťahujú na podporu producentov a spracovateľov majú podporovať rozvoj produktívneho poľnohospodárstva a podnikateľskú konkurencieschopnosť a opatrenia, ktoré sa vzťahujú na rozvoj vidieckych oblastí (diverzifikácia, pozemkové úpravy) sa viac približujú k priestorovému regionálnemu rozvoju a vyrovnávaniu regionálnych rozdielov. Dominantnou z hľadiska počtu projektov i finančných prostriedkov sa jednoznačne stala priorita podporujúca rozvoj produktívneho poľnohospodárstva. Pôdohospodárstvo prostredníctvom svojich programových dokumentov neodstraňuje a ani nemôže zásadným spôsobom odstraňovať regionálne disparity, ale na druhej strane by nemalo prispievať k ich prehĺbovaniu.

Počty schválených projektov SOP (opatrenia 1.1-2.4) podľa právnych foriem v regionálnych agregáciach

Tab. 63

Priestorová agregácia	Absolútne počty projektov				Počet projektov spolu	Relatívne počty projektov v %				Podiel počtu projektov spolu v %
	PD	OS	SHR (SZČO)	Iná forma		PD	OS	SHR (SZČO)	Iná forma	
Sever	89	118	64	86	357	30,9	22,9	17,7	47,0	26,5
Juh	199	397	297	97	990	69,1	77,1	82,3	53,0	73,5
Západ	184	316	214	69	783	63,9	61,4	59,3	37,7	58,1
Východ	104	199	147	114	564	36,1	38,6	40,7	62,3	41,9
SR spolu	288	515	361	183	1347	21,4	38,2	26,8	13,6	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Dominantným beneficiantom z hľadiska právnej formy boli obchodné spoločnosti, ktoré tvorili viac ako jednu tretinu z celkového počtu podnikateľsky identifikovaných beneficiantov, družstvá tvorili jednu pätinu a SHR jednu štvrtinu. Oproti Sapardu došlo k nárastu podielu schválených projektov SHR. Najvyšší podiel projektov SHR (82 %) a obchodných spoločností (77 %) sa alokovalo do južných regiónov (Tab. 63).

Schválené verejné zdroje SOP PaRV činili k 30.6.2006 7 788 mil. Sk bez opatrenia 2.5 (vrátane opatrenia 2.5 Technická pomoc tvorila finančná pomoc zo SOP 7 980,7 mil. Sk). Celková hodnota oprávnených nákladov na všetky schválené projekty programu SOP činila k uvedenému termínu 14 277 mil. Sk. Zo schválených projektov SOP tvorili verejné výdavky opatrenia 1.1 a 1.2 viac ako tri štvrtiny (6 092 mil. Sk, t. j. 78,2 %) z tohto nakontrahovaného objemu prostriedkov, tzn. že priorita 1 (Podpora produktívneho poľnohospodárstva) bola oproti prioritě 2 (Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka) výrazne dominantná. Tieto opatrenia neboli dominantné len z hľadiska najvyššieho počtu projektov, ale aj z pohľadu najvyššieho objemu schválených finančných prostriedkov. Najvyššie priemerné verejné výdavky na jeden schválený projekt (Tab. 70) sa prejavili pri opatrení 1.2 (12,59 mil. Sk) a opatrenia 2.3.2 (8,54 mil. Sk). Relatívne vysoká kumulácia viacerých projektov na jedného beneficianta v opatrení 1.2 sa tu prejavila i v najvyššej priemernej hodnote príspevku zo SOP na jedného beneficianta (jeden beneficiant projektov opatrenia č. 1.2 získal 15,90 mil. Sk, t. j. 2,9 krát viac finančných prostriedkov ako jeden beneficiant projektov opatrenia č.1.1).

Najvyšší podiel schválených projektov (z prijatých) bol v Košickom a Banskobystrickom kraji (predovšetkým v južných okresoch týchto krajov). Najvyššie podiely rozpracovaných projektov (v štádiu spracovania) boli v Košickom (23,7 %) a Žilinskom (23,4%) kraji. Každý druhý (49 %) prijatý projekt bol schválený, každý tretí (32,2 %) bol vyradený a každý piaty (18,8 %) bol k uvedenému termínu v štádiu spracovania (Tab. 64)

Počty prijatých, schválených a vyradených projektov opatrenia 1.1 až 2.4 (bez 2.3.1) k 30.6. 2006 podľa krajov

Tab. 64

Kraj	Počet schválených projektov	Počet vyradených projektov	Počet prijatých projektov spolu	Schválené projekty z prijatých (%)	Podiel projektov v štádiu spracovania (z prijatých projektov)
Trnavský	207	163	425	48,7	12,9
Trenčiansky	109	90	240	45,4	17,1
Nitriansky	338	217	686	49,3	19,1
Žilinský	129	87	282	45,7	23,4
Banskobystrický	220	138	429	51,3	16,6
Prešovský	148	103	316	46,8	20,6
Košický	196	87	371	52,8	23,7
SR spolu	1347	885	2749	49,0	18,8

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Majoritné regionálne rozloženie objemu verejných zdrojov u schválených projektov SOP PaRV podľa jednotlivých opatrení

Tab. 65

Opatrenia	Regionálna koncentrácia západ – východ	Regionálna koncentrácia sever-juh
Opatrenie 1.1	Západ (59,7 %)	Juh (78,5 %)
Opatrenie 1.2	Západ (70,9 %)	Juh (75,8 %)
Opatrenie 2.1.1	Západ (58,8 %)	<i>Sever (59,6 %)</i>
Opatrenie 2.1.2	<i>Východ (74 %)</i>	<i>Sever (73,2 %)</i>
Opatrenie 2.2.1	Západ (74,3 %)	Juh (50,9 %)
Opatrenie 2.2.2	Západ (88,2 %)	Juh (96,7 %)
Opatrenie 2.3.1	<i>Východ (65,1 %)</i>	Juh (75,9 %)
Opatrenie 2.3.2	Západ (65,9 %)	Juh (61,8 %)
Opatrenie 2.4	<i>Východ (58,4 %)</i>	Juh (83,9 %)

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Výrazná väčšina schválených finančných prostriedkov projektov jednotlivých opatrení SOP PaRV sa rozložila do západných a južných regiónov Slovenska. Najvýraznejšie vychýlenie do týchto regiónov sa prejavilo pri opatreniach 1.1, 1.2, 2.2.2 a 2.3.2 (Tab. 65).

Najviac finančných prostriedkov zo SOP PaRV sa alokovalo do Nitrianskeho (2,121 mld. Sk), Trnavského (1,318 mld. Sk) a Banskobystrického (1,181 mld. Sk) kraja (Tab. 66). Tieto tri kraje absorbovali nadpolovičnú väčšinu (59,3 %) z celkového objemu schválených verejných finančných prostriedkov. V okresnom priereze najviac verejných prostriedkov sa schválilo v

Regionálne rozloženie (podľa krajov) schválených finančných prostriedkov SOP PaRV (opatrenia 1.1-2.4) do 30.6.2006

Tab. 66

Kraj	Celková hodnota nákladov na projekty v Sk	Finančná pomoc zo SOP v Sk (prísp. EU + SR)
Nitriansky kraj	4 105 171	2 120 985
Trnavský kraj	2 598 744	1 317 761
Banskobystrický kraj	1 974 875	1 181 080
Košický kraj	1 724 347	992 735
Prešovský kraj	1 561 691	921 324

Trenčiansky kraj	1 358 382	718 442
Žilinský kraj	953 825	535 533

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

okresoch Komárno 574,6 mil. Sk, Nové Zámky 440,3 mil. Sk, Dunajská Streda 435,9 mil. Sk, Levice 428,4 mil. Sk, Rimavská Sobota 341,6 mil. Sk, Trnava 309,4 mil. Sk, Galanta 252,8 mil. Sk, atď. (Mapa 26). V prvej desiatke okresov sa umiestnili len okresy z juhu a 8 okresov zo západných oblastí. To dokumentuje dominanciu týchto regiónov v absorpcii finančných prostriedkov SOP PaRV.

Mana 26

Pri porovnaní nakontrahovaných prostriedkov v SOP a Sapardu podľa krajov (Tab. 71) sa ukázalo, že finančná pomoc zo SOP PaRV (prísp. EÚ+SR) bola v porovnaní so Sapardom vo všetkých krajoch výrazne vyššia. K najvyššiemu nárastu došlo v Košickom (prostriedky zo SOP boli 2,4 krát vyššie ako v Saporde), Nitrianskom (2,1 x viac), Trnavskom (1,9 x viac), atď. Spolu zo Sapardom a SOP PaRV (bez prostriedkov z Plánu rozvoja vidieka) sa za obdobie 2002 až 2006 (30.6.) nakontrahovalo do regiónov 12,376 miliárd Sk. Celkové oprávnené náklady (t. j. vrátane vlastných finančných zdrojov beneficentov) činili 22,847 miliárd Sk, z toho bolo 14,277 mld. zo SOP PaRV a 7,776 mld. Sk zo Sapardu. Z celkových oprávnených nákladov bola štvrtina (26,3 %) alokovaná do Nitrianskeho a 17,1 % do Trnavského kraja.

Podľa stanovených regionálnych agregácií (Tab. 67) sa schválilo v rámci SOP PaRV z verejných prostriedkov na západ 4,693 mld. Sk (t. j. 60,3 %) a do východných regiónov sa rozdelilo 3,095 mld. Sk (t. j. 39,7 %). Pri vertikálnej regionálnej agregácii sa alokovalo do severných regiónov 2,028 mld. Sk (t. j. 26 %) a do južných regiónov 5,760 mld. Sk (t. j. 74 %). Pri horizontálnej regionálnej agregácii sa 60 % všetkých schválených financií prideliť na západ a pri vertikálnej regionálnej agregácii takmer tri štvrtiny regionálne identifikovaných financií sa distribuovalo do južných regiónov.

*Regionálne rozloženie (agregácie) celkových schválených finančných prostriedkov
opatrenia 1.1-2.4 SOP PaRV do 30.6.2006*

Tab. 67

Regionálna agregácia	Celková schválená oprávnená hodnota nákladov na projekty v Sk	Podiel Celkových oprávnených nákladov v %	Finančná pomoc zo SOP v Sk (prísp. EU + SR)	Podiel výdavkov zo SOP v %
SR – západ	9 016 123	63,2	4 692 720	60,3
SR – východ	5 260 913	36,8	3 095 139	39,7

SR – Sever	3 563 452	25,0	2 027 966	26,0
SR- Juh	10 713 584	75,0	5 759 892	74,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

*Regionálne rozloženie (agregácie) celkových schválených finančných prostriedkov
opatrenia 1.1-2.4 SOP PaRV podľa právnych foriem do 30.6.2006*

Tab. 68

Regionálna agregácia	Schválený príspevok zo SOP (tis. Sk)				Spolu
	PD	OS	SHR	Iná	
Sever	408 943	1 046 808	335 465	236 751	2 027 966
Juh	938 368	3 301 608	1 076 742	443 175	5 759 892
Západ	854 105	2 674 942	899 081	264 592	4 692 720
Východ	493 205	1 673 474	513 126	415 334	3 095 139
SR absolútne	1 347 310	4 348 416	1 412 206	679 926	7 787 858
SR %	17,3	55,8	18,1	8,7	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Rozdeľovanie finančných prostriedkov SOP PaRV prebiehalo výrazne v prospech ekonomicky silných subjektov, zvyšovalo medzipodnikateľskú diferenciáciu a akcelerovalo podnikateľskú reštrukturalizáciu v agropotravinárstve. Rozdelené prostriedky tohto programového dokumentu zvyšujú konkurencieschopnosť ekonomicky životaschopných podnikateľských subjektov a napomáhajú technologickému rastu a produktivite práce. Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka zvyšuje v agropotravinárstve regionálnu diferenciáciu, na druhej strane tieto diferenciačné efekty neutralizujú priame platby, ktoré naopak pôsobia skôr na vyrovnávanie regionálnych rozdielov.

Nadpolovičná väčšina (55,8 %) verejných zdrojov SOP PaRV sa rozdelila obchodným spoločnostiam, 18,1 % SHR a 17,3 % sa schválilo do poľnohospodárskych družstiev (Tab. 68). Objem schválených verejných zdrojov obchodných spoločností bol 3,2 krát vyšší ako schválený príspevok do družstiev. Z objemu schválených verejných zdrojov SHR (1,412 mld. Sk) a obchodných spoločností (4,348 mld. Sk) sa tri štvrtiny alokovalo do južných oblastí. Jednoznačným a dominantným projektovým hegemonom sa tak stali obchodné spoločnosti, ktoré si rozdelili viac ako polovicu schválených verejných zdrojov.

*Regionálne rozloženie (agregácie) schválených verejných zdrojov opatrenia 1-7 programu
Sapard opatrení 1.1 až 2.4 SOP PaRV spolu*

Tab. 69

Regionálna agregácia	Finančná pomoc zo SAPARDu v tis. Sk (prís. EU + SR)	Podiel (%)	Finančná pomoc zo SOP v tis. Sk (prís. EU + SR)	Podiel (%)	Finančná pomoc zo SAPARDu a SOP PaRV v tis. Sk (prís. EU + SR)	Podiel (%)
SR - západ	2 999 688	65,4	4 692 720	60,3	7 692 408	62,2
SR - východ	1 588 245	34,6	3 095 139	39,7	4 683 384	37,8
SR - sever	1 300 831	28,4	2 027 966	26,0	3 328 797	26,9
SR - juh	3 287 102	71,6	5 759 892	74,0	9 046 994	73,1
SR spolu	4 587 933	100,0	7 787 858	100,0	12 375 791	100,0

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Súhrnné porovnanie regionálnych finančných agregácií SOP PaRV a Sapardu ukázalo znižujúcu sa diferenciáciu SOP v horizontálnom spektre (v SOP PaRV išlo na západ 60,3 %, v Saparde 65,4 %) a naopak zvyšujúce sa disparity v spektre sever-juh (v SOP išlo na juh 74 %, v Saparde 71,6 %). SOP PaRV tak z priestorového hľadiska neutralizoval diferencie medzi západom a východom, ale naďalej zvyšoval diferenciáciu v podiele verejných zdrojov medzi juhom a severom (Tab. 69).

Finančné charakteristiky schválených projektov (opatrenie 1.1-2.4) SOP PaRV

Tab. 70

Opatrenia SOP PaRV	Počet schválených projektov	Počet beneficientov	Celková hodnota nákladov na projekty v Sk	Finančná pomoc zo SOP v tis. Sk (prís. EÚ+SR) v Sk	Priemerná hodnota na 1 projekt (celkové náklady) v Sk	Priemerná finančná pomoc zo SOP v Sk (prís. EÚ+SR) na 1 projekt v Sk	Priemerná celková hodnota nákladov na 1 beneficianta v Sk	Priemerná finančná pomoc zo SOP v Sk (prís. EÚ+SR) na 1 beneficianta	Priemerný počet projektov na jedného beneficianta
Opatrenie 1.1	858	775	7 923 884	4 216 445	9 235 296	4 914 272	10 224 366	5 440 574	1,1
Opatrenie 1.2	149	118	3 775 329	1 875 922	25 337 779	12 590 081	31 994 314	15 897 644	1,3
Opatrenie 2.1.1	47	43	307 510	153 750	6 542 766	3 271 277	7 151 395	3 575 581	1,1
Opatrenie 2.1.2	76	62	265 791	252 444	3 497 247	3 321 631	4 286 948	4 071 677	1,2
Opatrenie 2.2.1	7	7	36 017	36 017	5 145 250	5 145 250	5 145 250	5 145 250	1,0
Opatrenie 2.2.2	14	9	111 400	55 701	7 957 143	3 978 643	12 377 778	6 189 000	1,6
Opatrenie 2.3.1	81		532 038	532 038	6 568 370	6 568 370			
Opatrenie 2.3.2	73	55	1 247 026	623 513	17 082 548	8 541 274	22 673 200	11 336 600	1,3
Opatrenie 2.4	42	17	42 025	42 025	1 000 595	1 000 595	2 472 059	2 472 059	2,5
Spolu	1347	1086	14 241 020	7 787 855	10 572 398	5 781 629	13 113 278	7 171 137	1,2

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Celkové rozloženie schválených finančných zdrojov zo Sapardu (opatrenie 1-7) a SOP PaRV (opatrenie 1.1-2.4) do krajov

Tab. 71

Kraj	SOP PaRV (op. 1.1-2.4)		Sapard (op.1-7)		Spolu Sapard+SOP PaRV	
	Schválený príspevok zo SOP celkom v tis. Sk	Schválené ON v tis.Sk	Schválený príspevok zo Sapardu celkom v tis. Sk	Schválené ON v tis.Sk	Schválené príspevky zo Sapardu a SOP PaRV v tis. Sk	Celkové oprávnené náklady (Sapard+SOP PaRV) v tis. Sk
Bratislavský			346 999	794 093	346 999	794 093
Trnavský	1 317 761	2 598 744	684 628	1 304 575	2 002 389	3 903 319
Trenčiansky	718 442	1 358 382	510 850	916 369	1 229 292	2 274 751
Nitriansky	2 120 985	4 105 171	1 029 709	1 903 302	3 150 694	6 008 473
Žilinský	535 533	953 825	427 503	853 553	963 036	1 807 378
Banskobystrický	1 181 080	1 974 875	641 144	1 155 975	1 822 224	3 130 850
Košický	992 735	1 724 347	418 940	724 546	1 411 675	2 448 893
Prešovský	921 324	1 561 691	528 161	917 405	1 449 485	2 479 096
SR	7 787 858	14 277 036	4 240 935	7 775 725	12 375 792	22 846 854

Zdroj: PPA, vlastné prepočty

Finančné charakteristiky SOP PaRV podľa jednotlivých opatrení k 30.6.2006

Tab. 72

Opatrenia SOP PaRV	Počet schválených projektov	Finančná pomoc zo SOP v tis. Sk (prísp. EÚ+SR) v Sk	Limit verejných výdavkov	Zostatok limitu	% schválených projektov z limitu
Opatrenie 1.1	858	4 216 445	4 561 225	344 780	92
Opatrenie 1.2	149	1 875 922	2 364 249	488 327	79
Opatrenie 2.1.1	47	153 750	165 533	11 779	93
Opatrenie 2.1.2	76	252 444	309 732	57 288	82
Opatrenie 2.2.1	7	36 017	39 717	3 700	91
Opatrenie 2.2.2	14	55 701	59 575	3 875	93
Opatrenie 2.3.1	81	532 038	1 008 260	476 222	53
Opatrenie 2.3.2	73	623 513	794 651	171 138	78
Opatrenie 2.4	42	42 025	92 673	50 648	45
Opatrenie 2.5	17	192 818	324 588	131 770	59
Spolu	1347	7 787 855	9 720 203	1 739 527	80

Zdroj: PPA

Zo SOP PaRV sa k 30.6. 2006 schválilo 4 302 Sk na jeden ha poľnohospodárskej pôdy. Viac ako polovica týchto zdrojov (Tab. 75) pochádzala z opatrenia 1.1, jedna štvrtina bola z opatrenia 1.2. Do južných oblastí (Tab. 74) sa schválilo o štvrtinu viac ako na sever a na západ o jednu tretinu viac ako na východ. Najviac verejných zdrojov v prepočte na jeden ha p. p. sa rozdelilo do Nitrianskeho, najmenej do Žilinského kraja (Tab. 73).

Schválený príspevok zo SOP na opatrenia 1.1 až 2.3 spolu na ha p. p. v Sk podľa krajov

Tab. 73

Kraj	Schválený príspevok na opatrenia 1.1 až 2.3 spolu/ha (Sk)
Banskobystrický	3 867
Košický	3 498
Prešovský	3 667
Nitriansky	5 243
Trenčiansky	5 231
Trnavský	5 087
Žilinský	3 143
SR spolu	4 302

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Schválený príspevok zo SOP na opatrenia 1.1 až 2.3 spolu na ha p. p. v Sk podľa priestorovej agregácie

Tab. 74

Agregácia	Schválený príspevok na opatrenia 1.1 až 2.3 spolu/ha (Sk)
Sever	3 674
Juh	4 578
Západ	4 833
Východ	3 685
SR spolu	4 302

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Schválený príspevok na jednotlivá opatrenia 1.1 až 2.3 na 1 ha p. p. v Sk

Tab. 75

Opatrenia SOP PaRV	Schválený príspevok na jednotlivá opatrenia 1.1 až 2.3 na 1 ha p. p. v Sk	Podiel schváleného príspevku na jednotlivá opatrenia 1.1 až 2.3 na ha p. p. v %
Opatrenie 1.1	2342	54,4
Opatrenie 1.2	1042	24,2
Opatrenie 2.1	226	5,3
Opatrenie 2.2	51	1,2
Opatrenie 2.3.1	295	6,9
Opatrenie 2.3.2	346	8,0
Opatrenia 1.1 až 2.3.2 spolu	4302	100,0

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

V okresnom priereze v prepočte schválených verejných zdrojov na 1 ha p. p. sa do prvej dvadsiatky celkom logicky dostali okresy s najmenšou výmerou (10 okresov) a to vďaka opatreniam 1.2, 2 a 3, ktoré tak narušili výraznú dominanciu juhu (7 z nich bolo zo severných oblastí). Pritom v tejto prvej dvadsiatke bolo 7 veľkých okresov a to predovšetkým z juhozápadu. V prepočte celkových schválených verejných zdrojov SOP PaRV na 1 ha p. p. nebola dominancia juhu tak výrazná vďaka opatreniam podporujúcimi skôr nepoľnohospodárske aktivity (napr. spracovanie a predajnosť, lesníctvo, rybne hospodárstvo, pozemkové úpravy, apod.). I keď tieto opatrenia nepatrili z hľadiska objemu financií k najväčším, ich alokácia smerovala do menších severných oblastí a tak v prepočte na hektár výrazne ovplyvnila celkovú výšku schválených verejných zdrojov v medziokresnom porovnaní.

2.13 Aktuálny stav implementácie SOP PaRV k 30.9.2006

Sumárna tabuľka (č. 76) je aktualizovaná k 11. októbru 2006. Z údajov vyplýva, že v roku 2006 bolo v apríli bolo vyhlásené na podopatrenie 2.1.2 Verejno-prospešné investície (neziskové investície) a bolo prijatých 84 projektov, ktorých celkový požadovaný príspevok zo SOP P-RV predstavoval 373,352 mil. Sk. V máji bolo vyhlásená výzva na prijímanie žiadostí v rámci podopatrenia 2.3.1 Pozemkové úpravy a bolo prijatých 148 projektov. Celkový požadovaný príspevok zo SOP P-RV predstavoval 471,548 mil. Sk, (disponibilný limit na toto podopatrenie je

vo výške 476,23 mil. Sk). Okrem dvoch schválených projektov pozemkových úprav v septembri 2006 neboli schválené od mája 2006 žiadne projekty.

Celkový počet prijatých žiadostí v rámci programu SOP kumulatívne od 15.6.2004 do 11.10.2006

Tab. 76

Termín výzvy	Bratislava	RP Trnava	RP Trenčín	RP Nitra	RP Žilina	RP Zvolen	RP Prešov	RP Košice	Celkom
VI.04	0	32	21	50	13	13	10	20	159
VII.04	0	143	59	231	54	108	57	84	736
VIII.04	0	4	8	4	13	11	22	10	72
XI.04	2	0	0	0	0	0	0	0	2
XII.04	62	4	0	4	1	8	3	5	87
II.05	2	9	15	8	38	26	28	27	153
III.05	3	0	0	0	0	0	0	0	3
IV.05	23	186	106	311	106	218	151	180	1281
VI.05	1	37	25	64	19	21	17	25	209
VIII.05	1	0	0	0	0	0	0	0	1
IX.05	2	3	0	8	2	7	0	2	24
I.06	1	0	0	0	0	0	0	0	1
II.06	3	7	4	5	4	9	3	2	37
IV.06	0	0	2	1	32	8	25	16	84
V.06	148	0	0	0	0	0	0	0	148
IX.06	2	0	0	0	0	0	0	0	2
X.06		0	0	0	0	0	0	0	0
Celkom	250	393	219	636	282	429	316	371	2999

Zdroj: PPA

K 30.9.2006 (vid'. Tab. 78) sa oproti časovému termínu prezentovanej analýzy (t. j. k 30.6.2006) zvýšil počet schválených projektov o 70 (z 1347 na 1417) a to najmä v opatreniach 1.1 (nárast o 20 projektov), opatrenie 1.2 (nárast o 16 projektov) a opatrenia 2.4 (nárast o 17 projektov). Nakontrahovaný objem príspevku zo SOP sa zvýšil na 8 549 786 tis. Sk (nárast o 761,9 mil. Sk, t. j. o 9,8 %). Najvyšší objem schválených verejných zdrojov bol pri opatrení 1.1 (95 %), 1.2 (94 %), 2.1.1 (93 %) a 2.2.2 (93 %). Naopak najnižší podiel objemu nakontrahovaných zdrojov bol pri opatrení 2.3.1 (53 %, zostatok limitu činil 476,2 mil. Sk) a opatrení 2.4 (66 %, zostatok limitu činil 31,1 mil. Sk) Z pohľadu kontrahovania verejných zdrojov podľa priorit činili verejné zdroje priority 1 „Podpora produktívneho poľnohospodárstva“ až 94,3 % z plánovaného limitu (zostatok limitu činil 398,8 mil. Sk) a verejné zdroje priority 2 „Podpora trvalo udržateľného poľnohospodárstva“ tvorili len 71 % z plánovaného limitu (zostatok limitu bol 779,1 mil. Sk)

Nedostatočné kontrahovanie verejných zdrojov priority 2 je spôsobená zaostávaním opatrenia 2.3.1, ktoré malo zostatok limitu 476,2 mil. Sk čo tvorí takmer dve tretiny (61,1 %) zo 776,1 mil. Sk. Kontrahovanie verejných zdrojov v prioritě 1 bolo výrazne vyššie ako v prioritě 2.

Finančné charakteristiky schválených projektov SOP PaRV podľa krajov (v tis. Sk) do 30.9.2006

Tab. 77

Kraj	Počet prijatých projektov	Počet vyradených projektov	Počet schválených projektov	Finančná pomoc zo SOP v tis. Sk (prisp. EÚ+SR) v Sk	Realizované platby z verejných výdavkov	Počet ukončených projektov	Ukončené projekty (posledná platba)
Bratislavský	250	2	98	724 856	292 949	8	6 292
Banskobystrický	429	177	206	1 079 474	502 884	92	381 757
Košický	371	127	191	964 707	360 786	83	314 048
Nitriansky	686	303	339	2 185 621	1 221 389	211	861 826
Prešovský	316	127	146	1 071 085	480 181	62	266 695
Trenčiansky	240	122	105	715 638	441 777	67	375 196
Trnavský	425	200	207	1 305 094	781 941	127	622 292
Žilinský	282	114	125	503 312	202 315	50	157 575
Spolu PPA	2999	1 172	1417	8 549 786	4 284 220	700	2 985 680

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Finančné charakteristiky schválených projektov SOP PaRV (v tis. Sk) do 30.9.2006

Opatrenia SOP PaRV	Počet prijatých projektov	Počet vyradených projektov	Počet schválených projektov	Finančná pomoc zo SOP v tis. Sk (prisp. EÚ+SR) v Sk	Zostatok limitu	% schválených projektov z limitu	Realizované platby z verejných výdavkov	Zostatok limitu	Podiel realizovaných platieb z plánovaného limitu (%)
Opatrenie 1.1	1915	940	878	4 418 347	255 412	95	2 662 008	2 011 751	57
Opatrenie 1.2	367	157	165	2 220 864	143 384	94	1 015 199	1 349 050	43
Opatrenie 2.1.1	56	9	47	153 754	11 779	93	53 356	112 177	32
Opatrenie 2.1.2	180	21	75	252 147	57 585	81	96 304	213 428	31
Opatrenie 2.2.1	11	0	7	36 017	3 700	91	22 240	17 477	56
Opatrenie 2.2.2	19	5	14	55 700	3 875	93	12 224	47 352	21
Opatrenie 2.3.1	231	0	81	532 038	476 222	53	217 466	790 794	22
Opatrenie 2.3.2	122	21	74	626 532	168 119	79	129 740	664 911	16
Opatrenie 2.4	79	17	59	61 569	31 104	66	201	92 471	0,2
Opatrenie 2.5	19	2	17	192 818	26 738	88	75 483	144 073	34
Spolu	2999	1172	1417	8 549 786	1 177 918	88	4 284 221	5 443 484	44

Tab. 78

Zdroj: PPA, vlastné výpočty

Dominancia kontrahovaných verejných zdrojov opatrenia 1.1 sa pozitívne prejavila i v dynamike a objeme realizovaných platieb (realizované platby činili 2 662 mil. Sk, čo tvorilo 57 % zo stanoveného limitu verejných zdrojov tohto opatrenia a na 549 ukončených projektov sa vyplátila

suma 2 126 751 tis. Sk). Z priority 1 sa realizovali platby z verejných zdrojov na 52,2 %, zatiaľ čo z priority 2 sa realizovali platby zo stanoveného limitu verejných zdrojov len na 22,6 %. Aj tak však zostatok limitu opatrenia 1 tvorí 3 361 mil. Sk a zostatok limitu opatrenia 2 083 mil. Sk. Priorita 1 vykazovala k 30.9.2006 výrazný predstih v nielen v kontrahovaní, ale aj v reálnom čerpaní verejných zdrojov. Najvyššie objemy zostatkov v priorite 2 boli v podopatreniach 2.3.1 (791 mil. Sk) a 2.3.2 (665 mil. Sk), tzn. že opatrenia 2.3 Podpora prispôsobenia a rozvoja vidieckych oblastí sa vyčerpalo len 347 mil. Sk čo predstavovalo len 19,3 % zo stanoveného limitu verejných zdrojov tohto opatrenia. K 30.9.2006 z celkového limitu verejných zdrojov SOP PaRV 9 727,7 mil. Sk sa nakontrahovalo už 8 550 mil. Sk (t. j. 88 %), realizovali sa platby za 4 284 mil. Sk (t. j. 44 % z limitu) a zostávalo tak vyčerpať ešte 5 443 mil. Sk (t. j. 56 % z uvedeného limitu).

Pri regionálnej analýze (Tab. 77) sa ukázalo, že k 30.9. 2006 sa najviac projektov schválilo do Nitrianskeho (339 projektov), Trnavského (207 projektov) a Banskobystrického (206 projektov) kraja. Toto regionálne poradie bolo identické i v objeme realizovaných platieb. Dominancia Nitrianskeho kraja v čerpaní verejných zdrojov je vidieť i z toho, že beneficianti z tohoto kraja nakontrahovali 2 186 mil. Sk (čo tvorí jednu štvrtinu – 26,6 % z celkového objemu schválených zdrojov SOP) a k uvedenému termínu vyčerpali viac ako jednu štvrtinu (28,5 %) z celkovej sumy realizovaných platieb 4 284 mil. Sk.

2.14 Projektové opatrenia Sapardu, SOP a Plánu rozvoja vidieka

K 30.6. 2006 bolo v rámci programov SAPARD, SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka a Plán rozvoja vidieka schválených 3 158 projektov s celkovou hodnotou oprávnených nákladov 29 161 mil. Sk, z čoho tvoril objem financií z verejných zdrojov 18 830 mil. Sk (Tab. 79). Najviac projektov (43%) s najväčším finančným objemom z verejných zdrojov (7 981 mil. Sk) bolo schválených v SOP PaRV.

Zo súhrnného hľadiska tvoria Investície do poľnohospodárskych podnikov najpočetnejšiu skupinu projektov (1 284, t. j. 41%) spomedzi všetkých opatrení. Zároveň do tejto oblasti smeruje až tretina schválených financií z verejných zdrojov (6 179 mil. Sk). Toto opatrenie sa vyskytuje u všetkých programov, až dve tretiny projektov však pochádzajú zo SOP PaRV (858 projektov, Tab. 80).

Druhou najpočetnejšou skupinou sú projekty financované len zo Sapardu a Plánu rozvoja vidieka týkajúce sa poľnohospodárskych postupov smerujúcich k ochrane životného prostredia a krajiny a agroenvironmentu. Schválených tu bolo 447 projektov (t. j. 14% zo všetkých opatrení) so schválenými verejnými výdavkami v hodnote 5 410 mil. Sk, t. j. 29% zo všetkých schválených verejných výdavkov v rámci týchto programov. Sk. Až 95 % schválených projektov pochádza z Plánu rozvoja vidieka (427 projektov).

Porovnanie projektov SAPARD, SOP a Plán rozvoja vidieka k 30.6.2006 (projektové opatrenia)

Tab. 79

Súhrn opatrení	Počet projektov	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)
Investície do poľnohospodárskych podnikov	1 284	6 178 532	11 848 058
Poľnohosp. postupy smerujúce k ochrane ŽP a krajiny, agroenvironment	447	5 409 961	5 409 961
Zlepšenie spracovania a predajnosti poľn. výrobkov, produktov rybného hosp., akvakultúra	383	3 487 858	7 042 674
Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore –neinfraštruktúrne, infraštr. Investície	261	1 568 190	2 410 389
Pozemkové úpravy	191	992 932	992 932
Lesné hospodárstvo (ziskové, neziskové, zalesňovanie)	174	502 095	751 813
Plnenie noriem Spoločenstva	162	56 005	70 006
Podpora pre samozásobiteľské farmy	135	27 088	27 088
Technická pomoc	48	230 346	230 346
Ľudské zdroje, vzdelávanie	46	46 999	46 999
Odbytové organizácie výrobcov	27	330 430	330 430
SPOLU	3 158	18 830 436	29 160 697

Treťou najpodporovanejšou oblasťou sú zo súhrnného hľadiska investície smerujúce do zlepšenia predajnosti a spracovanie poľnohospodárskych a rybích výrobkov a do akvakultúry (383 projektov, t. j. 12%) v hodnote 3 488 mil. Sk z verejných zdrojov (t. j. 18% zo všetkých schválených verejných výdavkov). Viac projektov pochádzalo zo Sapardu (o 28 viac ako zo SOP), ale väčší objem financií zo SOP PaRV (56%).

Do diverzifikácie poľnohospodárskych činností vo vidieckych oblastiach bol celkovo schválený príspevok vo výške 1 568 mil. Sk (8% zo všetkých schválených verejných výdavkov), pričom až takmer dve tretiny pochádzajú z programu Sapard (942 mil. Sk).

Najmenej projektov smeruje do podpory odbytových organizácií výrobcov (0,8%), ale z hľadiska schváleného finančného príspevku z verejných zdrojov sú najmenej podporené samozásobiteľské farmy.

Porovnanie projektov SAPARD, SOP a Plán rozvoja vidieka k 30.6.2006 (projektové opatrenia)

Tab. 80

Schválené projekty v SR spolu	SAPARD			SOP			Plán rozvoja vidieka			Projekty zo SAPARDu financované z PRV			Spolu		
	Počet	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)	Počet	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)	Počet	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)	Počet	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)	Počet	Schválené verejné zdroje (tis. Sk)	Celkové ON (tis. Sk)
	projektov			projektov			projektov			projektov			projektov		
Op 1, 1.1, 1 Investície do poľnohospodárskych podnikov	357	1 497 034	2 994 068	858	4 216 445	7 923 884	60	412 528	825 056	9	52 525	105 050	1 284	6 178 532	11 848 058
Op 2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľn. výrobkov a produktov rybného hosp.	198	1 433 274	2 866 548	X	X	X	X	X	X	X	X	X	198	1 433 274	2 866 548
Op 1.2.6 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľn. produktov	X	X	X	149	1 875 922	3 775 329	15	86 945	217 363	X	X	X	164	1 962 867	3 992 692
Op 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia rybných výrobkov	X	X	X	7	36 017	72 034	X	X	X	X	X	X	7	36 017	72 034
Op 2.2.2 Akvakulúra	X	X	X	14	55 700	111 400	X	X	X	X	X	X	14	55 700	111 400
Op 3, 12 Náklady na založenie odbytových organizácií výrobcov	6	29 760	29 760	X	X	X	17	266 065	266 065	4	34 605	34 605	27	330 430	330 430
Op 4a Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore - pre neinfraštruktúrne investície	37	211 556	423 112	X	X	X	X	X	X	X	X	X	37	211 556	423 112
Op 4b Diverzifikačné činnosti - infraštr. Investície neprinášajúce podstatnejšie výnosy	150	730 065	730 065	X	X	X	X	X	X	X	X	X	150	730 065	730 065
Op 2.3.2, 10 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností	X	X	X	73	623 513	1 247 026	1	3 056	10 187	X	X	X	74	626 569	1 257 213
Op 5 Lesné hospodárstvo	35	61 151	122 302	X	X	X	X	X	X	10	21 442	42 884	45	82 593	165 186
Op 2.1.1 Lesy - ziskové investície	X	X	X	47	153 754	307 509	X	X	X	X	X	X	47	153 754	307 509
Op 2.1.2, 7.2 Lesy - neziskové	X	X	X	76	252 444	265 791	2	459	483	X	X	X	78	252 903	266 274

Op 8 Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy	X	X	X	X	X	X	4	12 844	12 844	X	X	X	4	12 844	12 844
Op 6 Poľnohosp. postupy smerujúce k ochrane ŽP a krajiny	10	54 408	54 408	X	X	X	X	X	X	X	X	X	10	54 408	54 408
Op 7, 2.3.1. Pozemkové úpravy	110	460 893	460 893	81	532 038	532 038	X	X	X	X	X	X	191	992 932	992 932
Op 8 Rozvoj ľudských zdrojov	4	4 975	4 975	X	X	X	X	X	X	X	X	X	4	4 975	4 975
Op 2.4 Vzdelávanie	X	X	X	42	42 025	42 025	X	X	X	X	X	X	42	42 025	42 025
Op 9, 2.5. 13 Technická pomoc	19	28 908	28 908	17	192 818	192 818	12	8 621	8 621	X	X	X	48	230 346	230 346
Op 4.1 Plnenie noriem	X	X	X	X	X	X	27	48 049	60 061	X	X	X	27	48 049	60 061
Op 4.2 Poradenstvo	X	X	X	X	X	X	135	7 956	9 945	X	X	X	135	7 956	9 945
Op 5 Agroenviroment a životné podmienky zvierat	X	X	X	X	X	X	427	5 119 595	5 119 595	10	235 958	235 958	437	5 355 553	5 355 553
Op 11 Podpora pre samozásobiteľské farmy	X	X	X	X	X	X	135	27 088	27 088	X	X	X	135	27 088	27 088
SPOLU	926	4 512 024	7 715 039	1 364	7 980 676	14 469 854	835	5 993 207	6 557 307	33	344 530	418 497	3 158	18 830 436	29 160 697

SAPARD-celá SR; SOP- len cieľ 1

3. ZÁVERY PRÁCE

Opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov

- Analýza počtu schválených projektov (do 30.6.2006) SOP PaRV ukázala dominanciu opatrenia 1.1 (Investície do poľnohospodárskeho podniku) a 1.2 (Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov), ktoré spolu tvorili tri štvrtiny (74,8 %) zo všetkých schválených projektov.
- Zatiaľ čo v programe Sapard boli v početnosti projektov opatrenia 1 (Investície do poľnohospodárskeho podniku) dominantné obchodné spoločnosti (51,4 %) a PD (36,2 %), tak v SOP PaRV z hľadiska právnej formy došlo k podielovému poklesu obchodných spoločností (na 38,3 %) a k výraznému zvýšeniu podielu SHR, ktorý tvoril až 33 % z celkového počtu beneficentov tohto opatrenia. V opatrení 1.1 SOP PaRV došlo k výraznému zvýšeniu beneficentov SHR najmä z juhovýchodných oblastí.
- V porovnaní s regionálnym rozložením projektov analogického opatrenia 1 v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 1.1 v SOP do západných a južných regiónov nižšia a to vo všetkých právnych formách beneficentov. Oproti Sapardu došlo v SOP k podielovému zvýšeniu počtu projektov najmä v regionálnej agregácii východ. Regionálna excentrickosť priestorového rozloženia projektov bola v SOP PaRV nižšia ako pri Sapardu (najmä v horizontálnom priestorovom spektre, tzn. že podnikateľské subjekty z východných oblastí republiky tu boli početnejšie).
- Najviac vyradených projektov bolo z Nitrianskeho, Trnavského a Banskobystrického kraja. Tieto kraje mali i najvyššie počty schválených projektov. Najvyššie podiely vyradených projektov mali SHR a obchodné spoločnosti. Projektová dominancia Nitrianskeho kraja bola vidieť z toho, že každý tretí schválený projekt a každý štvrtý vyradený projekt pochádzal z tohto kraja. V tomto regióne projektový záujem podnikateľských subjektov o investície do poľnohospodárstva bol obrovský. Zo 776 vyradených projektov z opatrenia 1.1 boli dve tretiny (66 %) alokované na západ a takmer tri štvrtiny (71,5 %) na juh. Ide o takmer totožné rozdelenie ako pri schválených projektoch (61 % na západ a 80 % na juh). V oboch prípadoch prevládala priestorová vychýlenosť do južných regiónov. Najvýraznejšia južná vychýlenosť sa prejavila najmä u vyradených projektov SHR.
- Prijaté projekty opatrenia 1.1 sa zhodne najviac kumulovali do južných a západných regiónov Slovenska. Vysoké percento vyradených i schválených projektov v produkčných regiónoch SR naznačuje nielen vysokú absorpčnú kapacitu podnikateľských subjektov, ale aj veľmi dobrú projektovú pripravenosť podnikateľských subjektov v týchto regiónoch. Pri analýze úspešnosti schválených projektov podľa regionálnych agregácií sa pri opatrení 1.1 prejavil výrazne nízky podiel schválených projektov zo severu, ktoré mali i najvyššie podiely

vyraďených projektov. Nízka úspešnosť pri ich schvaľovaní tu bola podmienená nielen nižšími absolútnymi počtami prijatých projektov ale i nižšou kvalitou týchto projektov.

- Najväčšie rozdiely medzi schválenými a očakávanými projektmi sa prejavili v Trnavskom a Nitrianskom kraji, kde bolo oproti očakávanej distribúcii schválených viac projektov a v Prešovskom kraji (oproti očakávanému rozloženiu tu bolo schválených menej projektov). Pri porovnaní rozdielov medzi skutočným a očakávaným proporcionálnym priestorovým agregovaným rozložením projektov opatrenia 1.1 sa ukázalo, že tieto rozdiely u obchodných spoločností nie sú príliš vysoké, na rozdiel od poľnohospodárskych družstiev, kde došlo k vyšším rozdielom. U obidvoch právnych foriem hodnoty očakávaného rozloženia projektov boli na východe i severe nižšie ako podiely reálne schválených počtov projektov a naopak očakávané podiely počtov projektov na západe a juhu boli vyššie ako podielové hodnoty schválených projektov.
- Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 1.1 v hodnote 4 216 miliónov Sk. Objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 92 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 344,8 miliónov Sk. Opatrenie 1.1 malo k 30. 6. 2006 zo všetkých opatrení SOP najvyšší podiel nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006. SOP PaRV mal oproti Sapardu v absolútnych hodnotách vo všetkých krajoch výrazne vyššie objemy schválených verejných výdavkov. Za reálneho predpokladu vyčerpania plánovaného limitu 4 561 mil. Sk budú rozdelené zdroje v SOP 3x vyššie ako prostriedky analogického opatrenia v Sapardu (v absolútnom vyjadrení ide o zvýšenie o 3 056 mil. Sk). V priebehu implementácie programu Sapard a SOP (t. j. za roky 2003 –2008) sa na investície do poľnohospodárskych podnikov rozdelí z verejných zdrojov 6 066 mil. Sk. Spolu so súkromnými zdrojmi beneficentov činia tieto investičné výdavky 12,13 miliardy Sk.
- I keď obchodné spoločnosti získali len 38,3 % projektov opatrenia 1.1, objem ich schválených zdrojov tvoril nadpolovičnú väčšinu (2 198 mil. Sk, t. j. 52,1 %) verejných zdrojov uvedeného opatrenia. To dokumentuje vysoké priemerné verejné výdavky na jeden projekt obchodných spoločností (naopak súkromní roľníci vykazovali najnižšie priemerné verejné výdavky na jeden projekt). To korešponduje s ekonomickou silou podnikateľského subjektu, pretože verejné výdavky v tomto opatrení predstavujú polovicu oprávnených nákladov na príslušný projekt. Nutnosť kofinancovania, relatívne značná časová oneskorenosť úhrady nákladov apod. sa tu prejavili i v rozdielnej priemernej výške verejných príspevkov na jeden projekt podľa právnych subjektov.
- Do 30.6. 2006 činili schválené verejné výdavky opatrenia 1.1 v prepočte na jeden ha poľnohospodárskej pôdy 2 342 Sk. Najvyššie boli v priestorovej agregácii juh 2 648 Sk/ha, čo bolo o 61 % viac ako na boli verejné výdavky na sever. Diferenciácia medzi najvyššími a najnižšími výdavkami v rámci krajov je veľká (rozdiely medzi najnižšou a najvyššou hodnotou je trojnásobná) a naznačuje nielen dominanciu dvoch najproduktívnejších (Trnavský a Nitriansky) krajov, ale aj trend k regionálnej polarizácii.

- Priebežná analýza dopadu uvedeného opatrenia naznačila skutočnosť, že z hľadiska zamestnanosti bude mať skôr stabilizačný ako rozvojový charakter, s možným veľmi miernym poklesom pracovných síl v dotknutých podnikateľských subjektoch. Všeobecne však dochádza k zníženiu vysokého pracovného zaťaženia pracovníkov a obmedzeniu ich ťažkej fyzickej práce. Z pohľadu regionálnej politiky nedochádza k výraznej pomoci zaostávajúcim regiónom, ale pri implementácii SOP PaRV pokračovala ďalšia podnikateľská územná diferenciácia. Meritórnym cieľom sledovaného opatrenia je predovšetkým zvyšovanie podnikateľskej konkurencieschopnosti pri zachovaní ochrany životného prostredia. Dochádza tak v podstate ku kopírovaniu doterajšej regionálnej nevyváženosti rozloženia podnikateľských subjektov.

Opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov

- Jednoznačným hegemonom opatrenia 1.2 sa stali obchodné spoločnosti, ktoré získali 82,5 % všetkých projektov. Nadpolovičná väčšina projektov smerovala do živočíšnej výroby (najviac na mäso a mliečne produkty). Regionálna excentrickosť priestorového rozloženia počtu projektov bola pri opatrení 1.2 SOP PaRV vyššia (*tri štvrtiny alokované na juh -77,2 % a takmer rovnaký podiel i na západ - 74,5 %*) ako pri analogickom opatrení Sapardu (v Saporde sa schválilo 60,8 % projektov na juh a 65,2 % na západ). V SOP PaRV tak došlo k výraznej kumulácii projektov do juhozápadných okresov SR).
- Do 30.6.2006 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 1.2 SOP v hodnote 1 876 mil. Sk. Objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 79 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 488 mil. Sk. Vyčerpaním plánovaného limitu 2 364 mil. Sk budú rozdelené verejné zdroje v SOP 1,6 x vyšší ako analogické opatrenie v Saporde (v absolútnom vyjadrení pôjde o zvýšenie o 927 mil. Sk). V priebehu implementácie Sapardu a SOP (roky 2003 – 2008) sa na zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov rozdelí z verejných zdrojov 3 802 mil. Sk. Spolu so súkromnými zdrojmi beneficentov (oprávnené náklady spolu) činia tieto celkové výdavky 7,60 miliardy Sk.
- Do južných oblastí sa schválilo 1 422 mil. Sk (t. j. 75,8 %), do západných 1 330 mil. Sk (t. j. 70,9 %). Oproti Saporde (na západ išlo 60 %, na juh 61,1 %) sa verejné zdroje v tomto opatrení výraznejšie kumulovali do juhozápadných regiónov. Na druhej strane, ale beneficenti z východných (14,37 mil. Sk) a severných (13,35 mil. Sk) regiónov mali najvyššie priemerné výdavky z verejných zdrojov na jeden projekt. Podobne tak ako pri opatrení 1.1 tu dochádza ku kompenzačnému efektu vysokej distribúcie absolútnych hodnôt verejných finančných zdrojov do južných a západných oblastí. Do severných a východných

oblastí sa alokuje menej verejných zdrojov, ale priemerné výdavky na jeden projekt tu boli vyššie ako v južných a západných regiónoch.

- Z pohľadu stanovených priorít SOP PaRV sa na prioritu I „Podpora produktívneho poľnohospodárstva“ schválilo 6 092 mil. Sk čo predstavovalo 78,2 % z celkového objemu schválených verejných zdrojov. To znamená, že na prioritu II „Podpora udržateľného rozvoja vidieka“ sa schválilo len zvyšných 1 740 mil. Sk, t. j. 21,8 % zo schválených zdrojov. Z nastavených proporcií schválených limitov SOP PaRV (I. pilier - 6 825 mil. Sk, t. j. 70,2 % a II. pilier - 2 895 mil. Sk, t. j. 29,8 %) sa ukázalo, že kontrahovanie verejných zdrojov v I. pilieri činilo 89,3 % a v II. pilieri len 60,1 % z plánovaného limitu príslušného piliera. Kontrahovanie verejných zdrojov bolo k 30.6.2006 v I. pilieri výrazne vyššie ako v II. pilieri.

Opatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie (investície prinášajúce čistý zisk)

- Takmer polovica projektov (47 %) sa schválila do obchodných spoločností a viac ako jedna tretina (36 %) podnikateľom – fyzickým osobám. Nadpolovičná väčšina (59,6 %) projektov bola alokovaná do severných oblastí a mierna väčšina (53,2 %) do východných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola opačná ako pri opatreniach 1.1 a 1.2. Prevažná väčšina projektov (94 %) bola zameraná na obstaranie mechanizácie, strojov, zariadení a technológií.
- Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.1.1 činil 153,75 mil. Sk k 30.6.2006, čo tvorí 93 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 11 779 tis. Sk (7 %). Nadpolovičná väčšina (91 mil. Sk, t. j. 59,2 %) verejných zdrojov opatrenia 2.1.1 sa schválila do obchodných spoločností, cca jedna tretina (51 mil. Sk, t. j. 33,2 %) individuálnym podnikateľom – fyzickým osobám. Do severných oblastí sa schválilo 91,6 mil. Sk (t. j. 60 %), do západných 90,4 mil. Sk (t. j. 59 %). Do západných oblastí išlo menej projektov ako do východných, ale vo finančnom vyjadrení sa pridelenilo viac verejných zdrojov na západ, tzn. že do západných regiónoch sa schválili projekty s vyššími finančnými čiastkami.

Opatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície (Investície neprinášajúce čistý zisk)

- Zo 76 projektov opatrenia 2.1.2 bola prevažná väčšina (80,3 %) alokovaná do severných oblastí a dvojtretinová väčšina (67,1 %) do východných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola analogická ako pri opatrení 2.1.1. Všetky schválené projekty tohto opatrenia sa alokovali do znevýhodnených oblastí.
- Do severných oblastí sa schválilo 184,7 mil. Sk (t. j. 73,2 %), do východných 186,9 mil. Sk (t. j. 74 %). Ide o opačné proporcie aké boli v opatreniach 1.1 a 1.2 a podobné ako pri opatrení 2.1.1. Nadpolovičná väčšina verejných zdrojov (142,6 mil. Sk t. j. 56,5 %)

uvedeného opatrenia sa schválila do obchodných spoločností, viac ako jedna tretina (89,7 mil. Sk, t. j. 35,5%) do tzv. iných právnych foriem, zvyšné právne formy beneficiary boli zanedbateľné. Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.1.2 činil 252,4 mil. Sk. Objem schválených verejných zdrojov činil k 30.6.2006 82 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať len 57 288 tis. Sk (18 %).

Opatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb

- K uvedenému termínu bolo schválených len 7 projektov. Schválený objem verejných financií na podopatrenie 2.2.1 činil 36,0 mil. Sk. Objem schválených verejných zdrojov do severných (17,7 mil. Sk, t. j. 49,1 %) a južných (18,3 mil. Sk, t. j. 50,9 %) oblastí bol relatívne rovnomerný. Výrazne diferencované však bola distribúcia v horizontálnom priestorovom spektre. Do západných oblastí sa rozdelilo 26,8 mil. Sk, t. j. 74,3 %, na východ prišlo len 9,2 mil. Sk, t. j. 25,7 %. Beneficienti zo západných (5,35 mil. Sk) a južných oblastí (6,11 mil. Sk) mali i najvyššie priemerné výdavky na jeden projekt. Objem schválených verejných zdrojov činil k 30.6.2006 91 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 3 700 tis. Sk.

Opatrenie 2.2.2 Akvakultúra

- Do 30.6.2006 bolo schválených 14 projektov. Až 86 % projektov sa schválilo do obchodných spoločností. Výrazná väčšina (86 %) projektov bola alokovaná do južných oblastí a dvojtretinová väčšina (64 %) do západných oblastí, tzn. že priestorová distribúcia počtu projektov tu bola analogická ako pri opatreniach 1.1 a 1.2. Schválený objem verejných financií na opatrenie 2.2.2 činil 55,7 mil. Sk. Objem schválených verejných zdrojov činil 93 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať už len 3 875 tis. Sk (7 %). Patrí k opatreniam, ktoré vykazovali jeden z najvyšších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006. Do južných oblastí sa schválilo 97 %, do západných 88 % verejných zdrojov. Podielové proporcie schválených verejných zdrojov podľa právnych foriem v horizontálnej a vertikálnej priestorovej agregácii boli výrazne excentrické na juh a západ. U tohoto podopatrenia sa prejavila v rozložení financií najvyššia priestorová excentricita, ktorá vyplýva z reálneho rozloženia ekonomicky životaschopných producentov.

Opatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy

- Bolo schválených 81 projektov, z toho dve tretiny (67 %) na východ a tri štvrtiny (74 %) na juh. Dochádza tu k väčšinovej priestorovej koncentrácii na juh a východ. Schválený príspevok zo SOP na uvedené projekty činili 532 038 tis. Sk (pomoc zo SOP je 100% - ná). Do južných regiónov bolo alokovaných 76 %, do východných išlo 65 %. Objem schválených

verejných zdrojov činil 53 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 476 222 (47 %). Toto opatrenie vykazuje jeden z najnižších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu za obdobie 2004-2006.

Opatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností

- Z celkového počtu 73 schválených projektov boli zhodne dve tretiny (66 %) alokované do južných a západných oblastí. V porovnaní s regionálnym rozložením analogického opatrenia 4a v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 2.3.2 SOP do juhozápadných oblastí SR rovnaká. Schválené projekty sa umiestnili len do 32 okresov SR, plošné pokrytie projektov opatrenia 2.3.2 bolo priestorovo nerovnomerné. Väčšinu (45 %) beneficentov tvorili obchodné spoločnosti (v Saporde to bolo 40 %), SHR a živnostníkov bolo 32 % (v Saporde to bolo 34 %), družstvá činili 22 % (v Saporde ich bolo 26 %). Tri štvrtiny všetkých projektov sa alokovalo do znevýhodnených oblastí a koncentrovalo na agroturistiku. Majoritným beneficentom analyzovaného opatrenia boli obchodné spoločnosti (v SOP i Saporde). V diverzifikačných aktivitách bola relatívne vysoká aktivita (31,5 %) súkromných roľníkov a naopak nízke zastúpenie družstiev (21,9 %). V projektoch orientovaných na diverzifikáciu sa všeobecne družstevné podniky menej angažovali ako obchodné spoločnosti a súkromní roľníci.
- Schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 2.3.2 predstavoval 623 512,93 tis. Sk. Nadpolovičná väčšina (51 %) verejných zdrojov opatrenia 2.3.2 sa schválila do obchodných spoločností, 19 % do poľnohospodárskych družstiev a takmer jedna tretina 30 % súkromne hospodáriacim roľníkom, resp. samostatne zárobkovo činným osobám. Do južných oblastí sa schválilo 62 %, do západných 66 %. V južných a západných regiónoch výrazne prevládal objem finančných prostriedkov z projektov, ktoré získali obchodné spoločnosti. Naopak v severných regiónoch sa viac presadzovali projekty, ktoré získali SHR. V menšinových priestorových agregáciách (t. j. východ a sever) nebola dominancia obchodných spoločností až tak výrazná. Objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 78 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 171 138 tis. Sk (22 %). Opatrenie 2.3.2 malo z relevantných opatrení SOP jeden z najnižších podielov nakontrahovaných zdrojov z plánovaného limitu.
- SOP PaRV mal v podpore diverzifikácie oproti Sapardu v absolútnych hodnotách vo všetkých krajoch (s výnimkou Nitrianskeho) vyššie objemy schválených verejných výdavkov. Za reálneho predpokladu vyčerpania plánovaného limitu 794,7 mil. Sk budú rozdelené zdroje v SOP 3,7x vyššie ako analogické opatrenia v Saporde (v absolútnom vyjadrení ide o zvýšenie o 581 mil. Sk). V priebehu implementácie programu Sapard a SOP (t. j. za roky 2003 –2008) sa na diverzifikáciu poľnohospodárskych činností rozdelí z verejných zdrojov 1 008 mil. Sk. Spolu zo súkromnými zdrojmi beneficentov činia tieto výdavky na diverzifikáciu 2,024 miliardy Sk.

- Beneficienti zo severu oproti juhu mali vyššie priemerné výdavky na jeden projekt. To naznačuje, že tu dochádzalo k istému kompenzačnému efektu vyššej koncentrácie absolútnych hodnôt verejných finančných zdrojov do južných regiónov. Do severných sa alokovalo menej projektov i finančných prostriedkov, ale priemerné verejné výdavky na jeden projekt tu boli vyššie. Uvedená priestorová kompenzácia bola typická najmä pre projekty fyzických osôb.

Opatrenie 2.4 Vzdelávanie

- V opatrení 2.4 bolo schválených 42 projektov do 17 subjektov, na jeden subjekt pripadlo 2,5 projektov. Takmer dve tretiny projektov (62 %) bolo alokovaných do regionálnej agregácie východ a viac ako tri štvrtiny (81 %) z nich bolo rozdelených do južných regiónov. Dochádza tu k väčšinovej priestorovej koncentrácii na juh a východ. Zo schváleného príspevku 42 025 tis. Sk bolo do južných regiónov alokovaných 84 %, do východných išlo 58 %, tzn. že najviac finančných prostriedkov sa schválilo do južných a východných regiónov Slovenska. Objem schválených verejných zdrojov činil k uvedenému termínu 45 % z plánovaného limitu a nevyčerpaných zostáva 50 648 tis. Sk. Opatrenie 2.4 malo zo všetkých opatrení SOP najnižší podiel nakontrahovaných zdrojov.

Opatrenie 2.5 Technická pomoc

- V rámci opatrenia 2.5 bolo schválených 17 projektov v hodnote 192 818 tis. Sk. Objem schválených verejných zdrojov činil k naznačenému termínu 59 % z plánovaného limitu a zostáva tak nakontrahovať 131 770 tis. Sk (41 %). Opatrenie 2.5 z hľadiska nakontrahovaných zdrojov vykazuje výrazné rezervy.

Súhrn opatrení 1.1-2.4

- Do polovice roka 2006 sa najviac schválených projektov skoncentrovalo do opatrenia 1 (858 projektov, t. j. 63,7 %) a opatrenia 2 (149 projektov, t. j. 11,1 %). Schválené projekty z týchto dvoch opatrení činili tri štvrtiny (74,8 %) z celkového počtu 1 347 schválených projektov, tzn. že z hľadiska počtu projektov priorita 1 (Podpora produktívneho poľnohospodárstva, t. j. opatrenie 1.1 a 1.2) tvorila tri štvrtiny všetkých projektov SOP.
- Najviac projektov (25,1 % - v Saporde to činilo 23 %) sa koncentrovalo do Nitrianskeho kraja. Tento kraj má v počte schválených projektov dominantné postavenie. Viac ako polovica (58,1 %) projektov opatrení 1.1 až 2.4 (spolu) bolo alokovaných na západ a tri štvrtiny (73,5 %) na juh. Všeobecná regionálna majoritná vychýlenosť na západ a juh bola typická pre všetky opatrenia (s výnimkou opatrení 2.1, 2.3.1 a 2.4). Dominantným beneficiantom z hľadiska právnej formy boli obchodné spoločnosti, ktoré tvorili viac ako

jednu tretinu (38,2 %) z celkového počtu podnikateľsky identifikovaných beneficentov, družstvá tvorili jednu pätinu (21,4 %) a SHR jednu štvrtinu (26,8 %). Oproti Sapardu došlo k nárastu podielu schválených projektov SHR.

- Schválené verejné zdroje SOP PaRV činili k 30.6.2006 7 788 mil. Sk (bez opatrenia 2.5). Vráťane opatrenia 2.5 Technická pomoc tvorila finančná pomoc zo SOP 7 980,7 mil. Sk. Verejné zdroje na schválené projekty SOP opatrenia 1.1 a 1.2 tvorili viac ako tri štvrtiny (6 092 mil. Sk, t. j. 78,2 %) z celkového nakontrahovaného objemu prostriedkov, tzn. že priorita 1 (Podpora produktívneho poľnohospodárstva) bola oproti prioritě 2 (Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka) výrazne dominantná. Tieto opatrenia neboli dominantné len z hľadiska najvyššieho počtu projektov, ale aj z pohľadu najvyššieho objemu schválených finančných prostriedkov.
- Najviac finančných prostriedkov zo SOP PaRV sa alokovalo do Nitrianskeho (2,121 mld. Sk), Trnavského (1,318 mld. Sk) a Banskobystrického (1,181 mld. Sk) kraja. Tieto tri kraje absorbovali nadpolovičnú väčšinu (59,3 %) z celkového objemu schválených verejných finančných prostriedkov. V okresnom priereze najviac verejných prostriedkov sa schválilo v okresoch Komárno 574,6 mil. Sk, Nové Zámky 440,3 mil. Sk, Dunajská Streda 435,9 mil. Sk, Levice 428,4 mil. Sk, Rimavská Sobota 341,6 mil. Sk, Trnava 309,4 mil. Sk, Galanta 252,8 mil. Sk, atď. V prvej desiatke okresov sa umiestnili len okresy z juhu a 8 okresov zo západných oblastí. To dokumentuje dominanciu týchto regiónov v absorpcii finančných prostriedkov SOP PaRV.
- Finančná pomoc zo SOP PaRV (príspev. EÚ+SR) bola v porovnaní so Sapardom vo všetkých krajoch výrazne vyššia. Spolu zo Sapardom a SOP PaRV (bez prostriedkov z Plánu rozvoja vidieka) sa za obdobie 2002 až 2006 (do 30.6.) nakontrahovalo do regiónov 12,376 miliárd Sk. Celkové oprávnené náklady (t. j. vrátane vlastných finančných zdrojov beneficentov) činili 22,847 miliárd Sk, z toho bolo 14,277 mld. zo SOP PaRV a 7,776 mld. Sk zo Sapardu.
- Podľa stanovených regionálnych agregácií sa schválilo v rámci SOP PaRV z verejných prostriedkov na západ 4,69 mld. Sk (t. j. 60,3 %) a do východných regiónov sa rozdelilo 3,10 mld. Sk (t. j. 39,7 %). Pri vertikálnej regionálnej agregácii sa alokovalo do severných regiónov 2,03 mld. Sk (t. j. 26 %) a do južných regiónov 5,76 mld. Sk (t. j. 74 %). Pri horizontálnej regionálnej agregácii sa 60 % všetkých schválených financií prideliť na západ a pri vertikálnej regionálnej agregácii takmer tri štvrtiny regionálne identifikovaných financií sa distribuovalo do južných regiónov.
- Nadpolovičná väčšina (55,8 %) verejných zdrojov SOP PaRV sa rozdelila obchodným spoločnostiam, 18,1 % SHR a 17,3 % sa schválilo do poľnohospodárskych družstiev. Objem schválených verejných zdrojov obchodných spoločností bol 3,2 krát vyšší ako schválený príspevok poľnohospodárskym družstvám. Z objemu schválených verejných zdrojov SHR (1,412 mld. Sk) a obchodných spoločností (4,348 mld. Sk) sa tri štvrtiny alokovalo do južných oblastí. Jednoznačným a dominantným projektovým hegemonom sa tak stali obchodné spoločnosti, ktoré si rozdelili viac ako polovicu schválených verejných zdrojov.

- Súhrnné porovnanie regionálnych finančných agregácií SOP PaRV a Sapardu ukázalo znižujúcu sa diferenciáciu schválených verejných zdrojov zo SOP v horizontálnom spektre (v SOP PaRV išlo na západ 60,3 %, v Saporde 65,4 %) a naopak zvyšujúce sa disparity v spektre sever-juh (v SOP išlo na juh 74 %, v Saporde 71,6 %). SOP PaRV tak z priestorového hľadiska neutralizoval diferencie medzi západom a východom, ale naďalej zvyšoval diferenciáciu v podiele verejných zdrojov medzi juhom a severom.
- Zo SOP PaRV sa k 30.6. 2006 schválilo 4 302 Sk na jeden ha poľnohospodárskej pôdy. Viac ako polovica týchto zdrojov pochádzala z opatrenia 1.1, jedna štvrtina bola z opatrenia 1.2. Do južných oblastí sa schválilo o štvrtinu viac ako na sever a na západ o jednu tretinu viac ako na východ. Najviac verejných zdrojov v prepočte na jeden ha p. p. sa rozdelilo do Nitrianskeho, najmenej do Žilinského kraja.
- K 30.9.2006 sa oproti časovému termínu prezentovanej analýzy (t. j. k 30.6.2006) zvýšil počet schválených projektov o 70 (z 1347 na 1417) a to najmä v opatreniach 1.1 (nárast o 20 projektov), 1.2 (nárast o 16 projektov) a 2.4 (nárast o 17 projektov). Nakontrahovaný objem príspevku zo SOP sa zvýšil na 8 549 786 tis. Sk (nárast o 761,9 mil. Sk, t. j. o 9,8 %). Najvyšší objem schválených verejných zdrojov z plánovaného limitu bol pri opatrení 1.1 (95 %), 1.2 (94 %), 2.1.1 (93 %) a 2.2.2 (93 %). Z pohľadu kontrahovania verejných zdrojov podľa priorít činili verejné zdroje priority 1 „Podpora produktívneho poľnohospodárstva“ až 94,3 % z plánovaného limitu (zostatok limitu činil 398,8 mil. Sk) a verejné zdroje priority 2 „Podpora trvalo udržateľného poľnohospodárstva“ tvorili len 71 % z plánovaného limitu (zostatok limitu bol 779,1 mil. Sk) Nedostatočné kontrahovanie verejných zdrojov priority 2 je spôsobená zaostávaním opatrenia 2.3.1. Kontrahovanie verejných zdrojov v prioritě 1 bolo výrazne vyššie ako v prioritě 2.
- Dominancia kontrahovaných verejných zdrojov opatrenia 1.1 sa pozitívne prejavila i v dynamike a objeme realizovaných platieb (realizované platby činili 2 662 mil. Sk, čo tvorilo 57 % zo stanoveného limitu verejných zdrojov tohto opatrenia a na 549 ukončených projektov sa vyplatila suma 2 126 751 tis. Sk). Z priority 1 sa realizovali platby z verejných zdrojov na 52,2 %, zatiaľ čo z priority 2 sa realizovali platby zo stanoveného limitu verejných zdrojov len na 22,6 %. Priorita 1 vykazovala k 30.9.2006 výrazný predstih v nielen v kontrahovaní, ale aj v reálnom čerpaní verejných zdrojov. Najvyššie objemy zostatkov v prioritě 2 boli v podopatreniach 2.3.1 (791 mil. Sk) a 2.3.2 (665 mil. Sk), tzn. že opatrenia 2.3 Podpora prispôsobenia a rozvoja vidieckych oblastí sa vyčerpalo len 19,3 % zo stanoveného limitu verejných zdrojov tohto opatrenia. K 30.9.2006 z celkového limitu verejných zdrojov SOP PaRV 9 727,7 mil. Sk sa nakontrahovalo už 8 550 mil. Sk (t. j. 88 %), realizovali sa platby za 4 284 mil. Sk (t. j. 44 % z limitu) a zostávalo tak vyčerpať ešte 5 443 mil. Sk (t. j. 56 % z uvedeného limitu).

4. NÁVRHY A ODPORÚČANIA

- Program SOP PaRV (podobne ako Sapard) neprispieva k rozvoju regiónov prostredníctvom vyrovnanej a plošnej regionálnej konkurencieschopnosti, pretože podporné prostriedky sú excentricky priestorovo alokované a tiež preto, že podporované podnikateľské subjekty výrazne negenerujú nové pracovné miesta (s výnimkou opatrenie 1.2, resp. 2.3.2 v SOP a 4a v Saparde), ale napomáhajú zvyšovať produktivitu práce. Tieto podporné prostriedky skôr prispievajú k nerovnomernému priestorovému zvyšovaniu ekonomickej konkurencieschopnosti silných podnikateľských subjektov a akcelerujú podnikateľskú reštrukturalizáciu v agropotravinárstve SR. Na rozdiel od celoplošného horizontálneho prístupu priamych platieb s nižšou efektivitou vložených prostriedkov, program SOP PaRV predstavuje projektovo orientovaný a selektívny prístup smerujúci k podpore ekonomickej konkurencieschopnosti v agropotravinárstve s vysokou efektívnosťou a návratnosťou vložených prostriedkov. Tento prístup má však svoje regionálne konzekvencie. Na jednej strane pomáha znižovať regionálne disparity vo vertikálnom priestorovom prístupe, tým že majoritný objem financií sa rozdelil do ekonomicky znevýhodnených a infraštruktúrne zaostalých južných oblastí Slovenska, ale na druhej strane zvyšuje regionálne disparity v horizontálnom priestorovom pohľade, vzhľadom k tomu, že väčšina prostriedkov ide do produkčných oblastí západného Slovenska. Východné Slovensko sa tak v tomto programe dostáva do znevýhodnenej pozície menšinového príjemcu finančných podpor. Implementácia programu SOP PaRV i Sapardu má dva protikladné regionálne efekty. Vo vertikálnom vyjadrení napomáha odstraňovať regionálne nerovnosti a v horizontálnom pohľade tieto disparity skôr zvyšuje. Vzniknutá dilema „rozvoj konkurencieschopnosti alebo priestorové regionálne vyrovnávanie“ by malo smerovať k diskusii aké proporcie by mali mať tieto dve dimenzie (t. j. rozvoj konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov a vyrovnávanie regionálnych nerovností).
- Prezentovaná analýza naznačuje, že po vstupe Slovenska do EÚ sa prehĺbovanie regionálnych rozdielov v poľnohospodárstve zrýchľuje a prehľbuje, vo viacerých regiónoch dochádza k výraznému útlmu, respektíve k opúšťaniu klasickej poľnohospodárskej výroby, čím sa zvyšuje jej koncentrácia v produkčných regiónoch a narastá reálne nebezpečenie vzniku ostrovov extrémnej extenzity. Je všeobecne akceptované, že na poľnohospodárstvo sa nabaľujú ďalšie ekonomické činnosti v oblasti spracovania, služieb, obchodu, apod. Ide o podnikateľské aktivity, ktoré sú plošne rozmiestnené a sú i priestorom, v ktorom sa vytvárajú podmienky a zdroje aj pre iné druhy podnikania. Preto veľké priestorové disparity môžu mať negatívne sekundárne vplyvy i na ostatné podnikateľské aktivity. Pre stanovenie dlhodobej koncepcie (resp. vízie) rozvoja poľnohospodárstva a vidieka na Slovensku navrhujeme analyzovať priestorové rozmiestnenie poľnohospodárskej výroby v jednotlivých regiónoch a jej vzťah k spracovateľskému priemyslu. Táto analýza by mohla slúžiť ako podkladový

východiskový materiál k diskusii, či na Slovensku je alebo nie je potrebná aj podpora na tzv. regionálnom princípe.

- Podporovať rozvoj poradenstva a konzultačných centier (pomoc pri príprave projektov), najmä v regiónoch, ktoré vykazujú nízku absorpčnú projektovú kapacitu, pri financovaní projektov v zaostávajúcich regiónoch zvýšiť podiel prostriedkov z verejných zdrojov.
- Výraznejšie podporovať zavádzanie inovačných technológií ako základu poznatkovej ekonomiky a novej zamestnanosti v intenciách Lisabonskej stratégie.³(Z eurofondov by sa mali v tejto oblasti financovať najmä výskumno-vývojové a inovačné centrá, transfer technológií, zavádzanie inovatívnych technológií a podpora inovatívneho podnikania, a pod.). Rozvoj vidieka smerovať viac k podpore investícií do vzdelania a infraštruktúry.
- V novom programovom období zvýšiť akcent (najmä v menej produkčných oblastiach) na produkciu obnoviteľných zdrojov energie, so zameraním na využívanie poľnohospodárskej pôdy a na nepotravinové účely, s dôrazom na produkciu biomasy, produkciu plodín na výrobu biopalív a produkciu plodín pre textilný a automobilový priemysel. Biomasa má zo širokej škály obnoviteľných zdrojov energie najvyššiu intenzitu zamestnanosti na vidieku.
- V rámci zvýšenia využitia energetického potenciálu poľnohospodárskej pôdy a odpadovej biomasy podporovať zriadenie poradenského centra pre biomasu, ktoré bude sprostredkovať technickú pomoc pri tvorbe projektov využívania biomasy vrátane zavedenie systematickej prípravy odborníkov pre oblasť využívania obnoviteľných zdrojov energie z poľnohospodárstva (podpora zavádzania výsledkov výskumu do praxe formou úhrady časti nákladov), apod.
- Diverzifikáciu vidieckej ekonomiky výraznejšie podporovať rozvojom podnikateľských aktivít s vysokou pridanou hodnotou a vzdelávacích aktivít k získavaniu nových profesiových zručností.
- Viac akcentovať podporu rozširovania prvotného spracovania a finalizácie výrobkov pre spotrebiteľa, najmä regionálne špecifických produktov, podporovať rozvoj marketingovej infraštruktúry a rozširovanie segmentov trhu s vyššou pridanou hodnotou.
- Zrýchliť proces identifikácie vlastníctva k pôde a pozemkových úprav.
- Pri príprave a najmä pri implementácii nových programových dokumentov sa zamerať na dôsledné prepojenie a koordináciu programových dokumentov zaoberajúcich sa rozvojom vidieka (Národný strategický plán rozvoja vidieka, Program rozvoja vidieka) s celkovou stratégiou regionálnej politiky SR (aktualizovaný Národný strategický referenčný rámec SR a jeho operačné programy, apod.).
- Zvážiť úpravu kritérií schvaľovania projektov na nové programovacie obdobie 2007 – 2013 podľa regiónov (NUTS III resp. IV), v nových programových dokumentoch viac zohľadňovať diferencovanú ekonomickú situáciu žiadateľov. Limitovať počet projektov

³ Podľa Ústavu slovenskej a svetovej ekonomiky z hľadiska technologického a inovačného rozvoja kľúčovú pozíciu zaujíma ľudský kapitál, reprezentovaný predovšetkým vzdelanostnou a kvalifikačnou úrovňou obyvateľov.

v rámci jedného opatrenia u jedného beneficenta a tak zabrániť vysokej koncentrácii investícií u niektorých žiadateľov (príjemcov podpory).

- Spolufinancovať prípravu projektov z verejných prostriedkov individuálnym farmárom (registrovaným fyzickým osobám), ktorí sú oproti právnickým osobám (nízke kapitálové zdroje, nízky ľudský a sociálny a kapitál, atď.) v znevýhodnenej pozícii a nemajú rovnakú štartovaciu pozíciu.
- Stratégia regionálnej politiky spočívajúca v podpore najvýznamnejších ťažísk (pólov) osídlenia (tzv. inovačné a kohézne póly rastu) explicitne smeruje k územnej koncentrácii podpôr. V tomto zmysle sa predpokladá postupné rozširovanie efektov rastu z rozvinutých (inovačné a kohézne póly rastu) do menej rozvinutých území SR (ostatné obce). Táto politika však povedie k tomu, že vyrovnávanie regionálnych disparít sa prejaví (alebo sa dokonca vôbec nemusí prejavíť) v menej rozvinutých územiach až s určitým časovým odstupom. Rozvoj vidieckych obcí mimo inovačných a kohéznych pólov rastu založený na podpore z EAFRD bude z hľadiska objemov verejných zdrojov zanedbateľný. Vzniká tak akútne nebezpečenstvo *dlhodobejšej fixácie zaostávania odlahých vidieckych oblastí*, postupnému zániku osídlenia v týchto vidieckych priestoroch a z pohľadu reprodukcie pracovných síl v pôdohospodárstve k problémom rozptýlených pracovných príležitostí v týchto územiach. Ide o aktuálny sociálno-ekonomický problém, ktorý je nutné v budúcej stratégii integrovanej regionálnej politiky zohľadniť a systémovo riešiť.
- Veľká časť prostriedkov smeruje do väčších korporatívnych podnikov a niektorých segmentov spracovateľského priemyslu. Do korporatívnych podnikov sa k polovici roka 2006 schválili tri štvrtiny (73,1 %) nakontrahovaných verejných zdrojov. Perspektívne bude nutné podpornú politiku presmerovať z plošnej podpory produktov, ktoré brzdia konkurencieschopnosť k vidieckemu rozvoju.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Analýza dostupnosti čerpania finančných prostriedkov zo SOP PaRV, Agentúra pre rozvoj vidieka, Nitra, november 2005.
2. Analýza uzatvárania zmluvných záväzkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu k 31.12.2005 a odhad k 30.6.2006“ ÚV SR, august 2006.
3. Buchta S, Rentková Z.: Výskum sociálnych a ekonomických problémov vidieckych regiónov v kontexte implementácie programu Sapard a SOP PaRV, VÚEP, Bratislava, 2005.
4. Identifikácia predpokladov a možností prekonávania technologickej a inovačnej medzery SR, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, Bratislava, december, 2004.
5. Mid-term Evaluation of the Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development SAPARD in Slovak Republic for the Period of 2000 – 2003.

6. Nariadenie Rady (ES) č. 1698/2005 z 20. Septembra 2005.
7. Priebežná správa o implementácii Sektorového operačného programu „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“ január – jún 2005, EuroConsulting, Bratislava, september 2005.
8. Prioritising and following-up upon recommendations made in the MTR of the SAPARD Programme Slovakia.
9. Plán rozvoja vidieka 2004-2006 SR, júl 2004, MP SR.
10. Programový doplnok k Sektorovému operačnému programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, MP SR, 2003.
11. Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, MP SR, 2003.
12. Správa o implementácii a čerpaní predvstupových nástrojov, štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu k 31. 12. 2005, ÚV SR, február 2006.
13. Správa o implementácii a čerpaní predvstupových nástrojov, štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu k 30. 4. 2006, ÚV SR, MF SR, MVRR SR, 7.6.2006.
13. Strednodobé hodnotenie Špeciálneho predvstupového programu pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Sapard v SR, MP SR, Bratislava, september 2003.
14. Výročná správa o implementácii Sektorového operačného programu PARV január-december 2005, MP SR apríl 2006.
15. www.mpsr.sk/apa/

Dielo a jeho časti je možné publikovať len s písomným súhlasom nositeľa autorského práva.

ŠTÚDIA č. 130/2007

Vydal Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

Trenčianska 55, 824 80 Bratislava

Editor Mgr. Anna Zemanová

Technická spolupráca Veronika Štefaňáková, Mária Smatanová

Rok 2007. Vydanie prvé. Náklad výtlačkov 50. Rozsah strán , tabuliek, grafov.

: ++421 (0)2 5341-74-28, 58243-297

Fax: ++421 (0)2 5341-64-08

e-mail: vuepp@vuepp.sk

<http://www.vuepp.sk/>

ISBN 978-80-8058-464-1

EAN 978808058464-1